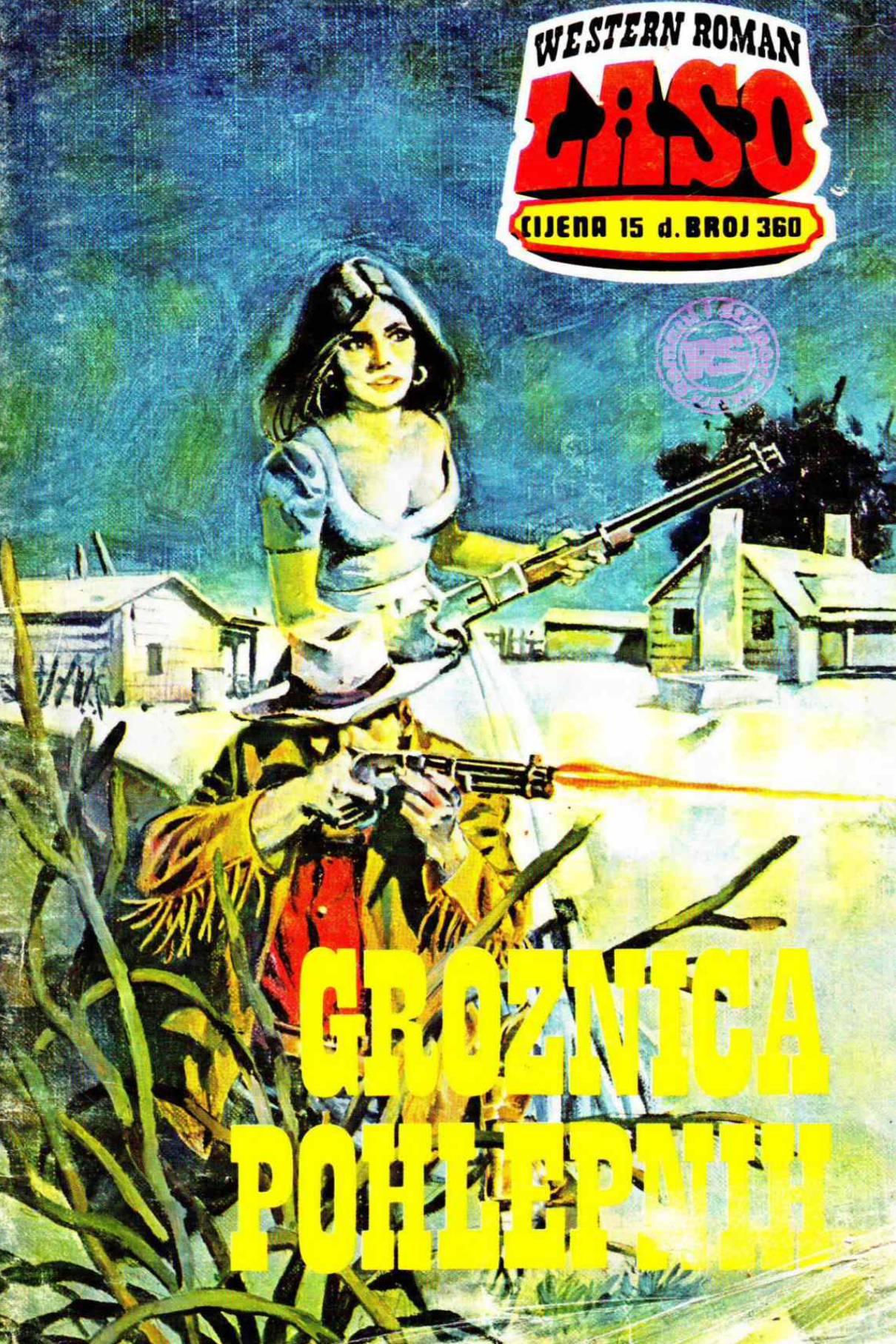

WESTERN ROMAN
LASO
CIJENA 15 d. BROJ 360

A woman with long dark hair, wearing a light blue short-sleeved top and a fringed skirt, stands in a Western town. She holds a long-barreled double-action pistol in her right hand, pointed towards the upper right, and a smaller revolver in her left hand, pointed towards the lower right. The background shows wooden buildings and a clear sky. The foreground has some green foliage.

GROZNICA POHLEPNOSTI

Gordon D. Shirreffs:

GROZNICA POHLEPNIH

Gordon D. Shirreffs: **GROZNICA POHLEPNIH**
Naslov originala: BARRANCA
Copyright: Gordon D. Shirreffs
Recenzija: Janko Paravić
Prijevod: Tomislav Odlešić
Grafički urednik: Ivica Bartolić
Urednik: Marcel Čukli

LASO – Izdavač. RO Novinsko-izdavačke djelatnosti SOUR-a »Vjesnik«, OOUR Informativno-revijalna izdanja, Redakcija »Romani i stripovi« – Direktor OOUR-a: Sead Saračević – Glavni i odgovorni urednik: Borivoj Jurković – Adresa uredništva Laso, Redakcija »Romani i stripovi«, Avenija bratstva i jedinstva 4, 41000 Zagreb, telefon: (041) 515-555 i 519-555 – Tisak: RO Štamparske djelatnosti SOUR-a »Vjesnik«, OOUR Tisak revijalnih izdanja i OOUR TM – Zagreb 1980.
Copyright (sva prava za Jugoslaviju) VJESNIKOVA PRESS AGENCIJA Zagreb.

Cijena pretplate za godinu dana iznosi 520 ili 468 d s popustom od 10% a za 6 mjeseci 260 d ili 234 d s popustom. Samo unaprijed plaćena pretplata osigurava popust od 10%. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 30101-833-586 OOUR »Vjesnik SSRNH« s oznakom za »Laso«.

Cijena za inozemstvo: DM 1.80, ASCH 10,00, SFRS 2,00, HFL 2,00
Cijena inozemne pretplate za 6 mjeseci: DM 36,00, SKR 63,00, ASCH 250,00, FF 74,00, SFRS 36,00, HFL 37,00, US\$ 15,00

UPLATA NA DEVIZNI RAČUN 30101-620-37-7210-256 – Privredna banka Zagreb za »Vjesnik«.

EKONOMSKA PROPAGANDA: »Vjesnik« Agencija za marketing Zagreb. Trg bratstva i jedinstva 6 1/1 kolor zadnja stranica 7.000 d ili 480 US\$.

Oslobodeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7-1973. od 26. XI 1973.

I

Spustio se suton, ali se pustinja još nije ohladnjela poslije paklen-skog ljetnog dana. Nigdje nije bilo nikakva traga ljudima, osim što se vidio tanak pramen dima koji se dizao visoko u zrak.

Sheldon Burnett je sumnjičavo promatrao daj dim oprezno oblizujući oteklim jezikom ispucale usne. Žed mu se već odavno preselila iz usta i grla u pregrijanu krv i upravo mu je prodirala u kosti.

Nijedan bijelac ne bi u tom kraju odao dimom svoju prisutnost, mislio je. Ne bi ni Apaš, osim ako je zapalio vatru zbog nekog drugog razloga, a ne kuhanja hrane, i ostavio je iza sebe.

— Bogamu, Shelle — promrmlja pokraj njega Matthew Dustin — koliko ćemo još čekati?

— Dok ne budemo sigurni, Dusty — odgovori strpljivo Shell.

— Ali nema ih dolje — tiho će Dusty.

— Onda otidi dolje i provjeri! — razljuti se Shell. — Idi, prokleti ti kvane! Pokopat ću ono što ostane od tebe! Hajde, idi!

Dusty ga gnjevno pogleda, no zatim se ipak smiri.

— Večeras će na nebu biti mlađak — reče. — Trebalo bi da side-mo s brda prije nego što se on pojavi.

— Dabome, dok se Apaši budu penjali na brdo! — zajedljivo će Shell.

— Zar baš uvijek moraš biti spreman na takav odgovor, do vraga? — srdito će opet Dusty. — Dobro, koliko ćemo još čekati?

Shell je umorno promatrao okolicu. Sve mu se činilo vrlo tajanstvenim, čak jezivim. Premda je još bilo vruće, tijelom mu produ srsi.

— Odgovori mi na pitanje! — traži Dusty.

Shell iznenada podigne glavu. S tamnih strmih obronaka ispod njih dopro mu je do ušiju nekakav zvuk.

— Slušaj! — reče kratko.

Koliko god napinjavao uši, više ništa nije mogao čuti. Možda mu se nepropije samo učinilo da čuje nekakvo šuškanje. Ipak, šesto ga je osjetilo i sada opominjalo na opasnost.

Oba su konja ostavili u dubokoj vododerini, oko pola kilometra od svog položaja. Nitko pametan nije držao konje pokraj sebe kad bi se u tom kraju zaustavio da prenoći. Apaške su uši mogle čuti tiho rzanje nevjerojatno daleko.

Najednom su nasuprot nebu ugledali indijanskog ratnika. Zaustavio se trenutak sjedeći na konju, a zatim je produžio prema stijenu.

Slijedilo ga je dvadesetak ratnika jašući jedan iza drugoga.

— Hoćemo li sada? — prošapće Dusty kad je i posljednji Indijanac nestao iza stijena na vrhu brda.

Shell odlučno odmahne glavom.

Prolazile su minute. Dusty se nemirno promeškoli. Trgnuo se od boli, ali nije viknuo kad ga je Shell gurnuo čizmom u rebra opominjući ga.

Zafrkće konj. Shell podigne pušku. Iz mraka izroni još jedan ratnik na konju. Zaustavi se i zagleda ravno prema njima dvojici. Nikako ih nije mogao vidjeti, no činilo se da ih vidi.

Shell položi prst na obarač. Ako opali, brzo će se vratiti ostali ratnici. Vraški brzo!

Indijanac dodirne mokasinima konja i produži prema stijenu. Na vrhu se, prije nego što je nestao s vidika, još jednom osvrne prema njima. Imali su dojam kao da im njegov pogled proriče skorbu smrt.

Shell se opusti i nasloni glavu na podlakticu. Bio je tako slab da se nije mogao ni pomaknuti, pa čak ni razgovarati, ni misliti. Od slabosti gotovo nije mogao sići do vode u blizini brda.

— Idemo li sada? — progovori Dusty promuklim glasom nakon pola sata.

Shell kimne. Ukočeno su se digli i malo zanjihali kao da su pijani. Krenuše kroz grmlje ne obazirući se na trnje.

II

Vodeći konje kroz mrak, znojili su se od straha. Činilo im se da se toptanje kopita i štopot kamenja mogu čuti kilometrima daleko. Od vremena do vremena zastali bi i osluhnuli.

Po istočnim se obroncima došuljala polako, gotovo neprimjetno, mjesečina i dodirнула rub pustinje, ali je jamu s vodom još obavijala gusta tama. Dim se dizao negdje u blizini te jame. Shell se umorno pokušava prisjetiti pojedinosti na tom

terenu. Nije bio tu već sedam godina.

— A što onda ako ovdje nema vode? — upita Dusty.

— Apaši su bili opskrbljeni vodom — odgovori Shell.

— To ne znači da su se njome snabdjeli ovdje — promrmlja Dusty.

— Vidio si da je onaj posljednji ratnik imao mješinu — reče Shell.

— Nadajmo se da tu ima vode, jer ako je nema...

Glas mu utihne. Bolje da ne dovrši misao. Iznenada ugleda stijene čiji su vrhovi bili nagnuti prema jugu. Odmah ih je prepoznao.

— Tu je voda — reče. — Horno Tanks!

Činilo se da je sve mirno i da nema nigdje nikoga, no zabrinjavao ih je onaj dim iza stijena.

— Ostani ovdje — tiho će Shell i preda uzde Dustyju. Izvuče kolt i pregleda bubanj. Uzme pušku i krene. Kad se osvrnuo na polovici puta, opazio je da je Dusty već nestao u grmlju, spreman da ga štiti ako bude potrebno.

Stijene su bile visoke trideset-četrdeset metara, dižući se usred pustinje poput nekakve drevne ruševine, a na čistinu unutar njih moglo se ući samo s južne strane. Zakoračivši na tu čistinu, Shell zastane kao ukopan. Vidio je ono što je pomalo čak i očekivao: Apaši su spalili nekog čovjeka, kaznivši ga tako prema svojim pravilima.

Zazviždi tri puta jer je znao da se Apaši neće vratiti na to mjesto smrti. Naime, oni se plaše da će žrtvina nemirna duša vrebati u mraku i oponašati sovin glas kako bi ih namamila u klopku.

— Zrak je čist? — uznemireno zapita Dusty vodeći konje.

— Da, sve je u redu — promrmlja Shell.

Dusty užurbano krene. Međutim, kad je došao na čistinu, naglo se zaustavi, zaprepašten užasnim prizorom.

Ipak nije tako grub kao što se uvijek pravi, pomisli Shell.

Zaputiše se obojica prema vodi.

Najprije su napojili konje, a zatim su se ispružili potrbuške pokraj njih i popili samo nekoliko gutljaja tople i donekle smrdljive vode osjećajući već kako im se grči utroba i priprema za povraćanje.

– Misliš da se Indijanci neće vratiti? – upita Dusty zapalivši cigaretu.

– Mislim da neće – odgovori Shell. – Barem dvadeset četiri sata. Do tada ćemo se već oporaviti od žeđi i krenuti.

– Kamo? – promrmlja Dusty i otpuhne dim.

Pitanje je bilo i te kako opravdano. Boreći se zajedno u američkom gradanskom ratu na južnjačkoj strani i doživjevši poraz, pobjegli su u Meksiko. Ondje su se, pogrešno ocijenivši političku situaciju, pridružili vojsci nametnutog cara Maksimilijana i nakon šestomjesečnog ratovanja doživjeli su opet poraz, ovaj put protiv meksičkih republikanaca pod vodstvom Benita Juareza. Poraz je postao očit čim su se francuske čete počele povlačiti iz Meksika. Nakon toga opet su se našli između dviju vatri. U Meksiku su ih progonili republikanci smatrajući ih državnim neprijateljima, a na sjeveru su ih čekali sjevernjački vojnici kao nepopravljive južnjake, jer još nisu htjeli priznati poraz Juga i položiti zakletvu da će biti vjerni novoj vladi. Stoga su se već dva mjeseca skrivali i lutali.

– Otići ćemo u Sonoru – odvratila Shell. – Ona je daleko od Mexico Cityja.

– Vijesti se brzo šire, a mi lutamo već dva mjeseca – progunda Dusty. – Možda nas već i u Sonori čekaju.

Shell nije na to mogao odgovoriti. Znao je da nigdje ne mogu biti sigurni.

– Možda pukovnik De Tassigny i nije u Sonori – nastavi Dusty. -- A što ćemo tada?

– Moramo prihvatiti taj rizik.

– Dobro, ako i jest ondje, ne smijemo zaboraviti da se on borio za Benita Juareza, a ne protiv njega,

poput nas! – napomene Dusty. – Juarez je dao pravo njemu i njegovim ljudima da se nasele u Sonori, ali zacijelo nije tako velikodušan prema onima koji su se borili protiv republikanaca. Misliš li da je De Tassigny tako utjecajan da bi nas mogao spasiti od republikanaca i njihove kazne?

– Zasluzene kazne – promrmlja Shell gledajući preda se.

Dusty ga mrko pogleda i zašuti.

– Možda bi nas pukovnik mogao privremeno sakriti – progovori nakon vremena Shell. – Možda se pobjednički gnjev stiša. Možda nas republikanci zaborave.

– Možda... možda... možda... – oponašao ga je Dusty. Okrene se na trbuh i pogleda Shella. Stisne svoje plave oči i izvadi cigaretu iz usta.

– Koji je ono vrug?! – promrmlja tiho.

Shell se osvrne. Na sjevernoj su strani stijene bile do polovice prekrivene pijeskom. Iz njega je virilo nešto jajoliko. Jasno se vidjelo na mjesecini. Očito je bilo da to nije kamen.

Shell ustane i polako krene prema pijesku. Čuo je iza sebe Dustyjeve korake. Iznenada se zaustavi i zbunjeno pročisti grlo.

– To je glava – prozbori hrapavim glasom. – Ljudska glava...

III

Oči su ukočeno, netremice buljile u Shella. Mrtvac je bio zakopan do vrata u vruć pijesak. Apaši su mu sijedu kosu privezali za kolac što su ga zabili u pijesak i malo mu nagnuli glavu unatrag tako da je morao cijelo vrijeme gledati u sunce. Očito, duboko su ga mrzili.

– Donesi lopatu – reče Shell – zatrpaj ćemo ga pijeskom!

Dusty se okrene na peti i napravi tri koraka.

– Čekaj! – vikne Shell. Glava se malo pomaknula. Odmah je kleknuo. Glava se opet pomakne i između ispucalih usana pojavi se natekli jezik. Usnice se počnu micati.

Čovjek je pokušavao progovoriti. – Trči po lopatu! – izdere se Shell i počne golim rukama kopati topli pijesak. Prereže sijedu kosu i oslobodi glavu.

– Kakva ima smisla otkopati ga? – promrmlja Dusty vrativši se. – Ionako neće preživjeti. Bolje bi bilo da ga ustrijelim.

– Lud si! – pobuni se Shell. – Hitac bi se čuo deset kilometara uokolo!

– Ovo se neće čuti – izusti tiho Dusty i izvuče nož.

– Ne, nećeš ni to učiniti! – reče odrješito Shell.

Kad su napokon otkopali starca, opazili su da je djelomično odjeven, ali bos. Odnijeli su ga do vode i položili na gunj. Dusty je čučnuo i, motajući cigaretu, prezirno se smješкао dok je Shell prao starcu lice i prsa.

– Baš si dobra duša – promrmlja Dusty zajedljivo.

Shell je gurnuo starcu između usana mokru krpu kako bi malo vode kapnulo u suha usta.

– Možemo se kladiti da neće izdržati do zore – progovori Dusty. Kad mu Shell nije odgovorio, nastavi: – A što će biti s nama? Ne možemo ovdje dugo ostati!

– Možemo ostati dok ne umre – odvratí Shell. – Mislím da smo dužni barem to učiniti.

Dusty ga kiselo pogleda, ali ne reče više ništa.

Nakon nekog je vremena mjesec zašao. Stijenje je počelo pucktati hladeći se. Dusty uzme pušku i ode sa čistine okružene visokim stijenama. Još nije mogao povjerovati da se Apaši neće vratiti.

Shell je pušio cigaretu za cigaretom. Osjećao se vrlo osamljenim, kao i mnogo puta za proteklih nekoliko mjeseci. Dusty je vrijedio zlata kao pouzdan drug u borbi, ali se s njim nije moglo razgovarati ni o čemu pametnom, nije se mogla pred njim otvoriti duša uvečer pokraj logorske vatre niti tragati za smislom života.

– Barranca – izusti tiho glas u mraku. – Sutjeska.

Shell je baš htio pripaliti novu cigaretu, ali mu se ruka zaustavi u zraku. Valjda je šušnuo vjetar, pomisli.

– Sutjeska – opet će tihi glas.

Shell digne glavu. Kroz mrak mu se približavao Dusty.

– O kakvoj sutjesci pričaš? – zapita.

– Ma, o čemu govoriš, do vraga?

– začuđeno će Dusty zaustavivši se i spustivši pušku.

– Zar nisi malo prije nešto rekao?

– Nisam – odgovori Dusty i zaniče glavom. – Imaš prividenja! Ovdje je tiho kao u grobu.

– Barranca – ponovi glas.

Obojica se okrenu i pogledaju starca na samrti. Shell ustane i pride mu.

– Barranca... – izusti opet tiho starac.

– Što li mu znači ta riječ? – promrmlja Dusty.

– Znači »sutjeska« – odgovori Shell. – Daj mi vode!

Kad mu je Dusty pružio limenu šalicu, polako podigne starčevu glavu i ovlaži mu ispucale usne. Starac je jezikom požudno lizao kapljice, a onda mu glava klone unatrag.

– Umro je? – zapita Dusty.

– Nije još. Ne mogu se načuditi kako je izdržao tako dugo. Koliko bi još mogao živjeti?

– Opet velim, neće izdržati do zore! – odgovori Dusty.

– Barranca – prozbori starčev glas. – La Barranca Escondida.

Shell mu opet ovlaži usne. Nešto zatreperi u njegovu sjećanju, ali opet iščezne.

– Što je, stari? – zapita.

Usne su se micale, ali nije se čuo nikakav glas.

– Bunca – zaključí Shell. – Ako si pospan, spavaj!

– Dobro – reče Dusty. – Probudi me kad budeš ti htio spavati. Vjerujem ti da se Apaši neće vratiti, ali

ću se ipak osjećati mnogo bolje ako budeš stražario.

Ode na pješčanu strminu, pokrije se gunjem i zaspi čim je legnuo.

La Barranca Escondida, ponavljao je u sebi Shell. Bio je uvjeren da je te riječi već negdje čuo.

Prolazilo je vrijeme. Pojaviše se prvi nagovještaji zore. Shell se ukočeno digne i pride starcu. Opipa mu srce. Umorno se osmjehne. Dusty bi izgubio okladu. Starac je još bio živ.

VI

Kad se razdanilo, Shell je odnio mršavog starca u plitku udubinu pod jednom stijenom vjerujući da će ondje biti bar donekle zaštićen od nemilosrdnog sunca.

— Barranca — prošapće starac.

— Da, da, čuli smo već to — promrmlja Shell. — Barranca!

— Vjerojatno mu se tako zvao konj — naceri se Dusty. — Ili neka žena!

Shell uzme pušku i ode sa čistine. Sunce se već popelo nad planinu na istoku. Nigdje nije bilo nikakvih znakova života. Nikakva kretanja. Nikakve prašine. Vidjeli su samo pustinju i vrletne planine.

— La Barranca Escondida — ponovi naglas Shell. — Te riječi znače: »skrivena sutjeska«, »skriveni klanac«! — Protrlja bradu. Kakvo im je pravo značenje? Starac će možda danas umrijeti, a s njim će umrijeti i njegova tajna.

Odluči da pokopa ostatke onog spaljenog čovjeka.

Kad je završio taj posao, zagleda se na jug. Ondje je pukovnik Marcus De Tassigny koji je zapovijedao Shellovim bataljunom dok nije izgubio lijevu ruku i koji je, budući da se poslije borio na republikanskoj strani, stekao pravo da se sa svojim ljudima naseli na Mesi del Campanero — »Visoravni izrađivača zvo-
na«. De Tassigny se neće ljutiti što su se Shell i Dusty borili u Meksiku na suprotnoj strani, jer su mu potrebni borci. Njegova je naseobina

u području indijanskog plemena Yaqui.

— Da, potrebni su mu borci — promrmlja. Dva rata i mnoge druge borbe u kojima je sudjelovao doveli su ga do jedne spoznaje: uvijek brodi protiv vjetrova, ponajčešće loše bira bojišta, uvijek je na slabijoj strani, a ciljevi za koje se bori vrlo često se pokazuju sumnjivi. — Možda nisam do sada poginuo samo zato što nikoga nije briga hoću li pobijediti ili izgubiti, živjeti ili umrijeti.

Vrativši se na čistinu, pogleda Dustyja koji je zapalio vatru što se nije dimila i kuhao meso. U blizini su pronašli ubijenu mazgu, vjerojatnu starčevu, pa su odlučili da se okrijepe njenim mesom.

Dustyju vjerojatno nikada ne prolaze kroz glavu takve misli, pomisli Shell. On prihvaća činjenice bez razmišljanja. Za njega je borba borba, piće je piće, a sve su žene međusobno jednake. Ni u čemu ne traži dublji smisao!

Jeli su šutke, žvačući žilavo meso dok im je mast curila niz bradu. Shell je od vremena do vremena pogledavao starca.

— Hoćemo li krenuti danas? — promrmlja Dusty.

— Još je živ.

— Neće izdržati do kraja dana.

— Ne možemo krenuti odavde danju.

— Mogli smo otići sinoć — progunda Dusty. Trgao je meso jakim bijelim zubima. — Sada, eto, moramo čučati ovdje satima. Kako dugo izbjegavaju Apaši mrtvaca?

— Četrdeset osam sati.

— Prije si rekao: dvadeset četiri sata!

— Hoćeš reći da lažem? — tiho će Shell i pogleda ga u oči.

— Smiri živce! — odvrati Dusty. Obriše masna usta. Zamišljeno pogleda starca. — Što li mu znači ponavljanje onih riječi: »La Barranca Escondida«?

— Pojma nemam — odgovori mu Shell.

— Znaće li tebi te riječi bilo što? Podsjećaju li te na nešto?

– Čini mi se da sam ih već negdje čuo – odgovori Shell i slegne ramenima.

– Je li ta sutjeska negdje u okolicima?

– Ne vjerujem. Riječi su španjolske.

– To ne znači baš ništa. Španjolskim se jezikom govori s obiju strana granice. I u Arizoni, i u Sonori.

– Ne bih rekao! Ovdje zovu sutjesku sutjeskom, a klanac klancom.

– Što znače njegove riječi?

– Skrivena sutjeska. Što bi drugo?

Mora tu postojati i neko skriveno značenje!

Čini mi se da mu je to vrlo važno!

– Onda ga pitaj! – oštro će Shell i ustane.

– Koliko imamo do granice?

– Trideset-četdeset kilometara.

– A hoćemo li negdje naći vode?

– Na pojilištu Papago Springs.

– A što je iza Papago Springsa?

– Sonora.

– I Apaši – progunda Dusty.

– Ima i Opata, Tarahumara i Yaquijs.

– Zar i Yaquijs smatraš borcima?

– Dabome! Oni su u srodstvu s Apašima. Meksikanci ih zovu »La raza de bronce que sabe morir«.

– Brončano pleme koje zna umrijeti – zamišljeno Dusty ponovi na engleskom. Pogleda Shella. – Divno! Dakle, iz zla u gore!

Imaš li neki drugi prijedlog?

– Nemam! – Dusty polako zatresse glavom. – Moramo krenuti na tu stranu, svidalo nam se to ili ne! Ali kada?

– Danas ćemo naizmjenice promatrati pustinju. Ne možemo krenuti danju. Ako se Apaši vrate, nećemo moći pobjeći. Morat ćemo im se oduprijeti ovdje. Barem ćemo imati dovoljno vode. Uostalom, konji se još nisu odmorili. Do večeri će prikupiti snagu.

– Kako ćemo im se dugo moći odupirati ako se vrate?

– Sačuvaj jedan metak za sebe

– odvrati Shell i ode. Značenje je bilo sasvim jasno.

Vručina je postupno jačala i napokon je bila nepodnošljiva. Medutim, starac ju je izdržao. Kad je sunce nakon mučnog dana zašlo za planine na zapadu, obojivši nebo ružičasto i zlačano, uskoro je izvirio mjesec. Nisu mogli krenuti dok se god on ne izgubi s neba i okolicu obavije tama. Sjedili su i pušili naslonivši se ledima na tople stijene i prepustivši svaki svojim mislima.

– La Barranca Escondida – progovori jasno starac.

– Bogamu, to je nevjerojatno! – začudi se Dusty i naglo se okrene.

– Još je živ?

Shell zapali vatricu i prigrrije mesnu juhu što ju je prije skuhao. Pride starcu i počne ga polako hraniti. Kad se mjesec nagnuo prema zapadu, starac kao da je malo ojačao. Povremeno je mrmljao, govoreći uvijek iste riječi: »La Barranca Escondida«.

Shell ode po vodu. Iznenada Dusty zapanjeno uzvikne. Starac je sjeo i uperio mršavu ruku u Shella, gotovo kao da ga vidi kroz debeli povež na očima.

– La Barranca Escondida – progovori razgovijetno. – Departamento de Camino a Las Minas de La Barranca Escondida y El Naranjal.

– Tako je, bogamu! – vikne Shell. – Sada mi je jasno!

– Poludio si, ha? – umijesa se Dusty.

– On govori o najvećim i najbogatijim srebrnim rudnicima koji su ikada postojali! – reče Shell pritrčavši mu i uhvativši ga za ruku. – Navodno su bili bogatiji i od Tayope!

– Jesi li pri sebi? – progunda Dusty. – O čemu pričaš, do vraga?

– Ti su rudnici nestali prije više od stotinu godina – tiho će Shell tako da ga starac nije mogao čuti.

– Slušao sam o njima kad sam bio ovdje prije rata. Nisam baš obraćao pažnju tim pričama. U svim legendama o rudnicima kojima se više

ne može ući u trag miješa se, što se duže pričaju, sve više laži s istinom.

– Misliš li da još bunca?

– Zar bi to bilo čudno?

Tiho prideše starcu. Ispružio se opet na gunjevima i teško disao. Shell mu opipa rukom čelo. Nije bilo osobito vruće.

– Tko si ti? – zapita ga.

– Nismo znali da su tu – reče starac i malo se pomakne. – Konj mi je uginuo u planinama, a Ignacijev je konj uginuo tridesetak kilometara odavde. Naizmjenice smo jahali na mazgi. Nismo znali da su ovdje! – Glas mu se povisi i postane piskav. – Prisilili su me da gledam!

– Kako se zoveš? – upita Shell.

– Harley. Frank Harley.

– Kamo si se zaputio?

– U La Barrancu Escondidu! – odgovori Harley. – Potkivali su mazge srebrom. Nisu imali dovoljno željeza za potkove, ali imali su druge kovine. Srebra! Velikih grumenâ srebra! Potkivali su mazge srebrom zato što je rudnik bio vrlo bogat.

– Nevjerojatno! – zapanjeno će Dusty i pogleda Shella.

– Tayopa... – prozbori Harley kad je popio nekoliko gutljaja vode i nakrivi glavu kao da mu je netko spomenuo to ime. – Tayopa! – Nasmiје se. – U Tayopi je bilo veliko bogatstvo, ali ne takvo kao u La Barranci Escondidi i El Naranjalu! Zapiši lažu! Isusovci su bili suviše lukavi da bi točno napisali koliko su srebra izvadili iz La Barrance Escondide i El Naranjala. Kralj je dobio, po svoj prilici, samo jednu petinu. Uostalom, isusovci mu se nisu zakleli na vjernost. Praznim su riječima obećali španjolskom kralju da će mu služiti, ali to nije bila prava odanost. Mislili su ponajviše na svoj red.

– O čemu brblja? – zapita Dusty. Za njega je povijest bila potpuna nepoznanica i nerado je slušao o njoj. – Ima li istine u njegovim riječima?

Shell ćučne i kimne.

– Isusovci su posjedovali mnogo zemlje u Meksiku – reče. – Rančeve i rudnike. Za njih su radili Indijanci. Bili su, tako reći, robovi i umirali na poslu. Čuo sam da su u to doba rudnici smrdjeli vrlo daleko, jer su se tijela Indijanaca koji bi umrli na radu bacala, kao otpaci. No Tayopa se uvijek smatrala najvećim rudnikom. Čuo sam ponešto o El Naranjalu i legendi da je taj rudnik bio veći od Tayope. Međutim, La Barrancu Escondidu su, koliko znam, svi prikazivali kao puku bajku. – Zapali cigaretu. – Ne uzbuđuj se! Takve pustinjske lutalice znaju više priča nego Shakespeare! Izmišljaju i dodaju svakakve pojedinosti.

– Ipak, što onda ako on uistinu nešto zna o tim rudnicima? – natukne Dusty.

– Da, što onda? – mirno će Shell. – Trebalo bi otići stotine kilometara na jug, kroz indijansko područje! Područje u kojem nema nikakvih putova. Područje u kojem već stotinu godina ne postoji nikakav rudnik!

– Ali Indijanci bi morali znati za te rudnike, ha? – Dusty obližne usne. – Kad bismo ih malo podmazali, dali im nekoliko sjajnih kuglica, ili zrcalo, ili nešto slično, progovorili bi. Te se priče prenose kod njih s oca na sina. Svakako znaju gdje su rudnici.

– Da! – Shell izvadi cigaretu iz usta. – Pretpostavimo da je tvoj prapradjed radio u tim rudnicima. Pretpostavimo da je svojim očima vidio kako su mu brat, prijatelji, možda i vlastiti otac, umrli zbog srebra koje mu nije značilo baš ništa. Stradali su zbog bogatstva koje je otjecalo iz Meksika u Španjolsku. Jesu li on i njegov narod imali ikakve koristi od tog srebra? Nisu! Osim toga, više nisu mogli živjeti poput svojih predaka. Morali su raditi u tim prokletim rudnicima, daleko od čista zraka i sunca, dokle god se ne bi srušili mrtvi! Jednog su dana morali isusovci napustiti Meksiko. Sasvim je razumljivo da

nisu nikome htjeli ostaviti te rudnike. Stoga su naredili Indijancima da ih sakriju, a dobro znaš da ono što Indijanac sakrije ne može više nitko pronaći.

— Znači da Indijanci znaju gdje su rudnici? — pobjedonosno zapita Dusty.

— Znam, dabome! Ali neće ni jednom bijelcu reći gdje su jer se boje da će se vratiti stara vremena. Staviše, neće ni jednom bijelcu dopustiti da dođe u onaj kraj gdje su rudnici i da ih traži.

— Zvali su ih »Gospodarima tajne« — prozbori opet Harley pomaknuvši se.

— Koga? — upita odmah Shell.

— Isusovce — odgovori Harley. — Gomilali su srebro, a kad su otišli, nisu ga mogli ponijeti sa sobom. Još je ondje.

— Gdje?

— Ah... ja... — Harley je oklijevao.

— U La Barranci Escondidi? — upita Shell.

— Da, da, tako je! Rudnici su bili tako bogati, priča se, da su se gromade iz srebrnih žila morale razbijati na komade kako bi ih mazge mogle odnijeti na obalu, gdje su čekali španjolski brodovi.

Dustyju ispadne cigareta iz otvorenih usta.

— Kad su isusovci otišli iz Meksika? — upita Shella.

— Čini mi se da su protjerani tišu sedam sto šezdeset sedme — odgovori Shell.

— Tako je! — potvrdi odmah Harley. — Prije stotinu godina.

— Od tada nije nitko bio u tim rudnicima? — prozbori zapanjeno Dusty.

— Isusovci su, začudo, imali veliku moć nad Indijancima — izusti tiho Harley. — Odlazeći iz Meksika, zabranili su Indijancima, zaprijetivši im strašnom kaznom, da bilo kome otkriju skriveno blago osim pripadnicima isusovačkog reda. Indijanci su održali obećanje.

— Bogamu, onda je blago još ondje! — uzbuđeno će Dusty.

— Zna li gdje je to blago? — zapita Shell nagnuvši se prema Harleyju.

Starac je vrlo dugo šutio a onda progovori tako tiho da mu je Shell morao gotovo prisloniti uho na usnice.

— Prvi je korak Cerro de Huesos — reče. — Cerro de Huesos. Ondje se za tihih noći može čuti pasji lajež iz La Barrance Escondide. Kad puše vjetar s juga, može se čuti zvono iz... — Shell nije razabrao ime. — To zvono visi na zvoniku crkve u El Naranjalu.

Starac zašuti. Ili je zaspao, ili se onesvijestio. Tko zna, možda se više neće ni probuditi, pomisli Shell.

— Zna mnogo — tiho će on kad se malo udaljio s Dustyjem.

— Misliš li da govori istinu?

— Slušaj, nesumnjivo je da zna nešto. Zna više nego drugi koje sam čuo kako pričaju o tim nestalim rudnicima.

— Veli da su se mazge potkivale srebrom! — začuđeno će Dusty pogledavši preko ramena. — Morali su razbijati srebrne gromade kako bi mogli blago prenijeti do obale!

— Možda je samo buncao — natukne Shell.

— Možda — prozbori tiho Dusty i obilzne ispucale usne. — Medutim, ako nije... — Pogleda Shella, i odmah su se razumjeli. Za njih nema budućnosti ni u Sjedinjenim Državama, ni u Meksiku, ali bilo bi drukčije kad bi imali toliko srebra da njime prekrče sebi, put, plate svoju slobodu...

V

Svanula je nova zora, pojavilo se sunce i vratila se vrućina. Ni oko podneva nije se vidjela nikakva prašina u pustinji, nikakvi znakovi života. Apaši se nisu vraćali. Harley je još bio živ, ali nije govorio. Pomaknuo se tek kasno po podne.

— Je li netko pokraj mene? — progovori.

— Ja sam tu — javi se Shell i brzo mahne Dustyju da se približi.

– Spasio si mi život – reče starac. – Hvala!

– Nema na čemu – odvrati nehaljno Shell.

– Govoriš španjolski?

– Poprilično, ali ne tako dobro kao ti.

– Dvojica ste – reče Harley nakon kratke šutnje. – Tko ste vi?

– Ja sam Shell a to je moj drug Dusty.

– Nemate nikakvih drugih imena?

– Imali smo ih nekoć, stari!

– Razumijem. – Harley se osmjehne.

– Kako se osjećaš?

– Slab sam, ali pri sebi. Kako ste se uspjeli provući mimo Apaša?

– Shell dobro poznaje njihove navike – umiješa se Dusty. – Priznajem, nisam se u početku slagao s njim, ali sada vidim da je imao pravo. Veli da se Apaši neće vratiti zbog mrtvaca.

– Da, ubili su Ignacija – tiho će Harley. – A mene nisu odmah ubili zato što sam poludio od straha.

– Duh je otišao daleko – reče Shell.

– Da, vrlo ih dobro poznaješ – složi se starac. – Nisu me htjeli odmah ubiti, ali su me osudili na smrt. Ubilo bi me sunce, a ne oni. Da, dobro ih poznaješ, Shelle!

– Toliko dobro da ih se klonim – odgovori Shell.

– Zašto si, onda, ovdje?

– To nije važno – odgovori odmah Shell.

– Dajte mi malo vode – zatraži Harley.

– Zar nam nećeš ništa drugo reći? – prozbori Dusty i protrlja bradu. – Jučer si nam spominjao La Barrancu Escondidu.

– Ja!? – iznenađeno će Harley.

– Da, ti! – odvrati Dusty.

– Dobro, hoćete li mi dati vode? – zatraži opet Harley.

Shell posegne za vodom, ali ga Dusty uhvati za ruku i odlučno zatrese glavom.

– Sjeti se što si nam pričao – prozbori Shell. – a Barranca Es-

condida. Departamento de Camino a Las Minas de La Barranca Escondida y El Naranjal. Put do rudnika skrivene sutjeske i narančinih stabala. Išao si s prijateljem na jug kad su vas uhvatili Apaši.

– Ne, išli smo na istok, prema Santa Cruzu!

– Ondje nema ničega osim ruševina Tubaca i Tumacacoriya – reče Shell. – Išao si na jug, stari!

– Što ti znaš o tome!? Kako možeš znati kamo smo išli nas dvojica?

– Evo, pred očima ti je moja lijeva šaka, premda je ne možeš vidjeti. Prsti su upereni prema jugu. Desni rub dlana jesu planine preko kojih ste prešli. Dlan je pustinja u kojoj smo sada, a u njoj je sredini Horno Tanks. Palac je velika visoravan istočno odavde. Prsti su planinski lanci Sierra Madre južno od granice. Da ste se zaputili prema Santa Cruzu, kao što tvrdiš, ne biste došli sa zapada preko Horno Tanksa. Izbjegli biste Horno Tanks zbog dvaju očitih razloga: Apaša i činjenice da biste mogli naći vodu sjeverno odavde, na Dripping Springsu. Kad biste išli na jug, prema Papago Springsu, morali biste doći do Horno Tanksa. Iako znaš mnogo o Apašima, osmjelio si se i došao ovamo. Nešto te natjeralo da se izvrgneš toj golemoj opasnosti, Harley! Nešto vrlo primamljivo!

– Na primjer, nestali srebrni rudnici – natukne Dusty. Zapali cigaretu i počne puhati dim prema starcu.

– Dajte mi barem cigaretu – zamoli Harley.

Dusty se naceri. Želja za duhanom slomit će starca možda brže nego žed, pomisli.

– Kada će se vratiti Apaši, Shelle? – upita.

– Neće se vratiti zbog mrtvaca!

– prekine ga Harley.

– Neko vrijeme, no to ne može trajati vječno!

– Pogotovu ako znaju da su ovdje dva bijelca s konjima i puškom – doda Shell. Nije mu se sviđa-

la ta igra, ali znajući da im o njoj možda ovisi budućnost, moraju je prihvatiti.

– Možemo pobjeći prije nego što dođu – reče Harley.

– Zar sva trojica? – začuđeno će Dusty. – Možeš li zamisliti kako će se iznenaditi kad te nađu živa?

– Radije ću se ubiti!

– Nećeš imati priliku – reče Dusty. – Uostalom, koliko vidim, ti se nikad ne predaješ. Boriš se za život do posljednjeg metka, posljednje kapi vode, posljednje kapi krvi. Ako se Apaši i ne vrate, nećeš preživjeti bez hrane. Imaš vode koliko god želiš, ali nemaš hrane. Što misliš, koliko bi izdržao? Tri dana? Tjedan dana? Nije baš vjerojatno!

– Nećete me ovdje ostaviti – promrmlja Harley. – Spasili ste mi život, pa me nećete sada napustiti.

– Nećemo?

– Slušajte, platit ću vam dobro ako me povedete sa sobom – očajnički će Harley.

– Nemaš ni pare u džepovima – odgovori Dusty i pljune.

Shell ga iznenađeno pogleda. Mogao je i očekivati da će Dusty pretražiti starčevu odjeću. Dobro se sjećao da je on noću, kad bi se završila bitka, obilazio bojno polje i oduzimao poginulima prstenje. Gadržao mu se ta Dustyjeva osobina, ali su se u ratnom vihoru našli jedan pokraj drugoga i stjecajem okolnosti, bili prisiljeni da se nastave družiti.

– Dobro, pobijedili ste – promrmlja napokon Harley. – Mogu li sada dobiti vode? – Kad se napio, zatraži i cigaretu. Povukavši dva-tri dima, osmjehne se. – Zna te vrlo uvjerljivo govoriti!

– Kada ćemo krenuti? – zapita Dusty.

– Što prije – odgovori Shell. – Hoćeš li moći jahati, Harley?

– Hoću dabome! – odvrati Harley. – I puzao bih kad bih morao, samo da pobjegnem odavde prije nego što se vrate Apaši!

– Gdje je karta područja u kojem je blago? – zapita Dusty.

– Ovdje. – Harley se kucne po glavi.

– Kako to misliš?

– Zapamtio sam pojedinosti.

– Možda nas vuče za nos? – promrmlja Dusty i pogleda Shella.

– Odakle to možemo znati? – odvrati Shell.

– Tako je, ne možete znati! tiho će Harley. – Morate uložiti novac u poker i prihvatiti rizik.

– Bogami, lijepo si nam podvalio! – Shell prasne u smijeh. – Sada te moramo povesti sa sobom, htjeli to ili ne!

Harley se pridruži smijehu, ali Dusty se smrkne.

– Slušaj, stari – reče – to je zaista vrlo šaljivo. Pucam od smijeha! No nasamariš li nas, pokajat ćeš se što te nismo ostavili Apašima!

– Dobro – odgovori Harley uzbiljivši se.

– Hajdemo – reče Shell i ustane.

– Imamo vremena do mjesečeva izlaska.

– Bolje bi bilo da pričekamo mjesečev zalazak – predloži Harley.

– Ne, krenut ćemo odmah – odvrati Shell. – Požurimo li se, mogli bismo sutra ujutro stići do Papago Springsa.

Napili su se vode i napunili čuturre. Potom su smjestili Harleyja na sapi Dustyjeva dorata. Shell je jahao na čelu a Dusty iz njega.

Svakog su se sata odmarali deset minuta. Za jedne takve stanke, kad su se našli u udolini, Shell uzme svoj stari dalekozor i popne se na uzvisinu. Zbog mjesečine vidjelo se gotovo kao danju. U blizini Horno Tanksa zapazi uskovitlanu prašinu, koju je podiglo mnogo konja. Zgrči mu se želudac. Znači u posljednji su čas pobjegli!

Ne ispriča Dustyju i Harleyju što je vidio, ali Dusty odmah nasluti istinu. Dugo se družeći sa Shellom, upoznao je već svaki izraz njegova lica.

Prolazili su sati. Povremeno su jahali a povremeno hodali. Harley se iscrpljeno njihao na Dustyjevu

doratu, ali nije se žalio. Znao je što će se dogoditi ako ne bude mogao izdržati.

Shell najednom opazi s obiju strana niske planinske obronke. Tlo je postalo tvrđe. Približavala se zora. Nije znao jesu li već prešli granicu ili nisu, ali to nije ni bilo važno. S obiju je strana granice bilo opasno, a Apaši ionako nisu priznavali nikakve granice. Sve je to bila njihova zemlja.

— Slijedeća je stanica Papago Springs — reče Dusty kao konduktar u vlaku. — Kamo ćemo odande, stari?

— Cerro del Piloncillo — odgovori Harley. — Moći će se vidjeti kad budemo trideset kilometar južno od Papago Springsa.

Opazivši Dustyjeve pogled, Shell slegne ramenima kao da mu želi reći da nemaju drugog izbora.

Zaustavili su se kad je obzorje na istoku počelo sivjeti. Odveli su umorne konje u jednu jarugu i zatim se popeli među stijene na obronku. Iz te prirodne utvrde mogli su odbiti svaki apaški napad, ako im ne ponestane vode.

— Cero del Piloncillo — promrlija Dusty. — Koja je slijedeća stanica?

— Mesa del Campanero — odgovori nevoljko starac, vidljivo oklijevajući.

Shell brzo pogleda Dustyja. Ne rekoše ništa, ali su znali da je ondje naseobina pukovnika De Tassignyja.

— A kamo ćemo odande? — upita opet Dusty.

— Reći ću vam kad dode vrijeme.

— Harley se lukavo osmjehne.

— Reći nam odmah! — vikne Dusty.

Ali Harley ne odgovori.

— Planine su visoke dva kilometra, a sutjeske duboke dva kilometra — progovori nakon nekog vremena. — Na visoravnima nemilosrdno prži sunce. Planine su gole, gotovo bez života. Samo u nizinama ima jelena, medvjeda, i jaguara. Nigdje ni traga bijelcima, a Indijanci se vide samo kad se žele pokaza-

ti. — Govorio je gotovo sanjarski.

— Dobro poznaješ taj kraj, ha, stari? — Dusty će motajući cigaretu.

— Da, poznam ga. Bio sam ondje mnogo puta.

— Ali nisi našao srebro!

— Za to treba vremena. Ovaj put znam gdje je.

— Bolje za tebe — progunda Dusty.

— Znam gdje je — ponovi Harley.

— Odvest ću vas tamo.

Shell pogleda starca. Sjedio je bez šešira i širom otvorenih očiju gledao na istok, ravno u sunce.

Tiho mu pride i prođe mu rukom dva-tri puta ispred otvorenih očiju. Nije ni trepnuo. Čovjek koji ih je htio odvesti u bogate rudnike, gdje su se mazge potkivale srebrom, bio je potpuno slijep!

VI

Među stijenama bilo je paklenski vruće, ali Frank Harley, začudo, bolje podnosio tu jaru nego njegovi mlađi i jači pratioci. Naslanjao se ledima na stijenu i zurio preda se utonuvši u misli. Dusty je ležao potrbuške i netremice mu promatrao lice, kao da će na njemu pročitati tajnu Barrance Escondide.

Shell je sjedio u sjeni i naslanjao se podlakticama na skrvčena koljena. Zbog žeđi više mu nisu prijale ni cigarete. Vrlo bi rado bio dao svoju trećinu blaga za litru ledene vode. Svoju trećinu? Blijedo se osmjehne sâm sebi. Sve se osniva na buncanju čovjeka koji je možda običan sanjar ili šenuo pameću kad je vidio što Apaši rade s Ignacijem.

— Dobro, tko je bio Ignacio? — upita iznenada Shell.

— Moj prijatelj — odgovori Harley ne pomaknuvši se.

— Svakako — strpljivo će Shell.

— Ali što ti je još bio?

— Zar iskreno prijateljstvo nije sasvim dovoljno? Harley se gorko osmjehne.

— Ne zanima me tvoje plitka filozofija — promrlija Shell. — Tko je

bio on? Što je znao? Zašto je bio s tobom?

— Bio mi je prijatelj. Zbog toga je bio sa mnom.

— Možda je Igancio znao put do rudnika. On, a ne ti, Harley — umiješa se Dusty.

— Ipak, ne znaš to pouzdano, zar ne? — Frank Harley okrene glavu prema Dustyju.

— Mogao bih ustanoviti što je istina — promrmlja Dusty.

Nakon toga sva su trojica zaustjeli. Sati su sporo prolazili, i već se činilo da mozak više neće moći podnijeti tu žegu. A onda se sunce spustilo iza planine na zapadu. Gotovo odmah osjetili su olakšanje, premda je zrak još bio zagušljiv i vruć.

— Hajdemo — reče Shell ustavši. — Mogli bismo stići do Papago Springsa prije nego što izide mjesec.

— Što će biti s hranom? — progunda Dusty. — Gladan sam kao vuk. Gdje ćemo naći hranu?

— Najvažnija nam je voda — odvrati Shell i obriše znoj koji ga je pekao u očima. — Što se tiče hrane, moramo se pouzdati u sreću i nadati da ćemo je negdje naći.

— Da, to je priča našeg života — ogorčeno će Dusty.

Kad su smjestili Harleyja na Shellova konja, krenuše kroz sumrak. Što onda ako su kod Papago Springsa Apaši? pomisli Shell. Ili Yaquiji?

Mjesec još nije izašao kad su oba konja zarzala gotovo istodobno. Shell zastane kao ukopan i okrene se prema Dustyju.

— Ostani uz konje i Harleyja — tiho reče.

Izvuče iz navlake na selu pušku i tiho krene kroz mrak. Svaki grm i stijena doimali su se kao da su živi, kao da se miču. Često je zastajao i osluškivao. Iznenada dopre do njega miris svježine. Osvrne se iza sebe. Nije vidio ništa sumnjivo. Produži i uskoro zagazi u plitku vodu. Dakle stigli su do Papagos Springsa.

Napivši se brzo, krene po Dustyja i Harleyja. Uto se nešto pomakne u grmu pokraj njega. Munjevito se okrenuo i napeo pušku, ali nije htio pucati. Zagledao se u grm i opazio da se grana malo njiše. Usred grma bilo je nešto živo. Izvuče dugački lovački nož. Razabravši debelo tijelo, naglo zamahne nožem. Kad je kleknuo, opazi da je ubio velikog jestivog guštera, najvećeg kojeg je ikad vidio. Uzme ga i produži u susret Dustyju i Harleyju, a zatim zastane i triput fićukne tiho. Uskoro začuje toptanje kopita.

— Našao si vodu? — prostenje iz mraka Dusty, posrćući malo.

— Našao sam i vodu i hranu — odgovori Shell i podigne lovinu.

— Što? — progunda Dusty. — Zar ćemo jesti guštera?

— Ako ga jedu Indijanci, možemo i mi — odgovori Shell. — Tko nema ništa, ne može birati!

Kad su napojili konje i napunili čuture, Dusty se popeo na stijenu kako bi stražario a Shell je počeo peći guštera na vatri. Znali su da bi Apaši, ako su u blizini, lako mogli nanjušiti vatru i meso, ali su morali prihvatiti tu opasnost. Harley je šutke ležao i ubrzano disao.

— Završi već jednom s tim! — prosikće Dusty sa stijene.

— Idi do vraga! — razljuti se Shell. — Žurim koliko god mogu!

Napokon je meso bilo pečeno. Shell zatrpa vatru pijeskom i pažljivo razreže meso na tri dijela. Nije ga bilo mnogo, ali ipak će ih okrijepiti.

Sjeli su u krug i počeli žvakati meko meso. Dusty se najednom namislije.

— Pećeni gušteri i prljava voda — reče. — Baš prava gozba za trojicu najbogatijih ljudi u cijeloj Sjevernoj Americi!

— Doći će naše vrijeme — promrmlja Shell i obriše usne. — Nije li tako, Harley?

Slijepac kimne.

— Za srebro možete dobiti sve što zaželite — odgovori tiho.

— Žene — zamišljeno će Dusty

nagnuvši se unatrag. – Visoke, niske, crvenokose, tamnokose i plavokose. Litre šampanjca. Pečene fazane. Čistokrvne konje koji će mi vući kola. Sve što zaželim za jelo, piće i spavanje. Što ćeš ti kupiti, Shelle?

– Knjige – odvratila Shell. – Sve one knjige odavno želim pročitati, a nisam uspio. Možda otputujem u Evropu. Čak u Kinu!

– Zar nećeš trošiti novac na žene? – zapanjeno ga upita Dusty. – I na šampanjac?

– Mogu imati žene, šampanjac i knjige istodobno – odgovorio Shell. – A što ćeš ti učiniti, stari?

– Nisam baš razmišljao o tome – promrmlja Harley. – Možda ga ne zanimaju ni žene, ni šampanjac – umiješa se Dusty. – Možda je rob pića!

– Ne, nisam sklon piću. – Harley zatrese glavom.

– A što je sa ženama? – zapita Shell.

Harley opet zatrese glavom.

– Imao sam jednoć jednu – reče – Nisam znao što imam. Bilo je to davno.

Shell ga je šutke promatrao. Na jednom je shvatio da starac želi više od svega pronaći La Barrancu Escondidu i El Naranjal. Koliko li već godina mašta o tome? Umalo je zaglavio, oslijepio je, izgubio Ignaciju kojega je, očito veoma volio, možda je izgubio zbog blaga i ženu koju je maloprije spomenuo, ali ipak ne odustaje. Čak je zarazio i njih dvojicu i naveo ih da krenu s njim u kraj u kojem nisu bijelci bili već stotinjak godina.

Naizmjenice su spavali za vrijeme mjesečine, a kad je mjesec zašao, odmah su krenuli. Negdje na jugu bio je Cerro del Piloncillo. Sudeći prema imenu, nalikovao je na glavu šećera.

U zoru su bili već mnogo južnije od Papago Springsa. Dustyjeva je dorat bio vrlo iscrpljen. Teže je podnosio napore nego Shellov mrkalj, koji je bio niži. Shell se pitao, ima li smisla putovati bez odmora, ali nigdje nije bilo nikakva mjesta gdje

bi se mogli zaustaviti i odmoriti. Nije bilo ni vode, ni hrane. Morali su produžiti.

– Eno ga! – progovori Dusty nekoliko časaka prije nego što je izvirilo sunce. U nizini se dizalo brdo u obliku glave šećera.

– Opisite mi ga – zatraži Harley.

– Oblo je – odgovori Dusty. – Strmiji je obronak na istočnoj strani.

– Vidite li neku klisuru?

– Ne vidimo – reče Shell.

– Kakve ima veze klisura? – zapita ga Dusty.

– Cerro del Piloncillo ima klisuru – odgovori Harley.

– Ne, tu nema nikakve klisure! – vikne srdito Dusty.

– Produžimo – na to će Harley.

Kad su prešli oko tri kilometra i brdo se našlo pod drugim kutom, ugledaše klisuru. Znači Harley je zasad imao pravo.

– Prijeći ćemo preko Rio Magdalene južnije odavde – mirno će Harley.

Zaustaviše se. Shell smota cigaretu Harleyju i sebi i dade posljednje ostatke duhana Dustyju. Bili su već u gadnom škripcu, ponestalo im je hrane i duhana, jedan je konj mogao svaki čas uginuti, a nisu postojale gotovo nikakve nade da bi negdje u okolici mogli nabaviti hranu i novog konja.

– Petnaestak kilometara odavde je jedno mjestance – progovori Harley povukavši dim – gotovo sasvim pusto. Apaši su otjerali iz nje ga sve osim jednog čovjeka koji mi je prijatelj. Ne diraju ga.

– Zašto? – upita sumnjičavo Dusty.

– Žena mu je čistokrvna Indijanka – odgovori Harley.

– Divno! – progunda Dusty.

– Neće nam se ništa dogoditi – doda Harley.

– Zato što smo s tobom, Frank? – upita Shell.

Harley kimne.

Ponovo krenuše. Shell je povremeno pogledavao starčevu bezizra-

žajno lice. Kakve on tajne zna? Obuzme ga nekakva nelagodnost. Imao je gotovo dojam kao da se kreće u snu, ali su bolna stopala, gladan želudac, sve veća vrućina i strah od apaškog područja bili nepobitna stvarnost.

Brdo je raslo i mijenjalo oblik dok su mu se približavali. Shell iznenada spazi na zapadnim obroncima mjestance. Ondje se dizao tanak pramen dima.

— Vidi se mjestance — reče i pogleda Herleyja. — Misliš da se smijemo približiti?

— Neće vam se ništa dogoditi dok ste sa mnom — odgovori starac.

— Ne ostaje nam nikakvo drugo rješenje — promrmlja Shell.

Tri kilometra od mjestanca srušio se dorat i više nije mogao ustati. Dusty skine s njega sedlo i opremu i natovari ih na Shellova konja. Izvadi iz korica revolver a zatim zatrese glavom i izvuče lovački nož.

Shell produži s Harleyjem.

Vrlo visoko na nebu pojavi se neka točkica. Postepeno se povećavala. Bio je to sup. Kad su se sva trojica približila mjestancu, na plavom se nebu vidjelo već jato supova koji su lijeno kružili, sve niže i niže nad mrtvim doratom.

VII

Jedina ulica mjestanca bila je potpuno pusta, izuzev šugava psa koji je promatrao trojicu došljaka i kesio zube. No podvio je rep i pobjegao kad se Dusty sagnuo i podigao sa zemlje poveći kamen. Većina je kućica bila u ruševnom stanju. U neke su se urušili zemljani krovovi. Na drugima su iz krovova niknuli trava i korov, nalik kosi. Iza najveće građevine javi se mazga i zaržu konji.

Shell je nosio pušku u desnoj ruci a lijevom je držao uzde konja što ga je vodio. Dusty je koračao s druge strane ulice. Oči su im nemirno kružile po okolini tražeci bilo kakvo pritajeno micanje. Iz dimnjaka najveće građevine još se dizao dim.

Ulicom se širio miris graha. Shellu navre slina.

— Hej! — vikne Dusty. — Ima li koga?

Nitko ne odgovori. Na kraju ulice vidio se ruševan toranj, sagrađen prije mnogo godina kako bi se iz njega branilo mjestance, ali očito nije pomogao stanovnicima.

— Što misliš? — promrmlja Dusty pogledavši Shella.

— Prestrašili smo ih — odgovori Shell. — Međutim, vjerujem Franku. Očito je da Apaši ne diraju to mjestance.

— Odakle ti takav zaključak?

— Jesi li čuo mazgu? Zar misliš da bi Apaši dopustili nekomu tko im nije prijatelj da drži mazgu? Znaš da im je njeno meso poslastica.

— Ako je prijatelj Apaša, vjerovatno neće biti prijateljski raspoložen prema nama.

Zaustaviše se pred najvećom građevinom. Dusty pokuša otvoriti vrata. Bila su zakračunata iznutra. Udari po njima kundakom puške. Ne dobije nikakv odgovor. Tada Shell pogleda prema tornju. Naskrivljena su vrata visila samo o jednoj šarci. Opazio je unutra neko micanje. Pusti uzde i podigne pušku.

— Hej, ti! — dovikne. — Pokaži se.

Čovjek u tornju se ne pomakne, ali je zacijelo imao pušku.

— Hej, Anselmo Chacone, prijatelju moj! — dovikne Frank Harley.

— To si ti, Frank, stari prijatelju? — javi se čovjek, još uvijek pomalo oklijevajući.

— Tako je! A ovo su moji prijatelji. Neće ti ništa učiniti, Anselmo! Čovjek se nasmije.

— Mogao bih ih odavde pobiti obojicu, a jedna je cijev uperena u njih i s druge strane ulice.

Shell brzo pogleda prema ruševnoj kućici. U njoj je također bio netko

Iz tornja izide na ulicu zdepast čovjek, guste sivkaste brade. U velikim je šakama držao pušku i polako je krenuo prema njima. Shell pomaže Frenku da sjase. Prišavši starcu, Anselmo ga čvrsto zagri, sličeci medvjedu koji je obuhvatio šapama protivnika.

Shell pogleda preko ulice. Ondje je na vratima ruševine stajala žena u meksičkoj odjeći, no na licu joj se vidjelo da je prava Apaškinja. Bila je mnogo mlađa od Anselma i vrlo zgodna. Dusty tih fićukne, a Shell ga oštro pogleda.

– Što ti se dogodilo, prijatelju? – zapita Anselmo Franka.

– Oslijepio sam, Anselmo – odgovori tiho Harley.

– Za boga miloga!? – zaprepasti se Anselmo. – Kako si oslijepio?

Dusty se nasloni na kućni zid gledajući Apaškinju kako skladno koraca prema njima vukuci za sobom staru pušku.

– To su učinili njeni sunarodnjaci – promrmlja. – Zakopali su ga do vrata u pijesak kod Horno Tanska pa je buljeći u sunce izgubio vid.

– Ipak si ostao živ! – prozbori zapanjeno Anselmo gledajući netremice Frenka.

– Zahvaljujući ovoj dvojici prijatelja. Da nisu naišli... – Starčev se glas prekine.

– Ja se zovem Shell – obrati se Shell Anselmu. – Prijatelj mi se zove Dusty. Potrebni su nam hrana i dva konja. Tri, ako pristajete na trampu!

– Dobro – reče Anselmo. – Imam dva konja i mazgu za trampu.

– Mazga bi bila sasvim dobra za mene – prozbori Frank.

– Zar ćeš odjahati s njima, prijatelju? – upita Anselmo. – Mislio sam da ćeš ostati kod mene. Katkad se osjećam osamljenim, premda je Theresa ugodno društvo.

– Čudno ime za Indijanku – promrmlja Dusty.

– Pravo joj je ime Lijepe Ruke – objasni Anselmo – ali sam je ja

prozvao Theresom prema svojoj pokojnoj majci.

– Zgodno – reče Dusty. Pomakne se malo i pogleda bočna vrata kroz koja je nestala Theresa.

Meksikanac ga je zamišljeno promatrao, a zatim uhvati Franka za ruku i povede ga u kuću.

Shell napoji konja i rasedla ga. Blago mu protrlja vrat. Već su dugo bili zajedno, ali konj ne može produžiti s njima. Možda ga uzme kad se bude vraćao... To je jedno veliko »možda«.

– Zgodna davalica – prozbori iza njega Dusty.

Kloni je se! – odvrati Shell okrenuvši se.

– Zašto? Zapela ti je za oko?

– Nije, ali je Anselmu veoma stalo do nje.

– Tom starkelji? – Dusty pljune.

Shell zapazi neko svjetlucanje u daljini. Brzo se okrene i ugleda svjetlucanje, koje je značilo odgovor, na stjenovitom grebenu oko kilometar i po od naselja. Podide ga jeza. Znači Apaši su ih slijedili. Dobro znaju gdje su.

– Vidiš li to? – obrati se zlovoljno Dustyju.

– Dakako, nisam slijep kao Harley!

– Harley vidi mnogo bolje nego ti. Nije nas doveo ovamo da bi nas predao Apašima.

– Nije? Odakle znamo? Cijelo nam vrijeme nastoji zatajiti što više pojedinosti o nestalim rudnicima. A što onda ako se on i stari Anselmo upravo dogovaraju u kući kako će nas najlakše predati Apašima?

Shellu nije do sada pala na um takva pomisao. Zašuti i zamisli se. Obojica pođu u kuću.

Stol je bio prostrt za četiri osobe. Anselmo ih uljudno pozove da sjednu. Apaškinja ih šutke posluži. Dok su jeli, pričali su vrlo malo. Anselmo se smješкао gledajući kako Dusty i Shell gutaju brdo jela. No Harley je jeo vrlo malo. Od vremena do vremena dotaknuo bi neko drevno zvonč pokraj sebe, već pozelenjelo od starosti.

Poslije obroka Indijanka pospremi stol, opet šutke kao i kad je donijela jelo, ne gledajući uopće ni Dustyja ni Shella. Tada se povuče i ostavi muškarce same. Shell se uznemireno pitao kamo je otišla. Osluškivao je neće li se začuti topot kopita, ali nije čuo ništa. Skrene oči prema puškama naslonjenima na zid pokraj vrata, a kad je opet pogledao stol, osjeti na sebi Anselmov zamišljen pogled. Možda Dusty ima pravo. Apaši bi lako mogli doći u mjestance i dočekati ih vani. Franka Harleyja ne bi dirali jer ga sada štiti Anselmo.

Doduše, ako ih je Frank i doveo u klopku, nisu mogli više gotovo ništa učiniti. Morali su čekati razvoj događaja. Dusty je pio čašicu za čašicom i već su mu se svjetlucale oči. Frank Harley dodirne zvono i prijeđe rukom po njegovoj hrapavoj površini.

– Odakle vam to zvono? – upita Dusty.

– Neka vam Anselmo ispriča – reče Frank.

– To je zvono iz crkve Svetog Josipa – započne Anselmo i napuni sebi čašu. – Godinama je zvonilo u toj crkvi, daleko na jugu. Međutim, crkva je tisuću sedam sto šezdeset sedme napuštena. Jedan moj predak bio je u njoj zvonar. Na tornju su postojala četiri zvona. Jedno je palo i razbilo se kad su ga pokušali spustiti sa zvonika. Dva su već bila odnesena. Posljednje, četvrto, ostalo je na tornju.

– Čemu ta priča? – progunda Dusty i napuni sebi čašu.

– Onda dva zvona, skinuta s tornja, odnesena su iz sutjeske – nastavi Anselmo kao da ga nije ni čuo. – Jedno se izgubilo. Drugo, ovo koje vidite, visjelo je u jednoj crkvi blizu Rio Magdalene sve dok i ona nije napuštena zbog apaških napada. Moj je otac bio u njoj crkvenjak i brinuo se o zvonu kao i njegov otac i djed. Donio je zvono ovamo. Kad su ovo mjestance, prve godine vašeg građanskog rata, na-

pustili svi stanovnici, zvono je ostalo tu. Sada ga ja čuvam.

Shell znatiželjno pogleda zvono i sagne se. Na jednoj je strani vidio datum »1750« a na drugoj pročitao: »El Naranjal«. Srce mu naglo poskoči u grudima.

– Znači El Naranjal ipak postoji? – prozbori pogledavši Anselma.

– Dabome! – odgovori Meksikanac. – Nije riječ ni o kakvoj bajci koju su izmislili dokoni starci. Ta je legenda istinita. Zvono je doneseno iz La Barrance Escondide 1767.

– Onda kad su isusovci morali otići iz Meksika – reče Shell.

– Tko je – potvrdi Anselmo i pogleda Franka Harleyja. – On zna da La Barranca Escondida i El Naranjal nisu izmišljotina.

– Bolje za njega ako to nije izmišljotina – progunda Dusty i iskapi piće.

Meksikanac se šutke zagleda u njega a zatim u Shella.

– Nitko ne zna o La Barranci Escondidi više od mog prijatelja – nastavi on. – No, budući da više ne vidi, može li još tražiti to mjesto?

– Ova dvojica imaju zdrave oči – umiješa se Harley.

– A, tako... – promrmlja Anselmo i kimne.

– Ne sviđa vam se to? – zapita Shell.

– Svaki je slijepac nemoćan – napomene Anselmo.

– Ipak, on želi poći s nama – reče Dusty.

U sobi se osjeti napetost. Anselmo se nagne unatrag.

– Govorimo otvoreno! – reče. – Tko ste vas dvojica? Kako se može znati što će se dogoditi s Frankom ako se pronađe blago?

– Spreman sam na tu opasnost – reče slijepac. – Znam put iako ne vidim, Anselmo! Ako ih ja ne budem vodio, neće moći naći La Barrancu Escondidu.

– A ako ne nađeš tu sutjesku? – zapita odmah Anselmo i pogleda ga. – Što tada? – Značenje je njegovih riječi bilo vrlo jasno. Nisu mu se svidjela ta dva okorjela pustolo-

va što su došli s njegovim starim prijateljem iz pustinje.

— I mi se izlažemo opasnosti — reče Shell. — Odakle znamo da će nas on uistinu dovesti do La Barrance Escondide? Velite da on zna o toj sutjesci više nego itko drugi, ali očito je da ipak ne zna gdje je ona. Nitko nije bio u njoj već stotinu godina, nije li tako? Tko uđe u taj kraj, može lako i zaglaviti u njemu. Indijanci ne podnose bijelce koji tragaju za nestalim rudnicima na njihovu području. Ako smo mi spremni da prihvatimo opasnost, zašto ne bi i on?

— Poći ću s njima, Anselmo. — Harley kimne.

— Dobro, kako god hoćeš — složi se Anselmo i pozove Shella da pogleda konje.

Njih dvojica odmah izidu. Nakon svježine u kući debelih zidova, vani ih odmah zapljusne vrućina. Shell nije nigdje vidio bljeskanje zrcala, ali je dobro znao da su Apaši još na uzvisinama. Ne napadaju samo zato što su u prijateljskim odnosima s Anselmom.

Izabравši jaka sivca i ridana vitkih nogu te uzevši jednu mazgu, Shell dade Anselmu svoga konja i još pedeset dolara.

— Potrebne su nam i zalihe — reče.

— Ne mogu vam mnogo dati — odgovori Meksikanac. — Kad ćete otići?

— Za nekoliko dana. Frank se još nije sasvim oporavio. Nije mi jasno kako je uopće preživio...

— Dao mu je snagu njegov davni san.

— Mislite li da će mu se ostvariti taj san, Anselmo?

— Svi ljudi imaju svoje snove. I ja sam maštao o nečemu, ali se to raspršilo. Mislio sam nekoć da će se ovo naselje razviti zbog rudnika u brdima iza nas. Mislio sam da će ovdje biti mnogo djece. Međutim, prevario sam se. U rudnicima se nije moglo raditi zbog Apaša. Zatim se pojavila kuga. Oni koji su preživjeli kugu i apaške napade, pobjegli

su na jug. Neće se vratiti ovamo.

— Zašto ste onda vi ostali ovdje?

— Možda još maštam o tome — osmjehne se Anselmo. — Tko odustane od svojih snova, svojih nada, zapravo je već mrtav!

Shell zamišljeno pogleda prema kući. Iz dimnjaka se još lelujavao dim, ali nigdje nije vidio ženu. Anselmo kao da mu je pročitao misli.

— Njena su oca i mladeg brata uhvatili moji sunarodnjaci i htjeli ih pogubiti — reče Meksikanac. — Spasio sam ih, i tada su me pozvali u svoj logor. Bio sam osamljen. Otac joj se zove Kayitah. Pokazao mi je veliku zahvalnost. Ukratko, tako mi je postala ženom. Ne svida vam se što živim s Apaškinjom?

— Nisam to rekao — odvrati Shell.

— Ispričao sam vam o čemu sam ja maštao i još ponekad maštam. Frankov je san La Barranca Escondida. Vaš prijatelj Dusty mašta o velikom bogatstvu kojim će, barem tako misli, moći kupiti sreću. Kakav je vaš san?

— Maštam o onome o čemu i Dusty — nasmije se Shell.

— Ne bih rekao! — Anselmo zatrese glavom.

— Zašto?

— U vama postoji nešto što se pokušava probiti van. Ako i nadete srebro, ono vas neće dovesti do sreće.

— Kakvo drugo rješenje postoji za nas? — prozbori srdito Shell. — Nakon višegodišnjeg ratovanja, nemamo ništa osim svojih života i kružja. Kako bismo još dugo mogli izdržati tako? Kakvu budućnost imaju ljudi poput nas?

— Ne mogu vam odgovoriti na ta pitanja — tiho će Anselmo i slegne ramenima — Odgovori su u vama! — Govorite budalastine!

— Možda. Pa ipak, vi znate da imam pravo, prijatelju!

VIII

Za tjedan dana Frank Harley poprilično se oporavio. Neko se vrijeme nadao da će mu se postepeno

vratiti vid, ali kad mu se ni poslije tjedan dana nije stanje poboljšalo, shvatio je da će ostatak života provesti u mraku. Anselmo ga je nagovarao da ostane kod njega i nekoliko je puta umalo popustio tom iskušenju, no uvijek bi ipak pobijedila želja da ostvari svoj davni cilj. Kroz glavu su mu stalno prolazile riječi: »Cerro de Huesos je prvi korak. Ondje se za tihih noći može čuti pseći lavež iz La Barrance Escondida.« Dabome, pasa više nema, ali... »kad puše vjetar s juga, može se čuti zvono. To zvono visi na tornju crkve u El Naranjulu.« Znao je da mora poći prema svom životnom cilju. Nije vjerovao dvojici svojih pratilaca, ali morao je poći. Potrebne su mu njihove oči, a njima njegovo znanje. Nađu li srebro, sva će se trojica tako obogatiti da to bogatstvo neće moći potrošiti do kraja života makar živjeli vrlo rasipno. Ako ne nađu srebro, zaglaviti će. Stradat će ovako ili onako. Ili zbog Yaquijâ, ili zbog nestašice vode, ili zbog divljeg, nepristupačnog kraja.

Stojeći pokraj prozora s rešetkom, u velikoj spavaćoj sobi koja je bila namijenjena njemu i Shellu, Dusty je srdito pušio.

– Moramo postupiti kako ti predlažem – reče.

– Misliš da bi to bilo pametno? – zlovoljno će Shell.

– Ne želim trunuti ovdje. Izvan opasnosti smo dok Anselmo ne pušta Apašima da se približe. A što onda ako se predomisli? Ne vjerujem mu!

– Iskreno rečeno, ni on tebi ne vjeruje – odvratila Shell. – Vidio je kako mu gledaš ženu.

– Možda joj je potreban pravi muškarac, a ne taj bradati stari jarc!

– Muškarac poput tebe?

– Da, poput mene!

– Slušaj, ni meni se ne svida ovdje – progundala Shell – ali dok nam Anselmo ne kaže da možemo krenuti, ostat ćemo tu.

– A zašto nam njegovi Apaši ne

bi pripremili zasjedu kad krenemo? U došluhu s njim, dakako!

– S nama će biti Frank, a Anselmo ne bi dopustio da se Franku nešto dogodi.

– To ne znači da Apaši ne mogu pobiti nas dvojicu a Franka vratiti prijatelju Anselmu. Ne, ne, moj je prijedlog vrlo razuman! Znam da ti se ne svida, ali, moraš priznati nisi smislio ništa pametnije!

Shell smota cigaretu i zapali je. Možda Dusty ipak ima pravo. Želi povesti Anselma i njegovu ženu kao taoce. To je opasno, ali je nesumnjivo da bi njih trojica, krenu li sami, mogli lako stradati. Ako Anselmo i vjeruje da ih Apaši neće dirati zatraži li to od njih, ipak ne postoje nikakvi dokazi da će Indijanci poštovati njegov zahtjev. Međutim, budu li u skupini Anselmo i njegova žena Apaškinja, neće se sigurno ništa dogoditi. Ona je kći poglavice Kayitaha, a Anselmo mu je brat po krvi.

– Za jedan sat zaći će sunce – reče Dusty koji je još stajao pokraj prozora.

Shell kimne. Uvježbano zakopča oko uskih bokova opasač, izvuče iz korica revolver i pregleda ga. Anselmo im je dao zaliha najmanje za dva dana. Brašna, graha, kave i nekoliko konzervi govedine. U oboru ima dovoljno konja za njih petoro. Kako će ih dugo slijediti Apaši? Kakav je kraj pred njima? Ta su dva pitanja ponajviše mučila Shellu. Područje južno od Papago Springsa bilo je nepoznato i njemu i Dustyju.

Uznemireno je koraćao amo-tamo. U škripcu su ako ostanu, a u škripcu su i ako krenu. Ipak je slutio da Apaši neće mirovati vječno. Možda neće ništa učiniti Franku, ali njima dvojici bi mogli.

– Onda? – zapita Dusty.

– Dobro – odgovori Shell i zaustavi se. – Kada?

– Jest ćemo u sumrak. Anselmo ne nosi revolver. Puška mu je obješena pokraj brata. Sjedni između njega i vrata. Morat ćemo ih zasko-

čiti kad žena uđe u sobu. Ako nam pobjegne, više je se nećemo dočepati, osim ako je ubijemo, a znaš što će se dogoditi ako je ubijemo.

Shell kimne. Još mu se nije svidjela ta zamisao. Činila mu se podlom. Na žalost, on nije, kao što mu je Dusty prigovorio, uspio smisliti nikakvo drugo rješenje.

— Ti se pobrini za Anselma — reče Dusty — a ja ću za nju. — Vidjevši Shellov pogled, naceri se. — Ne mislim ni na kakvu zabavu, ako te to muči!

— Dokle ćemo ih voditi sa sobom?

— Mogli bismo do Rio Magdale-ne.

— Apaši će nas slijediti i do Duranga ako to budu smatrali potrebnim, Dusty!

Dusty odmahne glavom.

— Za to ću se ja pobrinuti! — reče.

Iako mu značenje tih riječi nije baš bilo jasno, Shell ne upita ništa. Najvažnije je, bilo da se izvuku iz naselja. Sunce je zašlo i spustio se suton. Čuli su kako žena prostire stol.

— Osedlaj konje — promrmlja Shell. — Ostavi ih u oboru. Pazi da te ona ne opazi!

— Misliš da sam se jučer rodio?

— Katkad se vladaš tako. Napuni čutur. Hrana je u suši pokraj obora. Požuri! Ja ću za to vrijeme razgovarati s Frankom i Anselmom, pa im neće biti ništa sumnjivo.

— Razumijem, poručniče! — Dusty zgnječi cigaretu i pljune u ognjište. — Razumijem, poručniče!

Shell ga pogleda. Sjećao se onoga dana kad je za vrijeme bitke kod Vicksburga postao poručnik. Toga im je dana poginuo dotadašnji poručnik, pa je, kao što je bio običaj u južnjačkim četama, trebalo odmah izabrati novog. Jedini su kandidati bili Shell i Dusty, obojica narednici. U jedinici nije bilo boljeg borca od Dustyja. Borio se kao davao, ali nije mogao voditi druge ljude. Nije pokazivao nikakvu domi-

šljatost. Pomahnitao bi i ubijao, ubijao, kao mesar krave.

— Nećeš to nikada zaboraviti, ha? — prozbori tiho Shell.

— Samo sam se šalio!

— Ta ti je šala već stara, Dusty! Otrcana! Zaboravi je!

Nekoliko su se časaka netremice gledali u polutami.

— Dobro — napokon će Dusty. Tiho otvori bočna vrata, skinje majauze i išulja se poput pantere.

Shell otvori vrata velike prostori-je u kojoj su jeli i provodili najveći dio dana. Frank i Anselmo već su sjedili za stolom zadubljeni u razgovor. Iz kuhinje se čulo zveckanje posuda. Ta će buka prikriti sve što vani bude Dusty radio. Shell sjedne, kao i obično, pokraj Anselma te se tako nađe između njega i vrata.

— Gdje je Dusty? — zapita Frank. Već se počelo u njemu razvijati šesto osjetilo, svojstveno slijepcima, koje mu je omogućavalo da otkrije tko je u sobi, a tko nije.

— Odmah će doći — odgovori Shell.

Poslije nekoliko minuta otvori Dusty bočna vrata spavaće sobe i uđe u veliku prostoriju zijevajući, kao da se tak probudio. Sjedne nasuprot Shellu.

Uto uđe šutke žena i počne posluživati jelo. Dusty pogleda Shella i kimne. Shell skoči na noge u istom trenutku kad je Dusty zgrabio Indijanku za desni zglavak. Hitro izvuče revolver i uperi ga u Meksikanca.

— Ne mičite se! — naredi.

Dusty iznenada jaukne i opsuje. Naglo povuče ruku kojom je uhvatio ženu, jer mu je zarinula u podlakticu svoje čvrste bijele zube. Zatetura natraške sipajući klevete, a onda navali na nju. U ruci joj se na jednom stvori nož. Odakle ga je izvukla, to nikomu nije bilo jasno. Zamahne njime prema Dustyjevu licu. Donekle se zaštitio podigavši desnu ruku, ali mu je oštrica ipak razrezala desni obraz od jagodične kosti do usnica. Uhvatio ju je za ruku u kojoj je držala nož i počeo se rvati

s njom. Nije ni pisnula. Tada joj je lijevom rukom uhvatio haljinu i, poderavši je od vrata do struka, otkrio bujne dojke tamnih bradavica. Oslobodila se i spretno zamahnula nožem. No Dusty je hitro ustuknuo, pa je izgubila ravnotežu i pala na stol. Tanjuri se razlete po podu. Tada Dusty navali i ošamari je tako jako da je odletjela od zida. Nož joj ispadne iz ruke. Opet ju je udario. Nije se mogla oduprijeti njegovu načinu borbe. Nagne se u stranu, a Dusty je udari i treći put. Srušila se u kutu i ostala ležati.

– Ubit ću te zbog toga – promrsi kroza zube Anselmo. – Zar mi se tako odužujete zbog moje gostoljubivosti? – doda pogledavši Shella.

– Velike li gostoljubivosti! – razjareno će Dusty brišući krv. – Htio si nas predati Apašima. Tovio si nas za klanje!

– To je laž – umiješa se tiho Frank Harley. – Baš prije pola sata rekao mi je Anselmo da će nas odvesti do Rio Magdalene.

– Davla je rekao! – vikne Dusty.

– Morali smo ići na sigurno, Frank – obrati se Shell slijepcu, kao da se ispričava.

– Odvedi ih do konjâ – reče Dusty.

Shell se straga približi Anselmu i kucne ga po ramenu. Zatim pomogne Harleyu da ustane.

– Odvedite ga do koralâ, Anselmo – reče. – Ne pokušavajte ništa!

Dusty je vadio iz ormara nekoliko boca s pićem za put. Pogleda Shella.

– Idi! Što čekaš? – reče.

– Što će biti s njom? – Shell pokazuje glavom na ženu.

– Za nju ću se ja pobrinuti! – Dustyjev je pogled bio zagonetan.

– Ako je dirneš, osobno ću te ubiti! – prozbori odlučno Shell.

– Nije mi to ni kraj pameti dok nas njeni rodaci čekaju u mraku! – Dusty se nasmije. – Ne budi lud!

Shell izide i zatvori vrata. Vani je bilo vrlo mračno. Pomogne Franku da se popne na mazgu, a zatim na-

redi Anselmu da uzjaše. Sveže ga za sedlo.

– Hoćete li mi dati riječ da ćete šutjeti, da vam ne moram krpom začepiti usta? – zapita Meksikanca.

– Neću vikati – odgovori Anselmo.

Shell polako odvede četiri konja i mazgu pred kuću. Tiho fićukne.

– Još je onesviještena – reče Dusty pojavivši se na vratima. – Svezao sam je i začepio joj usta. Možemo je ostaviti ovdje. Nisam ugasio petrolejke u kuhinji i dnevnoj sobi.

Nisu smjeli gubiti vrijeme. Kad su se udaljili oko pet stotina metara od mjestanca, uzjahaše. Anselmo se od vremena do vremena osvrtao prema naselju, a zatim bi se opet zagledao u Dustyjeva široka leđa.

Znojeći se, Shell je, čvrsto držao u desnoj ruci pušku i stalno kružio pogledom oko sebe. Nadu mu je ulijevala jedino činjenica da se Apaši nerado bore noću, jer se boje da će im duša, ako poginu, zauvijek lutati. Ipak, kad bi im se pružila povoljna prilika, možda bi napali.

Prošao je jedan sat bez ikakvih nepravilnosti. Daleko u mraku vidjeli su se još osvijetljeni prozori Anselmove kuće. Dusty je ostavio upaljene petrolejke kako bi pokušao uvjeriti Apaše da kuća nije prazna. Međutim, ako oni siđu i pronađu ženu...

Kad se na istoku pojavilo na nebu prvo sivilo, povjerovali su da su ipak prevarili Apaše. Skrenuše u jedno plitko suho riječno korito. Tu su imali prikladan zaklon. Shell pomogne Franku da sjaše. Slijepac nije cijelu noć prozborio ni riječi. Vjerojatno je razmišljao o svemu. Anselmo mu je bio dobar prijatelj, ali ga je, s druge strane, neodoljivo privlačila La Barranca Escondida.

Dusty polako skine s lica maramu kojom je povezao ranu. Krv se zgrušala.

– Rana će brzo zarasti – reče mu Shell – ali ćeš nositi ožiljak kraja života.

Dusty kimne. Otčepi bocu rakije i povuče velik gutljaj. Cijelu je noć pio. Zakrvavljenih očiju pogleda Anselma.

– Ne pij tu rakiju kao da je voda!
– prigovori Shell.

– Meni je razrezala lice, a ne tebi! – progunda Dusty i pljune. – Tebi je pripao lakši dio posla!

– Ti si odlučio o tome! Meni si prepustio Anselma, a za sebe si zadržao ženu – reče Shell.

Dusty ne odgovori.

– Kako ćemo ga daleko voditi sa sobom? – upita nakon nekog vremena i pokaže glavom Anselma.

Meksikanac je sjedio na velikom kamenu držeći svezane ruke u križu. Ni za trenutak nije skidao pogled s Dustyja.

– Pustite ga! – reče Frank Harley.

– Taman posla! – osorno će Dusty. – Do podneva bi nam već natovario na vrat sve Apaše ovog kraja!

Shell ga znatiželjno pogleda. Opazio je da ga nešto muči.

– Žena je još svezana u kući – reče Shell.

– Kad se osvijesti, moći će se odvezati – promrmlja Dusty i opet gucne rakije.

Iznenada Anselmo posegne za Shellovom puškom naslonjenom na kamenu gromadu nedaleko od njega. S otečenih mu zglavaka padne konopac koji je u međuvremenu olabavio. Bio je hitar, ali je potcijenio Dustyja, kao i mnogi prije njega. Zgrabio je tešku pušku i palcem nategnuo veliki kokot. Dusty ispusti bocu, napola se digne, povuče kolt i uperi ga istodobno napevši kokot. Opali trenutak prije Anselma, te se puščani hitac činio poput odjeka revolverskog pucnja. Anselmo se stopošta na leđa. Puščani je metak pogodio ridana u glavu, pa se srušio kao pokošen.

– Anselmo! – krikne Frank Harley.

Meksikanac mu ne odgovori. Očito je bilo da više nikada neće odgovoriti.

Shell potrči uza strminu i izviri iz riječnog korita. Kako daleko su se čuli ti hici? Nigdje nije vidio ništa sumnjivo, ali to nije ništa značilo. Apaši se mogu vidjeti samo onda kad se žele pokazati.

– Hajdemo! – naredi vrativši se u zaklon.

Sva su trojica znala da se moraju požuriti. Izveli su tri konja i mazgu iz riječnog korita i uzjahali. Premda ga je duboko potresla prijateljeva smrt, i Harley je mislio samo na bijeg. Nije htio ponovo pasti u ruke Apašima.

Uskoro su izišli iz brdovitog kraja i krenuli kroz ravnicu prema dalekoj rijeci. Ali što onda ako su ih Apaši noću pretekli i čekaju ih sada na riječnoj obali?

Shell se osvrne. Pala mu je na um jedna misao. Možda je žena još svezana u kući. Što onda ako se Apaši ne spuste u naselje? Što onda ako se ne može osloboditi?

Dusty popije posljednje kapi iz boce i baci je u stranu. Obriše prašnjavom rukom usne.

– Ne brini – promrmlja – više joj se ništa ne može dogoditi! – Shell ga je zapanjeno pogledao. Dusty kimne. – Prejako sam je udario, Shelle! Nisam htio!

Shell najednom osjeti mučninu. Gnjevno okrene glavu u stranu.

IX

Oprezno se provlačeći kroz bodljikavo grmlje, Shell se spusti u logor iznad jame s vodom.

– Onda? – zapita ga odmah Dusty koji je sjedio na zemlji.

– Pregledao sam cijelo područje na jugozapadu – odgovori Shell pogledavši Franka Harleyja – ali nisam ugledao dva jednaka vrhunca s bijelom mrljom na sjevernoj strani.

– Jesi li siguran? – upita Frank.

– Sasvim!

– Što sada? – obrati se Dusty Harleyju, ali mu starac ne odgovori. – Proveli smo pet dana u ovom prokletom paklu, no nismo nigdje

zapazili takve vrhunce. Možda smo zalutali, ha, Harley?

— Slušaj, možda si pogriješio, Frank — mirno će Shell i zapali starcu cigaretu.

Putovali su već tjedan dana, a za posljednjih su pet dana stalno tražili dva jednaka vrhunca. Nikako ih nisu mogli naći, pa se činilo kao da se i Harley malo pokolebao.

— Ne, nisam pogriješio — odgovori slijepac. — Moraju biti tu. Ignacio je rekao da su tu.

— Moraju biti tu... — oponašao ga je Dusty. — Idi do vraga! Lijepo si nas povukao za nos! Tragamo za utvarama! Najradije bih te ostavio ovdje!

— Nećeš — odvrati starac.

— Zašto neću?

— Neće ti dopustiti pohlepa!

— Mogao bi se ti prevariti! — Dusty pljune.

— A neće ti ni Shell dopustiti — mirno će Harley.

— Ponovimo još jednom sve, Frank — predloži Shell. — Prešli smo preko Rio Magdalene, zatim preko San Miguela. Jahali smo dva dana na jugoistok i držali se klanca tridesetak kilometara.

— I tako smo stigli do jame u kojoj više nije bilo ni kapi vode — progunda Dusty.

— Nije on kriv što je izvor presušio! — oštro će Shell.

— Jesam li te što pitao? — vikne na nj Dusty.

Shell se nije na to obazirao.

— Siguran si da smo na pravom putu, Frank? — upita on.

— Siguran sam — odgovori mu Harley. — Ignacio mi ne bi lagao.

— Pogledaj ga samo! — bijesno se izdere Dusty. — Ne zna ništa, velim ti, Shelle! Ignacio je znao put, a ne on!

Shell se zagleda u starčevo lice. Nikako nisu mogli znati da li im laže ili, jednostavno, ne zna put. Možda se samo poigrava s njima. Možda zna put, ali se osvećuje zbog Anselmove smrti.

Većerali su i zatim sjedili u mraku. Uskoro je izišao mjesec.

Shellu se duboko u dušu uvukao strah. Već četiri dana nisu vidjeli nikoga, osim jednog Meksikanca koji je pobjegao pred njima kao da su kuga. Ne mogu se vratiti, jer ih ondje čekaju Apaši, predvođeni poglavicom Kayitahom, i žele ih kazniti zbog Anselma i njegove žene Apaškinje, a ne znaju što je pred njima.

Dusty iznenada ustane i razjareno pride Franku.

— Jesi li zalutao — zapita ga — ili praviš od nas budale?

Kad mu starac nije odgovorio, udari ga po licu.

— Za boga miloga — progovori u gustom grmlju promukao glas — ne tucite tog starca, sinko!

Dusty i Shell se u isti čas okrenu i izvuku koltove. Iz grmlja ih je žalosno gledao neki gologlav čovjek.

— Nisam naoružan — reče on i digne ruke. Imao je na sebi nekakvu halju s kukuljicom. — Ja sam otac Eusebio — doda.

— Svećenik? — upita Shell.

— Tako se, barem, čini — progunda Dusty. — Izidite iz grmlja!

Čovjek dotetura na čistinu. Smeđa franjevačka halja bila mu je poderana i i pokrpana. Na nogama je imao sandale kojima su potplati bili tanki poput papira. O pojasu mu je visio križ.

— Jedva govorim od žeđi — reče.

— Možete li mi dati malo vode?

Shell kimne Dustyju.

— Imamo li dovoljno vode za sebe? — progunda Dusty i pogleda Shella.

— Ja vas mogu odvesti do najbližeg izvora — reče franjevac.

— Dosta nam je vodiča! odvrati Dusty.

— Daj mu vode! — zapovjedi mu Shell.

— Samo nekoliko gutljaja — upozori Dusty starca pruživši mu čuturu.

— Baš vam hvala, sinko — reče otac Eusebio kad je popio dva-tri gutljaja i isprao usta. pogleda ih, jednog po jednog. — Kao što rekoh, mogu vas odvesti do najbližeg izvo-

ra. Ali kamo ste se, zapravo, zapu-
titi?

– To se vas ne tiče? – ljutito će
Dusty.

– Svakako, sinko, no čini mi se,
prema razgovoru koji sam čuo, da
ste zalutali. Nisam htio prisluškiva-
ti.

– Ali ste ipak čuli naš razgovor.
– reče Dusty. – Dobro, a što vi ra-
dite u ovom paklu?

Starac sjedne i izuje sandale. Je-
dan je potplat imao veliku rupu.
Stopala su mu bila izgrebena i kr-
varila su. Doimao se tako jadno da
je Shell prišao svom konju, izvadio
iz bisaga stare, ali još upotrebljive
mokasine i dobacio mu ih.

– Hvala vam, hvala vam – reče
otac Eusebio. – Iako sam spreman
na pokoru, ipak ne mogu ovuda ho-
dati bos.

– Niste nam još rekli što radite
ovdje – podsjeti ga Dusty.

– Ovdje ljudi žive u grijehu, pa
bih ih htio obratiti – odgovori Eu-
sebio. – Proboravio sam u ovim
planinama mjeseci i baš sam se
vraćao u svoju crkvu kad su mi
Apaši presjekli put. Morao sam po-
bjeci na ovu stranu.

– Apaši!?

– Da, Kayitahovo pleme!

– Kako ste ih daleko odavde vi-
djeli?

– Dvadeset ili dvadeset pet kilo-
metara.

– Kad ste ih posljednji put vidje-
li?

– U suton.

– Bogamu! – progunda zapre-
pašteno Dusty i podigne ruku kao
da će udariti Franka. – Ti i tvoji
prokleti vrhunči!

– Čekajte! – reče Eusebio. – Ne
tucite tog čovjeka!

– To se vas ne tiče! – osorno će
Dusty.

– Potrebna vam je voda, a ovdje
je nema – reče Eusebio ustavši. –
Ova je jama presušila. Zalutali ste
i ne znate put. Ja vas mogu odvesti
do vode. Osim toga, poznata su mi
ona dva vrhunca o kojima pričate.

– Tako? – začudi se Dusty.

– Tražim određenu protuuslugu.
Ne dirajte tog starca – pa ću vas
voditi!

– Vodit ćete nas i ako vam pri-
slonimo na potiljak revolversku ci-
jev – izusti bijesno Dusty.

– Neću! Vodit ću vas samo ako
mi zajamčite da nećete dirati star-
ca.

– Dobro, pristajemo – umiješa
se Shell. Obojica ga pogledaju. –
Dovedi konje, Dusty! Imamo konja
i za oca Eusebija.

Dusty je ipak oklijevao još trenu-
tak-dva. Bilo mu je mrsko što mora
poslušati tuđe naređenje!

– Kayitah je u blizini – podsjeti
ga Shell i kratko se osmijehne.

To je bilo dovoljno Dustiju. Od-
mah je otišao po konje.

Eusebio ih povede više na istok
nego na jug, u kojem su smjeru pre-
ma Harleyjevim uputama jahali do
tada. Bez oklijevanja ih uvede u
uzak i mračan klanac što se pružao
na jugoistok. Prašina im se zavlačila
u nosnice, pekla im oči i škripala
pod zubima.

Izenada se klanac proširi. Ugle-
daše gusto grmlje i kržljivo drveće.

– Evo, tu ima vode! – progovori
Eusebio i osmijehne se Shellu.

Ušavši u gušturu, napojili su živo-
tinje i napili se, a zatim su sjeli ka-
ko bi se malo odmorili. Shell smota
cigaretu i slučajno pogleda na jugo-
zapad. Izenada spusti cigaretu.

– Pogledajte! – usklikne.

Nasuprot nebu, jasno su se ocrtavala
dva jednaka vrhunca, a na sjevernoj
se strani vidjela bijela mrlja.

– Dos Cabezas – reče Eusebio.

– Tako je! Našli smo! – uzvikne
Frank Harley.

– Budi sretan što smo ih našli,
Harley! – progunda Dusty. – Da
nismo...

– Mogao bi ponešto naučiti od
oca Eusebija – odvrati mirno Har-
ley. – Mora se vježbovati i u nešto
drugo, a ne samo u revolvere!

– Ne drži mi propovijedi! – izde-
re se na nj Dusty.

– Dobro poznajete ovaj kraj –
obratiti se Shell Eusebiju. – Zna-
te li

gdje je Mesa del Campanero?

– Bio sam ondje – odgovori Eusebio i znatiželjno ga pogleda. – Čuo sam da ondje ima Amerikanaca. Ljudi koji su se s Benitom Juarezom borili za slobodu našeg voljenog Meksika. Ondje je sada neka naseobina, premda je ja nisam vidio. Zašto se raspitujete o Mesi del Campanero? – Vidjevši da su se Shell i Dusty malo zbunili, Eusebio nastavi: – Ah, da, vi ste Amerikanci i vjerojatno južnjački pobunjenici poput pukovnika De Tassignyja!

– Odvest ćete nas tamo, oče? – zapita Frank Harley.

– Hoću – odgovori Eusebio. – Uostalom, to mi je dužnost. Dok sam uz vas, neće vam se ništa dogoditi.

Odjahali su nekoliko kilometara od izvora i ulogorili se. Stražarili su naizmjenice.

Shell je ležao neko vrijeme budan i razmišljao zureći u mrak. Je li moguće da se najednom boji Dustyja? Nesumnjivo je da se Dusty, otkad mu je na pameti blago, još pogoršao. Kako je mogao onako grubo udariti starca?

Uto se Frank Harley promeškoli u snu.

– La Barranca Escondida – progovori razgovijetno. – Departamento de Camino a Las Minas de La Barranca Escondida y El Naranjal.

Stražareći, Eusebio se malo približi. Pričeka neko vrijeme, kao da želi čuti što će još ispričati Frank u snu, potom se vrati na svoje stražarsko mjesto.

Koliko li je čuo taj zagonetni franjevac? – pitao se Shell.

X

Konj na kojem je jahao Eusebio sruši se slomivši nogu, a jahač spretno odleti sa sedla. Našavši se pod konjem što se izbezumljeno koprcalo, čutura pukne i voda iscuri u jamu na koju je naletio ridan. Shell je zaprepašteno gledao kako žedna zemlja brzo upija vodu. Već tri dana nisu naišli ni na kakav iz-

vor, a u toj im je čutura bila posljednja zaliha vode. Prije dva dana ponestalo im je i hrane, premda je Eusebio uspio uloviti u stupicu dva zeca. Sada su izgubili i ridana, a sivač na kojem je jahao Dusty šepao je jer mu se zagnojilo kopito.

– Šteta konja – prozbori Eusebio žalosno gledajući ridana.

– Od sada ćeš hodati – reče Dusty.

– Jahat ćemo naizmjenice – reče Shell i sklizne sa sedla. Pogleda Franka Harleyja. – Kako se osjećaš, Frank?

– Dobro – izusti slabim glasom Frank.

– Čeka nas Mesa del Campanero – progunda Dusty.

– Stići ćemo tamo – odvrati Shell.

Dusty pljune. Za proteklih je nekoliko dana postao šutljiviji. Činilo se kao da u njemu gori nekakva vatra, kao da ima neku duševnu groznicu.

– Srebro neće pobjeći – promrmlja Eusebio čupajući iz šake kaktusovu bodlju.

– O kakvu srebru govoriš? – zapita tiho Dusty.

– Zacijelo niste došli ovamo da biste uživali u krajoliku – odvrati Eusebio i slegne ramenima. – Strašno vam se žuri da stignete do Mese del Campanero, a odande...

– A odande? – upita odmah Shell.

– Odande želite otići u La Barrancu Escondidu – reče Eusebio i protrlja prašnjavo lice. Vidjevši da je Dusty spustio ruku na držak kolta, odmahne glavom. – Bez brige, zakleo sam se da ću živjeti skromno! Nestalo mi blago ne znači ništa!

– Ali znači crkvi – reče Shell – i vašem redu!

– Ja nisam isusovac – odvrati franjevac.

– Srebrno blago može zavrtjeti mozak i franjevcu – doda Dusty.

– Ići ću s vama do Mese del Campanero – osmijehne se Eusebio – i ni pedalj dalje!

– Dobro – promrmlja Dusty. Po-

gleda zatim ridana i vodom natopljenu zemlju. Jasno je bilo što je htio reći: nemaju vode i nedostaje im jedan konj!

– Gdje je najbliža jama s vodom?

– zapita Shell.

– Najbliži je izvor Tinajas Altas

– odgovori Eusebio.

– Koliko je udaljen? – upita Shell.

– Možda petnaestak kilometara

– reče Eusebio i slegne ramenima.

– Možda i manje. Ove planine oko nas sliče jedna drugoj.

– Zaboga, zar se to i vama dogodilo?! – začudi se Dusty. – Najprije se Harley zabunio, a sada se i vi kolebate, Eusebio. Znači li to da ne znate gdje je voda?

– Južno odavde postoje tri klanca – zamišljeno odgovori Eusebio.

– Jedan je slijep. Jedan vodi duboko u planine istočno odavde, i u njemu nema vode. U trećem je Tinajas Altas. Taj izvor, navodno, nikad ne presuši.

– Navodno – ponovi Dusty. – Uvijek se nade nekakva isprika!

Eusebio ne odgovori. Pogleda konja.

– Ne možemo ga ovdje ostaviti – reče. – Do večeri će ga rastrgati zvijeri.

Zaprepašteno odskoči kad je Dusty naglo izvukao nož i zario ga do drška konju u vrat.

Užurbano se okrene i zaputi na jug. Ostali su ga pratili. Uskoro se na nebu pojavio prvi sup.

Sunce se već nagnulo prema zapadu kad je kroz krivudavi klanac doprla daleka pucnjava. Zastadoše kao ukopani. Neko se vrijeme nije čulo ništa osim vjetra, a zatim opet odjekne pucanj.

– Lovci? – prozbori Eusebio.

Shell zatrese glavom. Izvuče iz navlake na sedlu pušku i ubaci metak u cijev.

– Ostani ovdje s Frankom! – zapovjedi Dusty Eusebiju i odvede konje u grmlje. I on uzme pušku te pođe za Shellom. Nestadoše obojica u guštiku.

Shell mahne Dustyju da se zaus-

tavi, zatim se spusti na koljena i otpuže kroz žbunje do mjesta gdje je mogao vidjeti veći dio klanca. Prasne opet hitac i postepeno zamre jeka. Desni je bok klanca bio prekriven kamenim gromadama i obrastao grmljem. Isticao se jedan zaravanak zaklonjen kamenjem. S njega se pojavi dim popraćen pušćanim praskom.

Shell izvadi dalekozor i zagleda se prema tom zaravanku. Nasluti da su ondje najmanje dva strijelca. Prelazio je pogledom po strmini. Izbroji devetoricu ljudi kojima se vidio samo dio noge, ruke ili kosa. Ni jedan nije imao šešir na glavi.

Dolje je vidio svjetlucavo jezerce okruženo stijenama. Gledajući vodu, odmah osjeti bol u suhim ustima i grlu. Spazio je dolje i jednu mazgu i dva konja.

– Onda? – zapita ga Dusty.

– Stigli smo do vode – odgovori Shell. – Pokraj nje su dva-tri čovjeka. Oko njih su najmanje devetorica.

– Meksikanci?

– Indijanci!

– Apaši? – preplašeno će Dusty. Ako su Apaši, mogao bi to biti Kayitah i njegovi ratnici. Možda su ih prestigli i dočekali ovdje.

– Ne znam – odgovori mu Shell.

– Možda su Yaquiji?

– Što se time mijenja? – odvrati Shell.

Iznenada započne žestoka pucnjava s obiju strana. Dusty se ispruži pokraj Shella i uzme dalekozor. Promatrao je neko vrijeme položaj.

– Ako dopustimo Indijancima da se dokopaju izvora, propali smo – promrmlja. – Osim toga, oni pokraj vode imaju konje i, vjerojatno, hrane.

Shell kimne i prijede pogledom po boku klanca. Zapazi jednu krivudavu izbočinu, zaklonjenu kamenjem kao prsobranom, koja je vodila do onog zaravanka na kojem su se skrivala dva strijelca. Sa zaravanka se pružao izvrstan pogled na sve strane, pa je to bio ključni položaj. Skrene opet pogled prema iz-

voru. Dolje su konji, hrana i voda, a sve im je to prijeko potrebno.

— Možemo svladati Indijance — prozbori Dusty i promeškoli se — a poslije ćemo se pobrinuti za Meksikance pokraj vode.

Shell spremi dalekozor, uzme pušku i krene prvi prema zaravanku. Budući da su Indijanci svu pažnju obratili na opkoljene pored vode, vjerovao je da ih neće opaziti.

Puzali su više od pola sata prema zaravanku. Napokon se zaustaviše pedesetak metara od njega, teško dišući i boreći se protiv žeđi. Znali su da se neće izvući živi ako ih Indijanci opaze.

Nisu mogli vidjeti onu dvojicu strijelaca na zaravanku, ali je povremena pucnjava odande odavala da su još ondje. Shell položi pušku između dvaju velikih kamena, izvuče nož i nastavi puzati pedalj po pedalj. Naglo se zaustavi. Netko je puzao prema njemu iz smjera zaravanka. Brzo se otkotrlja u bodljivak grm i opsuje u sebi kad mu se trnje zabolo kroz odjeću u meso.

Strpljivo je čekao. Kad mu se Indijanac sasvim približio, naglo navalio i zamahne nožem.

— Sredimo i drugog — izusti tiho Dusty. — Bez vode ću moći izdržati još najviše jedan sat.

Shell se nastavi šuljati. Napokon spazi mokasine što su virile iz žbuna na rubu zaravanka. Prasne puška i zvekne prazna čahura kad je pala na kamen. Shell hitro krene dok je ratnik još punio pušku, a zatim pričekao nov hitac. U trenutku kad je ratnik povukao obarač, prijede tri metra što su ga još dijelila od njega i opet zamahne nožem.

Nakon toga, Dusty i on ispružili su se na rubu zaravanka i Dusty je od vremena do vremena pucao nasumce iz Indijančeve puške. Za to je vrijeme Shell prema dimu baruta otkrivao položaje indijanskih ratnika. Pokaže ih Dustyju. Pogoden odozdo, jedan se ratnik naglo protegne i ispusti pušku. Dobar pogodak s takve udaljenosti, pomisli

Shell. Tko god puca odozdo — stručnjak je.

Dusty i on odlučno zgrabe svoje puške i potraže ciljeve. Otvore ubrzanu paljbu. Iznenadeni se ratnici nisu stigli pribrati. One koje nisu pogodili sa zaravanka, napali su jurnuvši hrabro puteljkom nizbrdo.

Napokon utihne pucnjava. Shell napuni pušku, gurne šešir na potiljak i obriše znoj s lica. Najednom su mu klecala koljena tako da je umalo sjeo.

— Tko ste vi? — dovikne netko na španjolskom jeziku. Glas je bio neobično visok.

— Prijatelji! — vikne Shell.

Krenuše obojica prema jezercu. Iza stijene pojavi se obod sombrera. Pokaže se duga puščana cijev.

— Oh, kako miriše voda! — promrmlja Dusty.

Shell prode između dviju stijena koje su sličile na prirodni ulaz. Dočeka ih gologlav čovjek sa starom puškom u rukama. Gusta mu je crna kosa bila otraga svezana prljavom vrpcom. Netremice ih je promatrao velikim očima. Dusty odmah spusti ruku na kolt.

— Smiri se — promrmlja Shell. — Nije pravi Indijanac. Vjerojatno je mješanac.

Drugi im je čovjek bio okrenut leđima i sagnut. Jasno je bilo što radi. Povraćao je sve što je pojeo.

— Ne sviđa ti se krvoproliće premda ti je spasilo život, ha, amigo? — naruga se Dusty.

Čovjek se okrene. Vitka ruka skine s glave sombrero sa srebrnom vrpcom, pa se bujna tamna kosa prospe po ramenima.

— Gle, gle! — začudi se Dusty. Pogled mu prijede s ljupkog lica na jedre grudi što su napinjale tanku košulju. Gledao je oble bokove u prilično napetim hlačama i prasnjave čizmice.

Mješanac pride ženi i počne dizati pušku.

— Spusti pušku, čuješ li me! — hladno će mu Dusty i zakorači prema njemu držeći pušku o boku.

*Mješanac se ne pomakne. Tada

ga pogleda žena i obrati mu se žurno.

— Sve je u redu, Victore — reče mu. — To su nam prijatelji. Spasili su nam život.

Polako je tek tada spustio pušku. Zatim je pogledala Shella i objasnila:

— Ne može govoriti.

Dusty klekne pokraj vode, ali još nije skidao pogled s mješanca.

— Recite mu neka baci pušku — zatraži.

Ona se opet obrati mješancu. Poslušno je položio pušku na zemlju.

— Ja sam Rafaela Padilla iz Hermosilla — reče ona. — Ovo je naš sluga Victor.

— Naš? — izusti iznenadeno Shell i brzo se osvrne oko sebe.

— Moj brat... Rodrigo... — Lice joj se najednom promijeni i na nje mu se pojavi strah. Pogleda prema drugoj strani jezera.

Shell zagradi rukom vode kako bi ovlažio usta i ode na tu stranu. Među stijenjem ležao je potrbuške muškarac, čvrsto držeći pušku u preplanulim rukama. Okrene ga na leđa. Krupne su se smeđe oči staklasto caklile. Cijela je prednja strana košulje bila krvava. Mladić je upadljivo sličio djevojci. Vjerojatno su bili blizanci.

Shell mu izvuče iz ukočenih ruku pušku i vrati se. Opazivši njen grozničavi pogled, odmahne glavom. Okrenula se i pokrila lice rukama a tijelo su joj potresli jecaji.

Dusty pride najbližem konju i uzjaše.

— Idem po ostale — reče. Victore su ga tamne oči pratile dok je jahao niz klanac.

— Ponestalo nam je vode — reče Shell i nastavi piti vodu. — Jedan nam je konj slomio nogu. Išli smo baš ovamo kad smo začuli pucnjavu. Zovem se Shell.

— A mi smo se vraćali u Hermosillo s posjeda mog strica Teodora koji je umro prošlog mjeseca — progovori ona. — Bila je s nama velika skupina pratilaca, ali su se uplašili kad smo doznali da su se

na području između posjeda i rijeke pobunili Yaquiji. Pobjegli su noću. Rodrigo je htio da se zaustavimo ovdje i odmorimo. Imali smo sreću što smo stigli prvi. Međutim, on je stradao. Platili smo groznu cijenu.

— Što ćete sada? — zapita je Shell.

Uhvatila je sočnu donju usnu divnim bijelim zubima.

— Ne znam — odgovori i pogleda ga. — Da li biste htjeli odjahati s nama do Hermosilla? Možda idemo u istom smjeru?

— Ne bih rekao — odvrati Shell.

Začuje se topot i pojavi Dusty. Rafaela je znatiželjno gledala Shella kako pomaže Fránku Harleyju da sjaše. S lica joj nestane zabrinutosti kad je ugledala oca Eusebija. Pritrči mu, a on je zagrlji i počne tješiti.

— Tako je moralo biti, dijete moje — umirivao ju je. — Ništa se tu ne može promijeniti.

Poslije večere sjedili su oko vatre dok se polako spuštao mrak.

— Ne možete odjahati prema Hermosillu samo sa slugom, dijete moje — govorio je tiho Eusebio Rafaeli. — Ovdje ste naišli na vrlo malenu skupinu Yaquija, a zapadno odavde ima ih mnogo više.

— Istodobno dolazi sa sjevera Kayitah sa svojim Apašima — doda Shell.

Dusty je govorio vrlo malo, očito je bilo da ne želi pokvariti svoju gozbu pričanjem, ali je svaki čas pogledavao Rafaelino tijelo. Rijetko bi joj pogledao ljupko lice. Gledao je samo tijelo. Za njega su sve žene bile jednake. Kad bi se zasitio, otišao bi i više ne bi ni pomislio na ženu s kojom se bavljao.

— Mogla bih vam dobro platiti kad biste nas otpratili barem do Soyope — reče ona.

Dusty je odmah pogleda kad je spomenula plaćanje.

— Imam kod sebe malo srebra — doda ona pocrvenjevši.

— A gdje je ostalo srebro? — zapita Dusty.

– U Hermosillu.

– Ne idemo tamo! – ljutito će on.

Shell uzme jedan kamenčić i počne ga bacati iz ruke u ruku. Kad bi je otrpali do rijeke, odakle bi joj na putu prijetile mnogo manje opasnosti, izgubili bi tek nekoliko dana.

– U Soyopi vjerojatno ima vojnika – reče ona.

Dusty odmah pogleda Shella. Samo im to još treba! Vojnici!

– Nećemo ići s vama – izusti Shell i nastavi bacati kamenčić.

Rafaela se ugrize za usnicu.

– Moramo misliti na vlastitu sigurnost, dijete – umiješa se Eusebio i slegne ramenima. – Tko zna koliko ima Yaquiya oдавде do Soyope! Osim toga, tko zna jesu li ondje vojnici! Nama je ponestalo zaliha, a vi ih imate više nego što vam je potrebno. Podite s nama, Rafaela Padilla! Podite s nama na jug. Dobro poznajem kraj do Mese del Campanero, kamo smo se zapuili. Po svoj prilici, ondje ima vojnika ili će se, barem, moći ondje ostati u sigurnosti dok se ne bude opet moglo putovati bez ikakvih opasnosti.

Više se nije protivila. Kimne. Na Victorovu se ukočenom licu nije vidio nikakav izraz.

– Krenut ćemo što prije – reče Shell i ustane.

– Večeras? – začudeno upita Rafaela.

– Nanijeli smo im ovdje teske gubitke – odgovori Shell pogledavši je. – Neće nam to zaboraviti. Nikada! Imamo vođe i hrane, a i konji su prilično odmorni. Jahat ćemo i pješaćiti cijelu noć. Prije odlaska, pokopat ćemo vašeg brata.

XI

Na vidiku se pojavila Mesa del Campanero. Shell, Dusty i Frank Harley ostadoše među stijenjem, a Rafaela, Victor i Eusebio produžiše. Znali su da bi ondje moglo biti vojnika, ali oni neće dirati Meksikanca.

Eusebio ih je proteklih dana vrlo uspješno vodio, a kad bi se pokole-

bao, pritekao bi mu u pomoć Victor i krenuo u izviđanje. Victor je potjecao iz plemena Tarahumara, ispričala je Rafaela Shellu. Pleme ga je izopćilo zbog nekog zločina koji je davno počinio. Našao ga je u planinama Rafaelin otac, iznemoglog i gotovo na smrti, i odveo ga k sebi. Nakon toga Victor mu je vjerno služio, a kad je stari Padilla umro, nastavio je odano služiti Rodrigu i Rafaeli. Nikada nije jahao, već bi radije trčao. Njegovo je pleme živjelo u dvadesetak velikih klanaca na istoku. Nisu govorili španjolski i živjeli su u svom, gotovo nepristupačnom zavičaju kao u kamenom dobu. Znalo se da su izvanredni trkači. Rafaela je ispričala Shellu da love divljač tako da dva muškarca naizmjenice trče dva-tri dana za jelenom dok se ovaj ne sruši od iscrpljenosti.

Shell smota cigaretu. Još mu je nešto upalo u oči kod Victora. Vidio je da se nikada ne udaljuje od Rafaela i da se ne boji Amerikanaca, pogotovu Dustyja, koji mu je stalno kriomice pogledavao gospodaricu. Ako Dusty počne zanovijetati Rafaeli, ili će stradati, ili će morati ubiti Victora. Treće mogućnosti nema!

Kasno po podne vratila se Rafaela. Victor je kao i obično neumorno trčao pred njom. Skliznuvši sa sedla, skinula je smobrero.

– Otac Eusebio ostao je ondje – reče. – Pukovnik De Tassigny vam poručuje da dodete bočnim putem na visoravan i pričekate ga na tom putu. Blizu njegove naseobine ima vojnika. Ulogorili su se pokraj izvora. Njihov ga je oficir, kapetan Hernan Galeras, upozorio da ne smije pomagati ni skrivati ljude poput vas.

– Znači taj kapetan zna za nas? – zapita Shell.

– Ne zna vam imena – odgovori ona i pogleda Dustyja. – Prilično vas je dobro opisao pukovniku. Ne zna da vam je pukovnik bio nekoć zapovjednik.

– Želimo samo zalihe i odmorne

konje – progunda Dusty. – Pukovnik nam duguje barem takvu pomoć!

Shell pogleda prema visoravni. Nije mu se svidao prijedlog da odu tamo. Ako je kapetan Galeras poslao izviđače, a to bi bilo sasvim prirodno, lako će ih otkriti.

– Niste se morali vratiti – reče on Rafaeli. – Zašto ste se vratili?

– Svakako vam toliko dugujem.

– Ona selgne ramenima.

– S Mese del Campanero krenut ćete prema Hermosillu?

– Putovi još nisu sigurni – odgovori ona oklijevajući.

– Možete ostati kod pukovnika – promrmlja Dusty i pogleda je.

Rafaela lupne bičem po svojim čizmama. Nekoliko je trenutaka promatrala Shella, a zatim se okrene na peti i pride Franku Harleyju.

– Imate li dovoljno snage da se popnete na visoravan? – zapita ga.

– Imam – odgovori on i osmjehne se. – Ne možemo krenuti dalje bez hrane i odmornih konja.

– Zar baš morate krenuti dalje?

– zapita ona. Kad joj je kimnuo, nastavi: – Pred vama je strašan kraj. Ispresijecan dubokim sutjeskama i pun visokih planina. Priča se da su i pticama potrebni zemljopisna karta i kompas kako bi preletjele preko njega.

– Znam – reče starac. – Bio sam ondje!

– U La Barranci Escondidi!? – začudi se Rafaela i sjedne pokraj njega.

Dusty i Shell polako okrenu glavu i pogledaju je. Nitko joj, uključivši i Franka, nije spomenuo cilj putovanja. Pred njom su stalno govorili da žele stići do naseobine na Mesi del Campanero.

– Ispričao mi je otac Eusebio – ona će iskreno i mirno ih pogleda.

– Odakle on zna? – promrmlja Dusty.

– Frank je jedne noći pričao u snu dok je Eusebio bio na straži – reče Shell i odmahne rukom. – Ne možemo to zatajiti, Dusty! Lako se može naslutiti zašto smo ovdje.

– Priče o La Barranci Escondidi i El Naranjalu istinite su – prozbori Rafaela. – Dok sam bila dijete, djed mi je pričao o tom području.

Frank Harley nasumce ispruži mršavu ruku i uhvati je za rame.

– Nastavite! – izusti tiho.

– Djed je bio poput vas – reče ona. – Stalno je lutao po planinama i sutjeskama tražeći nestale srebrne i zlatne rudnike. Najveći je dio života proveo u potrazi za blagom. Imao je mnogo zemljopisnih karti. Napeto bi slušao sve što bi se pričalo o Tayopi, El Naranjalu i drugim poznatim mjestima. Neka ko je ponajviše tragao baš za La Barranom. Nekoliko godina prije mog rođenja Yaquiji su ga uhvatili u stupicu u planinama, nedaleko od Nayarita. Svi su njegovi pratioci i sluge poginuli, ali je on uspio pobjeći. Dva se dana skrivao, a trećeg je morao krenuti na jug, u nepoznato područje. Bježao je kroz neprohodnu guštaru, gdje nije bilo vode. Kad se smračilo, već je gotovo umirao od žeđi i iscrpljenosti. Prespavao je te noći na rubu neke sutjeske. Bila je tako duboka da nije čuo pad kamenja kad bi ga bacio dolje. Bojao se pomaknuti u mraku. Ujutro, kad se probudio, dočekala ga je grobna tišina. Nigdje nije bilo nikakvih znakova života. Baš nikakvih! Ni ptice, ni zeca, ni bilo kakva drugog stvorenja. Ležao je dok mu sunce nije ugrijalo tijelo. Kad se sasvim razdanilo, počeo je pirkati vjetrić, i tada je jasno začuo daleko, vrlo daleko zvonjenje.

Zašutjela je spazivši izraz Harleyjeva lica.

– Nastavite! Nastavite! – promuklo poviče Dusty.

– Otpuzao je sasvim do ruba sutjeske i pogledao dolje – nastavi Rafaela. – Sunce je već obasjavalo zapadni bok vrlo duboke sutjeske. Dolje je među drvećem krivudao potok. Dno sutjeske bilo je široko oko kilometar i po, a bokovi gotovo okomiti. Promatrao je drveće i ugledao je na njemu naranče. Do

smrti se zaklinjao da je baš to vidio!

Shell tiho ficukne a Frank mu nestrpljivo mahne rukom.

— Otraga je, iza drveća, ugledao bijele mrlje, i bio je čvrsto uvjeren da su to građevine — nastavi Rafaela tihim glasom. — Iznad drveća dizalo se nešto. Nalikovalo je na nekakav toranj. Možda crkveni zvonik. Nije bio načisto. Sjedio je ondje satima i gledao nedokučivu sutjesku, jer je dobro znao da se ne može spustiti u nju, barem ne onako iscpiljen. U podne je opet začuo zvono; zapravo, činilo mu se da ga čuje. Više nije mogao ondje ostati. Krenuo je na zapad i kasno navečer pronašao vodu. Nakon tjedan dana, doturao je na cestu što vodi prema Los Mochisu. Tek je za mjesec dana toliko ojačao da je bio opet sposoban za putovanje. Danima je ležao i buncao.

— Bilo je to samo priviđenje — promrmlja Dusty i pljune.

— Možda — složi se ona, slegne ramenima i pogleda Shella. — Bio je častan čovjek. Iskren. Mnogi su sumnjali u njegovu priču, ali ja nisam. Ne sjećam se da je ikada lagao.

Frank Harley kimne.

— Sve se podudara! — on će uzbuđeno. — Sve se podudara! Yaquiji su ga napali nedaleko od Nayarita. Je li vam opisao to mjesto?

— Rekao je da su bili na vrlo neravnom brdu.

— Sjećate li se kako se zvalo?

Rafaela se nesvjesno ugrize za usnicu.

— Sjećam se da se zvalo vrlo neobično — prozbori zamišljeno.

— Prisjetite se! — odrješito će Dusty.

— Cerro de... — prošapće ona i zatrese glavom.

— Pokušajte se sjetiti, Rafaela! — blago joj reče Shell.

— Cerro de... — prozbori ona opet i pogleda ga, a lijepo joj je lice bilo napeto.

— Možda Cerro de Huesos, Rafaela? — natukne Frank Harley.

— Da, da! Tako je! — Rafaela se osmjehne. — Brdo kostiju!

— Glupan! — reče Dusty. — Blago mu je bilo već pod nosom, a on ga je ostavio!

Rafaela pocrveni zbog njegovih riječi o djedu.

— Nije mogao ništa učiniti — odgovori mu. — Nije imao vode. Za petama su mu bili Yaquiji. Nije imao ni hrane, a mogao je ići samo prema zalazećem suncu. Da je ostao ondje, bio bi umro, ovako ili onako. Vrijedate pokojnika!

— Smirite se! — naceri se Dusty.

— Godinama je pokušavao opet pronaci tu sutjesku — nastavi ona — ali nije uspio. Često je putovao danima do Nayarita i odande do Brda kostiju. Katkad bi mu se učinilo da čuje ono tajanstveno zvono, ali nikad nije bio siguran u to. Umro je ne našavši nikakvo, blago.

— Jadan stvor — reče Dusty.

— Ne, nije bio jadan — pobuni se ona. — Bio je sretan! Usrećivao ga je njegov san. Čvrsto je vjerovao da će jednoga dana naći opet El Naranjal.

— Ali nije ga našao — napomene Dusty.

— Možda je tako i bolje — odgovori ona i ustane.

Pride konju, uzjaše i, dodirnuvši ga bičem, vrati se prema visoravni. Victor je jednolično kaskao pred njom.

— Što misliš, Frank? — zapita Shell pomažući starcu da uzjaše.

— Ona zna mnogo više nego što želi odati, Shelle — odgovori slijepac. — Možda zna više i od mene. Još nikada nisam sreo nekoga tko je vidio El Naranjal ili tko je poznavao nekoga tko ga je vidio.

— Možda nam laže... — izreče Dusty naglas svoje mišljenje.

— Ne bih rekao! — prekine ga Shell.

— Što onda ako odluči ostati ovdje na Mesi del Campanero? — zapita Dusty i popne se na konja. — Ili da se vrati u Hermosillo?

— Neće — prozbori Frank Harley.

Obojica ga pogledaju.

— Zašto neće? — zapita Shell.

— Mislim da se zaljubila u tebe, Shelle — odgovori starac. — Dokle god bude zaljubljena, ići će s nama. Dakle, sve ovisi o tebi!

Dusty hladno pogleda Shella. Preplavi ga osjećaj ljubomore. On je već odavno htio spavati s njom. S druge strane, ona je obična žena. Kad bude imao srebro, moći će dobiti takvu ženu svake noći, a možda će sebi priuštiti i jednu prije podne.

— Onda, Shelle? — progovori Frank.

— To je odvratno i podlo! — odgovori Shell, dodirne konja mamuzama i odjaše.

— Što ti misliš? — obrati se Dusty starcu.

— Momak nas neće iznevjeriti!

XII

Na velikoj je visoravni zavijao vjetar i njihao grmlje i kržljivo drveće. Shell je sjedio na plosnato kamenju i gledao u mraku žućkasta svjetla pukovnikove naseobine. Ondje vjerojatno ima ljudi s kojima se borio u mnogim bitkama, ljudi iz njegove jedinice. Tada su bili na istoj strani, ratovali su za Jug, a poslije su se u Meksiku našli na suprotnim stranama.

Zatopću kopita po kamenitom tlu. Dusty odmah ustane i uperi pušku. Shell se povuče iza jednog stabla. Tada se oprezno javi Eusebijev glas:

— Evo pukovnika.

Pojavi se jahač.

— Hej, Burnette, jeste li to uistinu vi? — progovori uzbuđeno pukovnik.

— Jesam — odgovori Shell. — Drago mi je što vam čujem glas, pukovniče De Tassigny!

— Sreli smo se na neobičnom mjestu, poručniče — reče visoki oficir skočivši s konja. — S vama je Dustin?

— Ovdje sam — javi se Dusty. Uvijek je poštovao De Tassignyja, ne toliko zbog njegova uljudnog po-

našanja i porijekla, koliko zbog borilačkih sposobnosti.

Pukovnik im žustro krene u susret. Još je imao na sebi sivi južnjački kaput, a mjedenja se dugmad sjala i u mraku. Čvrsto stegne Shellovu desnicu.

— Bogami, ovo je divno! — reče.

— Mislio sam da ste stradali.

— Uspjeli smo sačuvati živu glavu — odgovori Shell nasmiješivši se. Pogleda prema naseobini. — Kako je ovdje?

De Tassigny ih ponudi cigarama. Eusebio je već otišao k Franku Harleyju, koji je u mraku sjedio s Rafaelom i Victorom.

— Nije baš najbolje — prizna pukovnik. — Teška su vremena. Mnogi nas Meksikanci ne prihvaćaju. Među nama ima i žena. U ovom je kraju teško živjeti muškarcima, a kamoli ženama. Posvuda ima razbojnika. Nisu se još sredile prilike. Vojnici koji su došli ovamo kako bi štitili nas i druge mještane pretvorili su se gotovo u razbojnike, jer ne dobivaju plaću, pa se moraju sami prehranjivati. Za sada nas spašavaju od većih nevolja samo naše jedinstvo i spretno rukovanje oružjem, a i Juarezova zahvalnost zbog onoga što smo učinili u ratu za oslobođenje proganjanog i tlačnog meksičkog seljaka.

— Namjeravate ostati? — upita Shell.

— Pokušat ćemo. Ako ne budemo mogli izdržati, otići ćemo.

— Kamo?

— U Sjedinjene Države — odgovori pukovnik.

— I zaklet ćete se na odanost novoj vladi? — upita Dusty i pljune.

— Da, zaklet ćemo se! Moramo se pomiriti sa činjenicom da smo izgubili rat. Tko zna, možda je i bolje što smo ga izgubili — tiho će oficir.

— Nisam slutio da ćete tako govoriti — reče hladno Dusty.

— Vi ste neženja, Dustine! Pustolov. Plaćenik, ako smijem tako kazati. Međutim, mnogi među nama imaju žene i djecu. Djeca nam već češće govore španjolski nego engle-

ski. Neki su se moji ljudi oženili Meksikankama. S vremenom će nas progutati njihova kultura. Nakon dvaju pokoljenja, neće se više ni znati za nas. Ostat će samo naša imena i svijetle oči.

— I to je bolje nego da se ponizno vratite u Sjedinjene Države i zakućete na vjernost — progunda Dusty.

— Mislite? — zamišljeno će De Tassigny. — Nisam baš uvjeren. Ono je ipak naša zemlja! — Okrene se prema Shellu. — Ne mogu vas sakriti kod sebe. Stalno se po naseobini vrzu vojnici. Vidjeli bi vas i lako prepoznali. Treba da se vratite u Sjedinjene Države, Burnette!

— Kad bismo i htjeli, ne bismo mogli — odgovori Shell. — Iza nas su Apaši i Yaquiji i slijede nas!

— Imate li nekakve veze sa smrću Anselma Chacona i njegove žene? — upita odmah De Tassigny.

Shell ne odgovori. Nikada nije mogao lagati svom zapovjedniku.

— Jučer je došao glasnik i obavijestio nas o borbi kod Tinajas Altas — nastavi pukovnik. — Poginulo je desetak Yaquija. Navodno su se Yaquiji udružili s Kayitahom kako bi uhvatili ubojice Anselma Chacona i njegove žene, kao i one ljude koji su pobili Yaquije kod Tinajas Altas. Bogami, ne bih htio biti u koži tih ljudi!

— Chacon me pokušao ustrijeliti — reče Dusty.

— Yaquiji su nam se isprijekali na putu do vode — prozbori Shell. — Nije bilo druge: ili oni, ili mi, pukovniče!

De Tassigny je razmišljao.

— Onda ne možete ovdje ostati — zaključio.

— Potrebne su nam zalihe i odmorni konji — reče Dusty.

— Dobro! Iako bih želio da ostanete kod mene i radite u naseobini, ne mogu izvrnuti opasnosti živote svojih ljudi. Razumijete li me?

— Razumijemo — odgovori Shell.

— Pošaljite franjevca i slugu u naseobinu po konje i zalihe — reče pukovnik. — Neka dovedu i djevoj-

ku! Može ostati kod nas dok ne budu povoljnije prilike za putovanje u Hermosillo.

— Ne, neću ostati ovdje — progovori iza njih meki glas.

Sva se trojica osvrnu i ugledaju Rafaelu Padillu.

— Ali ne smijete ostati uz ove ljude za kojima se traga — prigovori pukovnik.

— Traga se i za mnom — odvrati ona. — Yaquiji znaju za mene i mogla slugu. Ako nas pronađu u vašoj naseobini, naći će se svi u opasnosti. Vojnici će pobjeći kao i obično!

Pukovnik obriše znoj sa čela.

— Dobro, kako hoćete — reče. Rukovao se sa svojim bivšim vojnicima i popeo na konja. — Nadao sam se da ćete moći ostati kod nas — prozbori i zabrinuto potrese glavom.

Potjera zatim konja prema dalekim svjetlima naseobine.

— Baš bismo se usrećili da smo ostali! — Dusty pljune. — Zar da se zakunemo na vjernost pobjednicima? Smučilo mi se dok sam ga slušao!

Shell ne reče ništa. Shvatio je mnogo bolje pukovnika.

Nakon ponoći krenuše Eusebio i Victor u naseobinu vodeći umorne konje i mazgu. Vratili su se s odmornim konjima i dvama magarcima na kojima su bile natovarene zalihe.

Iskoristiše nekoliko sati do svitanja i prijedohu za to vrijeme preko Mese del Campanero. Našavši se na njenu južnom rubu, ugledali su pred sobom usku stazu što je vodila duboko dolje u široku klisuru. Baš u tom času počelo je svitati.

— Rastat ćemo se ovdje, oče? — zapita Shell Eusebija.

— U naseobini nisam nikome potreban — odgovori ovaj. — Nema smisla da ostanem ovdje, a ne mogu se vratiti onamo odakle sam došao. Smijem li poći s vama?

— Neka nam se pridruži — reče odmah Frank Harley.

Shell pogleda Rafaelu. Ona mu kimne.

Dusty je šutio i samo slegnuo ramenima. Spusti se sa sedla.

— Tko poznaje ovu stazu? — zapita.

— Ja — javi se odmah Eusebio, žustro sjaše, uhvati uzde i povede konja nizbrdo.

XIII

Na dnu klisure još je bilo mračno, premda je nebo već donekle posvijelilo. Eusebio ih je odlučnim koracima vodio na jug. Očito se odbro snalazio u tom kraju, iako se staza gotovo nije ni vidjela.

— Danas bismo mogli prijeći mnogo kilometara — reče i osvrne se prema Shellu. — Put će biti dobar a konji su odmorni.

Gotovo u istom času progovori jak glas:

— Stanite! U ime države, stanite!

— Produžite! — dovikne Shell Eusebiju.

Eusebio se poguri na konju i ošine ga bičem. Konj odmah jurne i odbaci u grmlje čovjeka s velikim seširom.

— Stanite! Stanite ili pucamo! — vikne glas iz mraka.

Shell podbode konja i priljubi mu se uz vrat. S puta mu se hitro makne neki čovjek, podigne pušku i opali. Metak mu okrzne košulju. Osvrne se vodeći i dalje za sobom Frankova konja. Starac se sagnuo i obuhvatio konja oko vrata.

Dusty opali jednom, a zatim se probije kroz grmlje i jurne duž suhog potočnog korita. Njegov pucanj poprate drugi hici. U tami su bljeskali narančasti plamići.

Shell ude u vrbik i potjera konja uza strminu. Našavši se na njenu vrhu, osvrne se. Nigdje nije vidio ni Dustyja, ni Rafaela, ni Victora. Ponovo potjera konja kroz mrak držeći se gotovo nevidljive staze. Negdje pred njim bio je Eusebio. Franjevac je jahao kao Komanč.

Kad je napokon zaustavio zapjenjenog konja, nebo se već sasvim rasvijetlilo.

— Jesli li živ i zdrav, Frank? — zapita osvrnuvši se.

— Jesam — odgovori slabim glasom starac i podigne blijedo lice. — Tko nas je napao?

— Vojnici — progovori iz grmlja Eusebio i izvede konja. — Jasno sam ih vidio. Vodi ih kapetan Galerás. On nam je naredio da se zaustavimo. Prepoznao sam mu glas.

U guštiku zatopću kupita. Shell odmah podigne pušku. Tada opazi izbljedjeli i prašnjavi šašir svog ratnog druga. Dusty izjaše iz zaklona. Lice mu je bilo izgrebeno i krvavo.

— Davo ih odnio! — progunda. — Dočepali su se zaliha!

— Što je s Rafaelom i Victorom? — zapita Eusebio.

— Briga me za njih! — Dusty pljune. — Barem smo ih se otarasili! Medutim, zabrinut sam zbog zaliha.

Shell se sjeti pukovnikovih riječi da su se vojnici pretvorili gotovo u razbojнике zato što ne dobivaju plaću.

— Nema ih baš mnogo — reče Eusebio. — Možda desetak. U mraku nisam mogao ocijeniti sasvim pouzdano koliko ih je.

— Na što ciljate? — zapita ga Shell.

— Potrebne su nam zalihe, to je sasvim jasno — odgovori Eusebio i slegne ramenima. — Vojnici nisu gotovo nimalo bolji od Yaquija i Apaša. Galerás je na zlu glasu zbog pića i žena.

— U zalihama što smo ih dobili od pukovnika bilo je najmanje deset boca rakije — napomene Frank Harley.

Shellu se jasno urezala u pamćenje Rafaela, onakva kakvu je prvi put ugledao. Vidio je njene krupne oči, bujne crvene usne i pravilne bijele zube, čvrste grudi što su napinjale tanku košulju i oble bokove u napetim hlačama. Desetak boca jakog pića i zarobljenica primamljiv su plijen u toj pustoši. Sve se može učiniti nekažnjeno.

— Nema smisla da sada sebi raz-

bijamo glavu i jadikujemo – prozbori Dusty. – Najbolje bi bilo da pobjegnemo dok još možemo! – Nitko mu ne odgovori. Tada je sjahao i pritegnuo kolan. – Uskoro će početi pržiti sunce – promrmlja preko ramena.

– Dajmo im dva-tri sata da se napiju – reče Shell – pa će se moći obračunati s njima i šeprtlja.

– Što hoćeš reći, do vraga? – progunda Dusty i polako se uspravi.

– Zalihe su nam prijeko potrebne – odgovori Shell.

Dusty ga je promatrao ledenim plavim očima, kao da mu želi prodrijeti u dušu i otkriti pravi razlog zbog kojeg je odlučio da se vrati.

– Shell ima pravo – složi se Eusebio.

– Tebe nije nitko ništa pitao! – osorno poviče Dusty.

– Južno odavde nema naselja – progovori Frank. – Nigdje se nećemo moći snabdjeti novim zaliham, a na Mesu del Campanero ne možemo se vratiti. Sada znaju za nas.

– Dobro – reče Dusty naslonivši se na konja i motajući cigaretu – vratit ću se! Ali zbog zaliha! Svakako ne zbog one djevojke i onog prokletog šutljivca!

– Vojnici se po svoj prilici neće vratiti na visoravan – prozbori Shell. – Galeraski nije tako glup. Vjerojatno će se ulogoriti ovdje negdje i provesti tu nekoliko dana ne bi li stvorio dojam kao da obavlja svoju dužnost i traga za nama. Kad popiju svu rakiju, vratit će se.

– A što će biti s djevojkom? – zapita Frank.

– Kad bi je odveli sa sobom, mogla bi pričati o svemu što se zbilo – odgovori Eusebio. Značenje je bilo sasvim jasno.

Shell je znao da će sve morati obaviti on i Dusty. Eusebio nije bio borac, a Frank Harley, dakako, nije mogao ništa pomoći zbog sljepoće. Odande gdje su im vojnici postavili zasjedu nije se čulo ništa. Možda su se već prihvatili boca i djevojke. Nekako se nije brinuo zbog zaliha,

ali pomisao da će prljave požudne ruke dirati Rafaelu, njeno mladenačko i jedro tijelo, zaboljela ga je duboko u duši.

– Ne možemo produžiti bez zaliha – složi se Dusty i obriše nadlaticom krv s lica. – Ako budemo mogli spasiti i djevojku pošto se najprije dočepamo zaliha, slažem se. – Možda je i on mislio na njeno divno tijelo, ali ne u istom smislu kao Shell.

– Tridesetak kilometara južno odavde – progovori Eusebio pogledavši Shella – postoji izvor. Do nje ga vodi put kroz klisuru. Lako se može naći. Povest ću Harleyja sa sobom i pričekati vas blizu tog izvora.

Shell kimne. Bio je umoran i pospan. Pomisao da se mora vratiti i sukobiti s desetak vojnika nije mu se baš nimalo svidjela, no to se moralo učiniti. Zar se baš ništa na ovom prokletom svijetu ne može postići bez velikog truda?

Odjaše s Dustyjem.

Približilo se već podne kad su napokon ugledali skupinu Galeraskih vojnika. Neki su jahali na konjima a neki na mazgama. U sredini su se nalazili Rafaela i Victor kojemu su svezali ruke na ledima i nataknuli mu omču na vrat. Napola su ga vukli za sobom.

– Koliko se vidi, nisu još dirnuli zalihe ni djevojku – promrmlja Dusty.

– Jašu prema vodi – izusti Shell gledajući niz strmi obronak prema vojnicima. – Vjerojatno prema onom izvoru o kojem nam je pričao Eusebio. Hm, ne možemo proći pokraj njih! – Pogleda uvis prema rubu klanca. – Kad bismo se popeli gore, možda bismo ih mogli prestići.

– Možda – progunda Dusty. – No mogli bismo i zalutati!

– Morat ćemo prihvatiti tu igru.

Povedoše konje po šljunčanoj stazi. Kad su se popeli na vrh stijena i zaustavili kako bi predahnuli, vojnici su već gotovo nestali s vidika. Viserovan na kojoj su se našli bila

je krševita. Klisura je skretala ulijevo a zatim opet na jug. Shell zaključio da bi, ako krenu poprijeko, kao po tetivi luka, mogli preći vojnike i stići prvi do izvora.

— Nadajmo se da će Eusebio imati toliko mozga u glavi da se neće ulogoriti baš pokraj izvora — promrmlja Dusty.

— Ne brini, neće pogriješiti! Mora mu se priznati da je, iako fratar, vraški sposoban.

— Čak previše sposoban! Zna i ono što fratar ne bi smio znati!

— Slušaj, učili su ih kako se može preživjeti u ovom kraju — odgovori Shell i slegne ramenima. — U prošlosti su...

— Zaboga, opet ćeš pričati o povijesti!

Shell odmah zašuti. Dabome, mogao je znati da se s Dustyjem ne može pričati o povijesti. Samo dok se priča o konjima, oružju, kockanju, piću i ženama, Dusty je raspoložen za razgovor, ali ne zna niti želi razgovarati ni o čemu drugom.

Zato krene prvi, provjeravajući put na svom starom kompasu. Sredinom popodneva ponestalo im je vode. U suton su već bili vrlo iscrpljeni.

— Neka idu k vragu i zalihe! — proštenje Dusty. — Gdje bismo se mogli dočepati vode?

Shell je gledao u daljinu. Činilo mu se da razabire rub klisure. No uskoro će se smračiti pa bi, ako produže kroz tamu, mogli loše završiti. Mogli bi se naime, u mraku iznenada sunovratiti niz strme litice klisure.

— Što da radimo? — prozbori Dusty.

Ovisio je o Shellu, kao i uvijek kad je trebalo razmisliti.

— Zar si posustao čim je postalo gusto? — naruga mu se Shell. — Inace se uvijek praviš nenadmašivim!

Pogledaše se u oči. Sićušno sjeme mržnje koje je proklijalo za proteklih tjedana raslo je svaki dan.

— Pogledaj! — iznenada će Shell gledajući mimo Dustyja.

Dusty se okrene. Samo kilometar od njih dizao se dim. Povedoše umorne konje prema tom dimu i privezaše ih za krčljava stabla nedaleko od ruba klisure. Uzeše puške i počeo se spuštati. U susret im se penjao dim i miris hrane što se kuhala.

Na tom se mjestu klisura račvala. U njenu su ogranku ugledali ruševne građevine, odavno napuštene. Nekima su se urušili krovovi, a neke su se i srušile. Iza njih vidjelo se jezerce.

Vojnici su sjedili oko vatre. Dodaivali su jedan drugome bocu. Dvojica su već ležala u sjeni. Po svoj prilici bili su mrtvi pijani. Kapetana nije bilo nigdje na vidiku. Na povećem je kamenu sjedio zdepast narednik pogurivši se i buljeći u vatru. Od vremena do vremena pogledao bi prema jednoj manjoj građevini, zatim bi se opet okrenuo prema vatri.

Shell nabroji samo sedam vojnika. Dvojica su od njih, čini se, bili već nemoćni. Možda je Galeras poslao nekoliko svojih ljudi na visoravan. Možda...

— Možemo se obračunati s njima — promrmlja Dusty.

Shell ne odgovori. Nije mu se to svidjelo. Ako pobiju vojnike, tragat će se za njima po cijelom Meksiku, a ionako imaju već previše neprijatelja.

Narednik opet pogleda prema građevini. Povuce nekoliko velikih gutljaja iz boce što ju je držao između nogu. Iz te je boce pio samo on.

— Lijepo se zabavljaju — progundava Dusty. — Pričekamo li još malo, moći ćemo mirno ući u logor i svladati ih bez pucnjave.

Vratili su se konjima. Znali su da ih ne mogu nikako dovesti u klisuru. Put je bio suviše strm i neprikladan za konje. Skinuli su s njih sedla i uzeli sve što im je bilo potrebno, a onda su napola razrezali konopac kojim su ih svezali. Konji će se nakon nekog vremena osloboditi i tada će morati sami potražiti vodu.

Počeli su se oprezno spuštati. Kli-

surom je odjekivao pijani smijeh. Vojnici su zubima trgali kuhano meso. Narednik nije jeo.

— Do vraga, zar ne bismo mogli popiti bar malo vode prije nego što se upustimo u bitku? — progunda Dusty kad su se spustili do dna klisure.

Shell kimne. Činilo se da pokraj vode nema nikoga. Počne puzati. Napokon uroni glavu u vodu i popije nekoliko gutljaja. Pogleda prema vatri. Narednik se digao i pri tome malo zanijhao. Prinio je opet bocu ustima, zatim ju je bacio, povukao uvis hlače i počeo teturati prema građevini koju je cijelo vrijeme pogledavao. Vojnici su se smijali gledajući ga.

— Čuvaj je se, naredniče! — dovikne jedan od njih. — Ona je prava divlja mačka!

Shell brzo zaobide jezerce i zaustavi se pokraj stijene. Uto mu se nešto pomakne pokraj nogu. Odmah skoči unatrag i napne pušku. Pred njegovim je nogama ležao neki čovjek i tiho mumljao. Pogledavši ga pažljivo, prepozna Victora. Sagne se i prereže konopac koji mu se već duboko urezao u meso. Victor nije neke vrijeme mogao pomaknuti ruke. Potpuno su mu odrvenjele. Čeznutljivo je pogledavao prema vodi. Shell zagrabi oguljenom limenom šalicom vode i prinese mu je ustima. Gledajući Victora kako nespretno pije, zaprepašteno shvati da on nema jezik.

— Hajdemo! — prošapće Dusty.

Shell podigne Victora na noge i pruži mu revolver, ali on zatrese glavom i dodirne prazne korice za lovački nož. Tada mu Shell pruži nož. Iznenada se začuje ženski vrišak. Shell zgrabi pušku i potrči iza građevine. Zaobide posljednju, iz koje su se čuli vriskovi, nogom otvori pritvorena vrata i utrči držeći pušku o boku. Pred njim su bila narednikova široka, znojna leđa. Pored zida stajala je Rafaela pokrivena rukama gola prsa. Oko bokova visili su joj poderani ostaci tanke košulje. Hlače su joj bile svučene

do koljena. Po bijelim joj se ramenima rasula tamna, bujna kosa. Prestrašeno je raširila oči a iz rasjeca ne joj je usnice curila krv. Narednik korakne prema njoj mumljajući pijano. Shell ga udari puščanim kundakom. Zateturao se u stranu, a onda se zagledao u Shella i potrčao prema vratima. Ondje je stajao tamni lik s lovačkim nožem u ruci i netremice ga promatrao. Narednik krikne i progura se pokraj Victora, ali ga zahvati oštrica noža.

Vani odjekne puščani hitac, zatim još jedan. Začuje se krik. Opet prasne puška. Shell pritrči vratima. Jedan je vojnik baš ciljao u Dustyja. Shell opali s boka i vojnik se sruši u vatru.

Za to je vrijeme narednik činio najveću i, vjerojatno, posljednju pogrešku u svom životu: pokušavao je trčati brže od Victora i pobjeći mu! Nož ga je svaki čas pogađao u debelu stražnjicu i noge. Uskoro je jaučući nestao u baršunastom mraku, dok ga je nijema smrt pratila u stopu, gotovo poput sjene.

Pucnjava napokon prestane. Vojnici su poginuli usred svoje pijanke.

Uskoro se vrati Victor koračajući polako i držeći u desnoj ruci krvav nož.

Na vratima se pojavi djevojka. Ogrnula se gunjem.

— Nije vam se ništa dogodilo? — zapita je Shell prišavši joj.

Zatresla je glavom. Ugledavši pobijene vojnike, najednom mu nasloni glavu na prsa i tiho zajeca.

Dusty se zaputi prema najvećoj građevini.

— Hej, Shelle! — dovikne kad je ušao. — Pogledaj tko je ovdje!

Shell pomogne Rafaeli da sjedne i ode prema toj građevini. Ušavši, spazi za klimavim stolom nekog čovjeka. Hrkao je naslonivši glavu na stol, a pokraj njega bila je gotovo prazna boca rakije.

— To je, bez sumnje, kapetan Galaras — izusti podrugljivo Dusty i podigne pušku, ali mu je Shell odgurne u stranu.

– Dosta je ubijanja!
– Što ćeš s njim? – zapita Dusty i polako spusti pušku.

U tom času, vani netko vikne. Prišavši vratima, ugledali su Eusebija Herleya.

XIV

Doručak je skuhaio Eusebio, navjehnuvši tom poslu.

Iz kućice izide Rafaela. Shell joj je dao jednu svoju košulju. Pijući kavu Dusty je pogleda dok je razgovarala s Victorom. Oblizne usne, ali osjeti na sebi Shellov pogled i polako okrene glavu na drugu stranu. Shell se vrlo jasno sjećao kako je izgledala sinoć. Sjećao se njenih bujnih grudi, samo djelomično pokrivenih malim šakama, oblih bedara i jedrih butina... Otjera te misli!

– Što ćemo s Galerasom? – progovori Dusty poslije doručka.

– Dosta je ubijanja! – tiho će Frank Harley.

Shell pogleda Rafaelu, a ona zatrese glavom.

– Najednom smo svi milosrdne duše – naruga se Dusty. Pogleda Shella. – Zar si i ti meka srca?

Shell spusti ruku na kolt i otvori vrata građevine. Galeras je sjedio za stolom naslonivši glavu na ruke. Tresao se.

– Zaboga, dajte mi gutljaj pića!
– procijedi oficir.

– Victore, donesi bocu! – reče Shell.

Čim se boca našla na stolu, kapetan je zgrabi kao da je u njoj tekuće zlato i potegne iz nje.

– Vi ste Amerikanac? – zapita tada. – Vidio sam vas u klisuri kad smo vas pokušali zaustaviti. Zarobili ste moje ljude, ha?

Shell ne odgovori. Gledao ga je kako pali cigaretu.

– Niste mi odgovorili – nastavi Galeras.

– Niste ih držali na uzdi, kapetane! – odgovori Shell naslonivši se na dovratnik. – Da se mi nismo pojavili, možda bi djevojka umrla

zbog divljačkog silovanja cijele vaše jedinice.

– Ne znam ništa o tome.

– Tim se riječima ne možete ispričati. Kao oficir meksičke vojske imali ste dužnost da nadzirete svako ljude.

– Ja sam... – započne Galeras i pokaže na bocu.

– Napili ste se kao svinja – riješa Shell.

– Što će biti sa mnom? – zapita kapetan i pogleda Shellov revolver u koricama.

– Spremni smo za polazak – progovori Dusty pojavivši se iza Shella. – Što ćemo s tijelima?

Galeras problijedi i opet povuče velik gutljaj. Sada mu je bilo jasno kakva ga sudbina očekuje.

– Idete na jug? – zapita.

– Idemo – odgovori Shell.

– S vama je Frank Harley, zar ne?

– Da, s nama je!

– Zaputili ste se u La Barrancu Escondidu? – upita Galeras i malo nakrivi glavu.

– Da, zaputili smo se u La Barrancu Escondidu – izusti razdražljivo Dusty i pogleda Shella. – Do vruga, već svi u ovom kraju znaju kamo idemo! Što se tiče kapetana, to više nije važno!

– Slušajte, prijatelji – reče Galeras podigavši glavu – predložiti ću vam nešto. – Ne želim umrijeti niti vi želite da umrem.

– Tako!? – naceri se Dusty.

– Nastavite! – kratko će Shell.

Htio ili ne htio, morao se diviti Meksikančevoj pribranosti.

– Postavio sam vam klopku u podnožju visoravni – reče Galeras.

– Kao što znate, bila je samo djelomično uspješna. Nekoliko se mojih ljudi vratilo u Mesu del Campanero noseći poruku zapovjedniku u Hermosillo. U toj sam poruci junački izjavio da ću vas ja, kapetan Hernan Antonio Federico Adolfo Bartolome Panfilo Galeras y Castaneda, progoniti dokle god me smrt ne zaustavi.

– Bravo! – reče Shell.

– Dakle, zapovjednik misli da vas progonim – nastavi Galeras. – Dokle god može uživati u ženama i piću u Hermosillu, zašto bi sebi razmišljao glavu o kapetanu Hernanu Galerasu i njegovim hrabrim ljudima? Ako se nadu tijela mojih ljudi nase, shvatit će se da smo pogodio. Na svom junačkom zadatku i Shell je vi uspjeli pobjeći. Međutim, ne se tijela ne pronađu, smatrat će se da vas još progonimo.

– Prijedite na stvar – zatraži Shell i počne motati cigaretu.

– Povedite me sa sobom! Ako ne budete imali nikakve koristi od mene, još ćete me moći ubiti. Poznajem ovaj kraj i spretan sam borac. Potrebna vam je pomoć u borbi protiv Yaquijs.

– Što tražite zauzvrat?

– Dio blaga, ako ga nadete! A ako ga ne nadete, poklonit ćete mi samo život.

– Dio blaga? – Dusty se kiselo nasmije.

Shell je šutio i razmišljao. Galerasove su riječi imale smisla. Dokle god njegove starješine smatraju da progoni Amerikance, neće poslati nove jedinice. Možda će zbog toga imati dovoljno vremena da se dočepaju blaga i pobjegnu.

– Onda? – zapita tiho Galeras.

– Dobro, prihvaćamo! – odgovori Shell.

– Što pričaš! – razljuti se Dusty.

Galeras se zadovoljno naceri, posegne za bocom i prinese je usnama. Međutim, Shell izvuče revolver i opali. Metak razbije bocu u tisuću komadića.

– Dosta je pića! – zapovjedi Shell i spusti kolt u korice. – To je bila samo opomena, Galeras. Ne zaboravite je! – Okrene se na peti i izide.

Iskopali su jamu, pobacali u nju tijela i prekrili je kamenjem. Tada su krenuli.

Kasno po podne počeli su izlaziti iz klisure neprestano se penjući.

– Oдавде bi se na jugu moralo vidjeti brdo čiji vrhunac sliči nožu – dovikne Frank Harley Shellu.

Svi pogledaše na jug. Nasuprot oblačnom nebu razabirao se vrhunac nalik na oštricu noža.

– Vrhunac Cuchillo – progovori Hernan Galeras paleći cigaretu.

– Tako je! – potvrdi Frank. – Jašite ravno prema njemu!

– To neće biti baš lako – promrmlja Shell. – Ovaj je kraj impresivan stotinama klanaca i prava je zagonetka. Možete li nas odvesti tamo, oče?

– Možda – odgovori Eusebio i kolebljivo slegne ramenima. – Treba mi vremena!

– Evo, već vam mnogo vrijedim – prozbori nehajno Galeras i otpuhne dim. – Znam put. Možemo tamo stići za dva dana. Inače biste jahali tjeđan dana, a možda ne biste ni stigli do cilja!

Shell je zamišljeno promatrao područje na jugu. Kalebao se. Galerasa nije smatrao osobito pouzdanim, a nitko drugi nije se dobro snalazio u tom kraju. Uđu li u taj splet klanaca i zalutaju, teško će izići. Kad uđu u nj, potpuno će ovisiti o Galerasu, kojemu ne mogu previše vjerovati, i o sjećanju slijepca koji možda zna gdje su srebrni rudnici, a možda i ne zna.

Prolazile su minute. Počelo se smračivati.

– Moramo se spustiti u dolinu dok se nije sasvim smračilo – napomene oficir.

– Dobro, hajdemo! – odluči se Shell iznenada.

XV

Do brda u obliku noža stigli su uistinu za dva dana, kao što je obećao Hernan Galeras.

Nakon toga put ih je vodio u vrlo duboku sutjesku. Na tom su opasnom putu izgubili jednoga konja koji se strmoglavio u dubinu, ali su, pazeći na svaki korak, ipak uspjeli stići živi i zdravi do dna sutjeske. Tu ih je dočekalo bujno raslinje, kao da su u nekom sasvim drugom kraju. Na stablima naranči visili su zreli plodovi.

– Ovdje ćemo biti sigurni neko

vrijeme – reče Galeras Shellu sišu-
ći naranču. – Yaquiji ne dolaze
ovamo, a Tarahumari nas neće di-
rati. Znamo, dakako, da nas vojska
neće slijediti.

– Dobro ste nas vodili, Galerase!
– prizna Shell.

– Morao sam – reče oficir, sleg-
ne ramenima i osmijehne se. – Po-
greške nisu dopuštene kad se na
vratu osjeća revolverska cijev.

Uskoro su zapalili vatru na čisti-
ni. Okupavši se u potoku dok je Vic-
tor stražario i pazio da se nitko ne
približi, Rafaela je sada sjedila na
jednom srušenom deblu i češljala
gustu, sjajnu kosu. Victora nije bilo
nigdje na vidiku.

Prvi put za proteklih nekoliko
tjedana, Shell se osjećao ugodno i
opušteno, ali je znao da će to potra-
jati kratko vrijeme. Negdje na jugu
nalaze se La Barranca Escondida i
El Naranjal. To ih područje neodol-
jivo privlači.

Uto izide iz šume Victor. Držao je
u ruci nešto. Nekakav kamen u
obliku pločice. Galeras mu hitro
pride i pregleda kamen.

– Pogledajte ovo! – poviče. –
Na kamenu je nešto napisano!

Dusty zgrabi kamen i približi ga
vatri.

– Departamento de Camino a
Las Minas de La Bar... – pročita i
obriše znoj s lica. – Dalje je nečit-
ko...

Svi su zanijemili i zagledali se u
Franka Harleyja.

– Zar smo već tako blizu, Frank?
– progovori napokon Shell.

Starac odmahne glavom.

– Ne razumijem to – izusti tiho.

– Nije postojao nikakav put do
rudnika ovuda.

– Možda ti, jednostavno, ne znaš
– progunda Dusty.

– Ne, nije moguće – ustraje
Harley i opet odmahne glavom.

– Vidio sam već takvo kamenje
i drugdje – reče Galeras. – Prije
mного godina svi su glavni putovi
kroz dolinu bili obilježeni takvim
kamenima.

– U ovom području nije bilo ni-

kakva glavnog puta – promrmlja
Frank.

– Možda nam lažeš – oštro će
Dusty i osvrne se oko sebe. – Možd-
a je to La Barranca Escondida!

– Glupost! – umiješa se Rafaela.
– Ona je mnogo južnije. To znam
pouzdanio!

– Kako se onda taj kamen našao
ovdje? – zapita Galeras.

– Bujica može nositi takav ka-
men kilometrima – progovori tada
Eusebio.

– Dakle, tijekom godina bujice
su ga mogle odnijeti vrlo daleko.
Tako je stigao ovamo. Vidite da je
vrlo izlizan.

Gledajući kamen, morali su se
složiti s njim.

– Sada je nesumnjivo jedno –
prozburi Shell. – Budući da su ne-
koč postavljali takve oznake, jasno
je da su njima označivali put do
stvarnih mjesta, a ne do mitova i
legendi.

– Da, sve je to lijepo! – usklikne
Dusty pogledavši u mraku prema
visokim planinskim vrhuncima –
ali se nameće pitanje: kako daleko
je voda nosila taj kamen i odakle
on, zapravo, potječe?

Nitko ne odgovori. Taj je kamen
bio tvrd orah. Nisu mu mogli otkriti
porijeklo, ali im je jasno pokazivao
da negdje na jugu postoji skrivena
sutjeska sa srebrnim blagom.

– Najpametnije je da legnemo i
odspavamo – reče Shell. – Sutra
ćemo se morati penjati, i to će tra-
jati gotovo cijeli dan. Krenut ćemo
rano.

Eusebio ugasi vatru. Prvi je stra-
žario Dusty. Međutim, u početku ni-
je mogao zaspati nitko osim Victo-
ra. Njemu srebro nije značilo baš
ništa.

Digli su se prije svitanja, zapalili
vatru i žurno se najeli. Tada ih je
Victor poveo kroz mračnu šumu
snalazeći se kao pravi Indijanac.

U praskozorje su već stigli do bo-
ka sutjeske, visokog oko tisuću me-
tara, i zagledali se u usku, gotovo
nevidljivu stazu što je krivudala
uvis. Svi su šutjeli, ali su se dobro

sjećali onog konja koji je jučer pao sa stijene.

Prvi se odlučio Victor. Krenuo je po stazi spretno nalazeći uporište za noge. Rafaela Padilla pogleda napeta lica ostalih, a zatim dodirne svoga konja malim mamuzama. Konj krene uzbrdo.

— Dame imaju prednost — prozbori Hernan Galeras, skrušeno se osvrne i krene za njom.

— Možda bi bilo najbolje da na začelju budem ja s Harleyjem — progovori Eusebio i uhvati uzde starčeva konja. — Vi povedite margarce, Shelle!

Dusty potjera svoga konja za Galerasom. Ispod kopita je kamenje frčalo.

— Ovom se vraški žuri — promrmlja Eusebio.

Shell se zaputi za Dustyjem. Povremeno bi se osvrnuo i pogledao Eusebija, koji je strpljivo vodio Frankova konja. Magarci su mirno koračali uzbrdo. Bili su naviknuti na takve puteljke i sigurni na nogama poput mačaka. Od vremena do vremena poneki bi se kamenčić otkotrljao preko ruba staze i pao na dno klisure.

Stigavši do sredine uspona, sjahali su svi osim Franka Harleyja. Konji su se vidljivo uznemirili i bojali svakog koraka. Morali su ih vući za sobom, spremni da odmah puste uzde ako konj pogrešno korakne i sunovrati se u dubinu.

Oko podneva već su prešli tri četvrtine puta. Zaustavili su se kako bi se odmorili i ovladali živcima. Daleko dolje, u potoku se zrcalilo sunce. Svi su šutjeli. Niz prašnjavu im je lica tekao znoj od iscrpljenosti i straha.

Victor je netremice gledao prema drugoj strani klisure. Pogleda Rafaelu i pokaže na tu stranu. Svi se zagledaju prema suprotnom boku sutjeske. Jedino je Dusty, čiji je vid bio izvrstan, opazio nešto.

— Izvadi dalekozor, Shelle! — reče preko ramena.

Shell prinese dalekozor očima i zagleda se kroza nj. Dugo nije vidio

ništa osim ispucala stijenja, a onda opazi micanje. Nešto se kretalo puteljkom nizbrdo. Postepeno razabere kolonu ljudi bez šešira, koji su vodili konje. Prešli su pola puta do dna sutjeske. Pruži dalekozor Dustyju, koji uskoro zazviždi tiho.

— Što ste vidjeli, Shelle? — zapita Rafaela.

— Po svoj prilici Yaquije — odgovori Shell. — Mi ćemo već nestati kad se oni spuste u sutjesku.

Dobro je znao da ih Yaquiji danas ne mogu doći, možda ni sutra, ali će im se nakon vremena naći za petama. Osim toga, znao je da Yaquiji neće odustati. Ne mogu se vratiti dok ne osvete smrt svojih suptimenika.

Nastaviše se penjati. Nisu pogledavali prema suprotnoj strani sutjeske, jer su morali svu pažnju obratiti na uski puteljak pred sobom. Kasno po podne stigoše napokon do vrha uzvisine i opet se zaustaviše. Shell uzme dalekozor i pretraži pogledom stijenje na suprotnoj strani klisure. Nije vidio nikakve znakove života. Potom prijede pažljivo pogledom po dnu sutjeske, ali se ni ondje nije ništa micalo osim vode u potoku i krošnji što su se njihale na vjetru. Ispruži se potbuške na rubu litice, zatim mu Dusty sjedne na noge kako bi se mogao nagnuti dolje i pogledati početak staze na ovoj strani sutjeske. Nije bio siguran, ali činilo mu se kao da se dolje nešto miče.

— Povuci me natrag — reče preko ramena Dustyju, zatim ustane i spremi dalekozor. — Pomozite mi! — obrati se Eusebiju, Galerasu, Victoru i Dustyju.

Zajedno su gurnuli poveći kamen preko ruba litice. Čuli su ga kako udara o nju i pada u dubinu. Nastavili su bacati kamen za kamenom. Podigla se žućkasta prašina. Vjerovali su da će, barem privremeno, uništiti stazu i spriječiti Yaquije da ih slijede.

Napokon su sjeli kupajući se u znoju.

– Možda će postati malo oprezniji – progovori Dusty.

– Ipak, najbolje bi bilo da krenemo – promrmlja Galeras. – Yaquiji se penju poput mačaka. Mogu proći i onuda kuda ne bi nitko drugi mogao.

Zaputiše se na jug. Postepeno se smračivalo. Iza njih je planinske vrhunce još obasjavalo sunce na zalasku. Shell, Dusty i Galeras jahali su ispred ostalih, pazeći da ne izgube gotovo nevidljivu stazu što je prelazila preko visoravni. Iznenada je nestalo staze.

– Na pogrešnom smo putu – promrmlja Galeras.

Shell kimne. Okrene se u sedlu i pogleda ostale. U tom se času promijeni vjetar i puhne s juga.

– Slušajte – poviče Dusty i polako izvadi cigaretu iz usta. Začula se vrlo tiha zvonjava.

– Imali smo ludu sreću! – usklikne Shell.

– Nije moguće – promrmlja Galeras i zapali cigaretu.

– Ne pokušavaj nas odvratiti od cilja, Galeras, sada, kad smo mu tako blizu! – poviče Dusty i ošine ga pogledom.

Na Harleyjevu se licu vidio zbunjeno izraz dok je slušao zvono.

– To nije La Barranca Escondida, uvjeravam vas! – on će odlučno.

Kao da želi poreći njegove riječi, zvono opet tiho zazvoni.

– Možda je riječ o naselju Guadalupe de Santa Ana – reče Rafaela približivši se starcu. – Pričao mi je djed o njemu. Već je odavno pusto!

Produžiše kroz suton.

Nakon nekog se vremena s obiju strana pojave ruševine. Na kraju je ulice bila velika građevina, a na krovu joj se u mraku razabirao križ. Na dugačkoj je motki visilo malo zvono s izlizanim konopcem, dugačkim samo metar-dva. Vjetar puhne jače, naherena se motka zanjše a zvono tiho zazvoni.

– Gle, gle, zvoni samo od sebe! – naceri se Galeras. – Crkvenjak nije tu već vrlo dugo zvonio!

– To bi uže mogao dosegnuti samo da imaš vraški duge ruke – promrmlja Dusty.

– Je li to uistinu Guadalupe de Santa Ana? – upita Galeras i osvrne se oko sebe.

– Možda piše na zvonu – sjeti se Eusebio.

– Možemo provjeriti! – odmah će Dusty. Dojaše do motke i zamahnuvši tripot snažno lovačkim nožem, prereže je. Udarivši o kamen, zvono se razbije. Eusebio se odmah prekriži, čučne i pokuša sastaviti dijelove zvana.

– Crkva iz Guadalupe de Santa Ana – pročitati tiho, prelazeći prstom po izlizanim slovima, kad je Shell zapalio šibicu.

– Prenoćit ćemo ovdje – odluči Shell. – Hernane, potraži vodu i napoji životinje!

Smjestili su se u staru crkvu. Njeni su ih debeli zidovi štitili od vjetra što je svake noći bio sve hladniji, a i od metaka.

XVI

Velika sutjeska južno od visoravni nalikovala je na pukotinu koju je neka golema sjekira urezala duboko u zemlju.

– Ako se naselje u kojem smo prenoćili zove zaista Guadalupe de Santa Ana – reče Rafaela sjedeći na konju – onda postoji na dnu ove sutjeske staza. Staza Arischiachi. Nije li tako, Frank?

– Tako je! – odgovori slijepac. – Ta se staza račva na tri strane. Na zapad prema Rio Mayu. Na istok prema Rio de Harosu.

– A kamo vodi treći krak? – zapita Hernan Galeras.

– U blizini Nayarita – reče Rafaela – i Cerro de Huesosa. Što je dalje? Možda La Barranca Escondida. Tko zna?

Svitalo je. Eusebio se osvrne prema pustom naselju.

– Pogledajte – prozbori tiho.

Nasuprot sivom nebu vidjela su se dva pramena dima, razmaknuta oko tri kilometra.

– Ne bih rekao da to Tarahuma-

ri kuhaju sebi doručak – kiselo će Hernan Galeras. – Ne smijemo čekati i gubiti vrijeme. Vratiti se ne možemo, to je jasno! Prema tome, moramo se nekako spustiti u sutjesku pred sobom.

Tražeci stazu, Victor ih povede u guštik. Poslije nekoliko minuta on se zaustavi i nijemo pokaže u mračnu dubinu. Na litici se razabirao vrlo uzak puteljak.

– Zaboga, zar je to jedini put!? – zaprepašteno promuća Galeras.

– Ne dopustimo strahu da nama ovlada – odlučno će Eusebio, sjaše i povede za sobom konja i jednog magarca. Ostali pođu za njim. Galeras i Dusty vodili su rezervne konje i drugog magarca. Rafaela je vodila svog i Harleyjeva konja. Starac je u svojoj nesreći imao i sreću – budućci da je bio slijep, nije mogao vidjeti kako je užasno strma staza pred njima.

Kad su bili oko dvjesto metara od dna sutjeske, o stazu iza Shella udari kamen i odbije se. Tada počne pljuštati prava kiša kamenja koje su Yaquiji bacali odozgo. Shellov konj bolno zarže kad ga je jedan kamen pogodio u sapi, a onda ga drugi kamen udari svom snagom po kralješnici. Srušio se u stranu i pao u provaliju. Shell je u posljednji čas pustio uzde.

Spustivši se na dno sutjeske, povelu su konje i magarce prema suprotnoj strani. Odozgo zapraskaju puške, no Yaquiji su samo uzalud rasipali metke.

– Kreću nizbrdo za nama – upozori ih Dusty kad se osvrnuo. Zaustavi konja i izvuče pušku iz navlake na sedlu. Nehajno je nasloni na jednu kamenu gromađu i pogleda Shella, koji mu se odmah pridružio. Pustili su Yaquije da prijeduu dvije trećine puta nizbrdo, znajući da ih na prevelikoj udaljenosti ne bi mogli pogoditi.

– Gadj ratnika na čelu – reče Shell – a ja ću onog na začelju.

Obje puške prasnu gotovo istodobno. Yaqui na čelu sruši se kao pokošen.

– Ne gadaš baš najbolje – promrmlja Dusty i naceri se Shellu.

– Pogledajte, zaboga! – uzvikne Galeras.

Posljednji se Yaqui zanjise, zamahne rukama kao da se želi uhvatiti za nešto i padne sa staze u provaliju.

Zaustavili su se tek oko podneva i dopustili životinjama da malo predahnu. Oдавно su prošli pokraj onog mjesta gdje se staza Arisciahi račvala u tri puta.

– Ovdje ćemo skrenuti ulijevo – reče Frank – i držati se boka sutjeske oko kilometar i po. Naći ćemo na naoko slijepi klanac. Krenut ćemo kroza nj. Postepeno ćemo se penjati i trebalo bi da nakon nekoliko kilometara od ulaza u klanac stignemo na visoravan. Negdje u blizini je i šumica, nije li tako, Rafaela?

– Da, tako je! – odgovori ona.

– A dalje? – zapita Shell.

– Dalje su tri brda – reče Frank i obilzne usne – čiji su vrhunci prekriveni crvenkastom prašinom. Jedno je podalje od ostalih dvaju.

– Cerro de Huesos? – upita Rafaela.

– Da, mislim da je tako – tiho će Frank.

– Bolje za tebe da bude tako! – progunda prijeteći Dusty.

Potkraj dana udoše u naoko slijep klanac. Nekoliko kilometara dalje stigoše, kao što je Frank i predvidio, na visoravan s gustom šumicom. Na jugozapadu su se vidjela dva brda čiji su vrhunci bili prekriveni crvenom prašinom...

– Postoje samo dva brda – promrmlja Dusty i podigne se u stremenima.

– Nije moguće! – pobuni se Frank.

– Ti ih ne možeš vidjeti, ali mi možemo! – izdere se na nj Dusty. – Davo te odnio!

Frankovo je lice bilo prekriveno kapljicama znoja.

Shell izvadi dalekozor i počne polako istraživati okolicu. Na lijevoj strani, na jednom spljoštenom grebenu, razabere ruševine.

– Na lijevoj su strani ruševine – progovori. – Udaljene oko tri kilometra. Između nas i njih pruža se duboka klišura.

– Nayarit? – izusti Rafaela.

– Zar ne znate? – osorno će opet Dusty.

– Strpite se, sinko! – reče mu Eusebio.

– Drži jezik za zubima! – bijesno se otrese Dusty.

– Ako je to uistinu Nayarit – reče Frank – onda su tu tri brda.

– Idi do vraga, samo su dva! – zareži Dusty.

Shell potjera konja prema brdima ne osvrnuvši se iza sebe. Neka produže za njim ili ostanu, kako ih je volja. Već mu je bilo svega dosta, pogotovu ga je smetalo Dustyjevo neprestano prigovaranje.

Već se gotovo šmracilo kad je prošao između brda. Pogleda udesno. Ondje je bilo treće brdo, također pokriveno crvenkastom prašinom. Prije se nije moglo vidjeti zato što su ga zaklanjala ostala dva brda. Nekoć se, vjerojatno, odronio dio brijega, pa su ostale neravnine koje su nalikovale na hrpu golemih kostiju. Brdo kostiju, pomisli Shell.

Osvrnuvši se, opazi da ga ostali slijede. Zaputi se na vrh brda i kad je tamo stigao, sjaše. U tom času puhne jače vjetar, i bio bi se mogao zakleti da je začuo tiho zvonjenje.

– Moj je djed stajao ovdje mnogo puta – prozbori tiho Rafaela kad su svi sjahali – i osluškivao je zvono iz El Naranjala.

– To je puka priča! – usklikne Dusty i nasmije se. – Što veliš ti, Shelle? Jesi li čuo bilo što?

– Nisam – odgovori Shell oklijevajući.

Frank Harley odmah pogleda prema njemu, jer je naslutio da ne govori istinu. Iako je znao da ga starac ne može vidjeti, Shell okrene lice na drugu stranu.

– Sidimo s tog prokletog brda – promrmlja. – Nekako se osjećam nelagodno.

Odjahali su na jug. Topot kopita potmulo je odjekivao u tami.

– Ovdje nema vode – progovori Hernan Galeras.

– Produžimo! – odmah će Dusty.

– Odjašemo li previše daleko – reče Galeras – više se nećemo moći vratiti do posljednjeg izvora iza sebe, jer nam je ostalo još malo vode. Tko zna, možda su Yaquiji već na tom izvoru!

– Ima li negdje pred nama vode?

– zapita Eusebio.

– Samo u La Barranci Escondidi – odgovori Frank. Značenje je bilo jasno. Ili će naći La Barrancu Escondidu, ili će umrijeti od žeđi... ako ih prije ne uhvate Yaquiji!

– Krenut ću u izvidanje – reče Shell gledajući u mrak. – Vratit ću se do svitanja.

– Sâm? – zapita Dusty.

– Zašto pitaš? – hladno će Shell. – Bojiš se da ću pronaći srebro i pobjeći s njim? – A onda se okrene Franku. – Ima li bilo kakvih obilježja na putu koja bi mi mogla pomoći, Frank?

– Za tihih se noći, navodno može, čuti pseći lavež iz La Barrance Escondide. Noćas je prilično tiho – podrugljivo će Dusty.

– U La Barranci Escondidi nema već stotinu godina pasa! – prekine ga Frank.

– Onda se čuje zvono! – umiješa se Galeras.

Frank slegne ramenima.

– To je legenda – promrmlja. – Postoji jedan znak koji bi mogao naći, Shelle. Gust šumarak! Ta se stabla znanstveno zovu »Populus wislizeni«. Vrlo su rijetka. Priča se da rastu samo na dvama mjestima u ovom kraju. Rastu, navodno blizu Nayarita i La Barrance Escondide. Staza koja vodi u sutjesku prikrivena je skupinom tih stabala.

– Kako izgledaju? – upita ga Shell.

– Ne znam – odgovori Frank.

– Predivno! – progunda Dusty i bijesno pljune.

– Meni su poznata ta stabla – progovori Eusebio i digne glavu. Od njih se izrađuje pokućstvo jer je drvo čvrsto i trajno.

– Onda podite sa mnom! – reče mu Shell.

– Ako u La Barranci Escondidi ima vode, ona će nam biti mnogo važnija nego srebro – reče Eusebio penjući se na konja.

– Možda se neće ni vratiti – promrmlja Galeras gledajući za njim i Shellom.

– To nije istina! – prekine ga uzrujano Rafaela.

Hernan Galeras samo slegne ramenima i osmehne se sebi u bradu.

Shell i Eusebio jahali su dva sata kroz mrak. Tada je mjesec na istoku nagovijestio svoj dolazak.

– Pričekajte malo! – poviče za njim Eusebio. – Konju mi je zapeo kamen za kopito.

– Bilo bi dobro da ih neko vrijeme vodimo – odvrati Shell i sjaše. Pred njima je bilo vrlo mračno. Produži, ali se ipak osvrne prema Eusebiju. – Požurite! – reče mu. Iznenada mu desna noga propadne u prazno. Pao je i uhvatio se lijevom rukom za tlo dok je desnom grčevito držao uzde. Vikne. Uhvate ga snažne ruke i povuku uvis. Tada je pustio uzde. Konj se propne i prestrašeno zafrkće.

– Čekajte ovdje! – reče mu Eusebio i priveže odmah konja za kržljivo stablo.

– Više nisam raspoložen za šetnju kroz mrak – odgovori Shell i kiselo se osmehne.

Eusebio nestane u tami ispljujući pred sobom put dugačkim kolcem. Vрати se za pola sata i pokaže na stablo za koje su bili privezani konji.

– To drvo nije neobično – reče mirno.

– Nisam ni mislio da jest! – odgovori Shell.

– Ali stotinjak metara naprijed rastu neobična stabla koja je spomenuo Frank Harley.

– Sigurni ste? – Shell ga je zapanjeno gledao.

– Potpuno! – odgovori Eusebio.

Pojavio se mjesec. Shell počne vrlo oprezno puzati. Zaustavi se na rubu sutjeske i baci u nju nekoliko

kamena. Nije ih čuo kad su pali dolje. Do njega dopuže Eusebio. Sutjeska je bila tako duboka da mjesečina nije mogla doprijeti do njena dna.

Te su noći nemirno spavali. Kad je izašlo sunce, opet su se zagledali u sutjesku.

– Slušajte! – iznenada će Eusebio kad je puhnuo jutarnji vjetroc. Iz duboke je sutjeske doprlo vrlo tiho zvonjenje.

Shell uzme dalekozor. Vidio je potok i stabla naranči. Iza potoka razazna bijele zidove. Nad drvećem dizao se toranj. Preda dalekozor franjevcu.

– Da, nema više nikakve sumnje – progovori Eusebio poslije nekoliko minuta. – To su La Barranca Escondida i El Naranjal!

– Potražimo stazu koja bi nas odvela dolje.

– Hm, ne znam... – promrmlja Eusebio kao da razgovara sâm sa sobom.

– Kako to mislite?

– Je li to pametno? Što će biti s vama kad nađete srebro?

– Pa zbog srebra smo se i probijali ovamo! Vama ono ne znači ništa, a nama sve!

– Blago donosi zlo – promrmlja Eusebio, a zatim ustane i odvede ga do skupine neobičnih stabala. Tu je počinjala gotovo nevidljiva staza.

Shell osjeti mučninu kad je pogledao dolje.

– Dovedite ostale – reče. – Ja ću za to vrijeme pogledati kakva je staza.

Počeo se spuštati pješice. Na pola puta naiđe na mjesto gdje se staza prekidala i nastavljala pet metara dalje. Niz dubokih rupa pokazivalo je da su nekoć bile umetnute u njih motke kao potpornji jednostavnog mosta. Umorno se vratio uzbrdo i u onom šumarku neobičnih stabala počeo sjeći grane koje su bile prikladne kao potpornji.

Preko tog najopasnijeg mjesta na stazi prešli su kasno po podne. Naprije su prenijeli zalihe, a zatim su prešle životinje, jedna po jedna. U

tom je času pogledao uvis Shell i sledila mu se krv kad je opazio kako se neka sjena žurno povlači u zaklon.

— Požurite! — dovikne. — Na početku su staze naši progonitelji! Dusty i Hernane, ostanite ovdje i pomozite mi da ih zaustavim!

— Nije potrebno — progovori Harley i okrene lice prema njemu. — Ni jedan Yaqui neće sići ovamo. Misle da se ovdje pojavljuju duhovi.

— A ako to nije La Barranca Escondida? — upita Dusty pogledavajući stazu.

— To ćemo brzo ustanoviti, nije li tako, Dusty? — osmijehne se Frank.

Dusty ga je netremice promatrao nekoliko časaka, zatim pljune u dubinu.

Kad su stigli do dna sutjeske, već se smračilo. Odjahali su do potoka, napojili životinje i napili se. Svi su se trgnuli kad je kroz mrak doprla tiha zvonjava. Potom je sutjesku opet ispunila tišina.

XVII

Gradevine su bile još vrlo dobro ušćuvane, pogotovu crkva. Ispod tornja vidjeli su se ostaci razbijenog zvona. Shell pogleda uvis i opazi da na tornju visi još samo jedno zvono. Sjeti se Anselmovih riječi: »Na tornju su postojala četiri zvona. Jedno je palo i razbilo se kad su ga pokušali spustiti sa zvonika. Dva su već bila odnesena. Posljednje, četvrto, ostalo je na tornju.«

— Znači Anselmo je ipak govorio istinu — promrmlja otraga Dusty.

— Da — kratko će Shell.

Pride izrezbarenim crkvenim dvostrukim vratima i polako ih otvori. Iznutra dopre smrad plijesni.

— Hajedmo unutra! — uzbuđeno poviče Dusty. — Crkveni su ukrasi često zlatni i srebrni!

— Neka otac Eusebio ude prvi — odlučno će Shell.

Dusty pođe prema ulazu zveckajući mamuzama.

— Rekao sam, neka otac Eusebio

ude prvi! — ponovi oštro Shell zakrčivši mu put.

Pogledali su jedan drugom u oči. Napokon Dusty slegne ramenima i nasmiješi se.

— Neka ti bude po volji — izusti nehajno. — Blaga ima dovoljno za sve nas, čak i za tog glupog popa!

Hernan Galeras je za to vrijeme stajao u podnožju stepenica pred crkvom i motao cigaretu. Jednoga će se dana možda ozbiljno sukobiti ta dva Amerikanca i, ako bude sreće, međusobno će se pobiti. Barem će više srebra ostati njemu. A ostat će mu i djevojka! Ako mu sreća bude još sklonija, naći će zalihu vina koju su isusovci bez sumnje ostavili. Napola zažmiri i nasmiješi se. Kako li mu je ugodna bila ta pomisao!

Shellu se činilo kao da se vrijeme zaustavilo. Bilo je tako tiho i mirno da mu je golemo blago iz La Barrance Escondide postalo najednom nevažno u usporedbi s mirom koji su tu našli.

— Ovdje nije bilo nikoga već stotinu godina — prozbori tiho Frank Harley. — Stotinu godina vladaju tu mir i tišina. Osjećaš li to, Shelle?

— Ne osjećam — lagao je Shell.

Starac je još jednom pokazao da može otkriti i najskrivenije misli. Eusebio je ušao u crkvu i zapalio svijeće, čudeći se što su ih isusovci ostavili. Udoše za njim i ostali. Tada Shell opazi da je Dusty nestao. Na velikoj građevini u obliku slova L, najvećoj na trgu, bila su otvorena vrata i dopiralo je iznutra svjetlo svijeće.

Naslutivši da je Dusty šmugnuo u tu građevinu, Shell krene preko trga. Koraknuvši preko praga, ugleda Dustyja nagnutog nad veliku škričnju kako vadi iz nje raznu odjeću i tiho psuje.

— Ništa vrijedno — reče Dusty preko ramena.

— Vraški ti se žuri! — oštro će Shell.

— Nisam došao ovamo da razgledavam starine — odvrati Dusty i uspravi se. — Misliš li da ćeš uspje-

ti kod one djevojke ako se budeš vladao skrušeno?

— Imaš pokvarenu maštu! — reče hladno Shell.

Začuvši ostale u hodniku, krene im u susret.

— Hej, Frank, gdje ćemo najprije tražiti? — zapita Dusty, sjedne na stolac i smota cigaretu. — Zašto šutiš, Frank?

— Vrlo je umoran — počne Rafaela braniti starca. — Zar se ne bismo mogli najprije odmoriti?

— Nije, valjda, baš tako umoran — progunda Dusty.

— Nisam tako umoran da ne bih mogao razgovarati — progovori Frank Harley. — Ionako ne bih mogao sada zaspati. Dvadeset sam godina tragao kako bih stigao ovamo. Prošlo je dvadeset godina umiranja i doživljavanja poraza, prolijevanja krvi i znoja. Dvadeset godina...

— Prestani brbljati o prošlosti — prekine ga Dusty. — Te nas priče ne zanimaju!

— Blago je, navodno, ostavljeno u jednom od rudnika — reče Frank naslonivši se mršavim rukama na stol — čiji je ulaz dvije tisuće dvjesti »vara« zapadno od crkvenih vrata i sedam stotina »vara« južno od njih. »Vara« iznosi osamdeset pet centimetara. Taj rudnik brani čuvar, a ulaz je zatvoren i bržljivo sakriven.

— O kakvu čuvaru govoriš? — začudi se Shell.

— Ubili su nekog Indijanca i ostavili ga ondje kako bi njegov duh čuvao rudnik dok se ne vrate pravi vlasnici — odgovori Frank.

Dusty se nasmije.

— Ispričaj nam radije kakvo je blago u rudniku! — zatraži.

Starac se nagne natrag i počne opisivati razne dragocjene predmete što su ih ostavili isusovci. Kad je završio, nastala je duga šutnja.

— Mjesec će uskoro zaći — progovori tada Hernan Galeras. — Najbolje je da pričekamo do zore. Srebro i zlato nemaju noge i ne mogu nam pobjeći.

Ispruživši se ubrzo nakon toga

na ležaju u sobi koju je izabrao za sebe, Shell se zagledao u strop i zamišljeno pušio. Nije mogao zaspati. Eto, napokon su ušli u trag nevjerovatnom blagu i ono im je nadohvat ruke, ali ne mogu otići iz sutjeske. Yaquiji će strpljivo čekati.

Pokraj otvorenih vrata nešto se pomakne. Podigao je glavu i neka-ko nasiutio tko bi to mogao biti.

— Rafaela? — prošapće on.

Brzo mu je prišla kad je sjeo.

— Bojim se ove sutjeske, Shelle — reče mu.

— Sve je to samo legenda — utješi je on i privuče k sebi. — Nemate razloga za strah.

— Posvuda su pohlepa i smrt. Osjećam ih, Shelle!

— Ne bojte se, ništa vam se neće dogoditi, Rafaela! — Obuhvati je rukom oko vitkog struka.

— Ne strahujem za sebe, Shelle. Mislim na vas. Kad vas god pogledaju Dusty i Hernan, vidim im na licima gramzivost i mržnju. Ne okrećite im leđa, Shelle!

Opet se pomakne nešto pokraj vrata. Shell stavi ruku na kolt što ga je ostavio na stoliću pokraj kreveta. Tada prepozna Victora.

— Tvoj pas čuvar, Rafaela! — tiho će on.

Djevojka se osvrne. Časak-dva gledala je Tarahumara. Shell je osjećao na svojim prsima kako joj udara srce.

— Idi, Victore! — ona će napokon. — Naspavaj se! Kod Shella neće mi se ništa dogoditi. Idi, čuješ li me!

Victor je malo oklijevao, a zatim ipak ode.

— Ne bojim se ostati sama s tobom — prošapće Rafaela gledajući Shella u tami.

— Ne bojiš se? Možda bi ipak bilo bolje za tebe da si otišla s Victorom!

— Ne, ne bojim se, Shelle! — Dodirunula mu je hladnim rukama zažareno lice. — Želim biti uz tebe. Više ne mogu podnijeti samoću.

Polako je opet legao i povukao je za sobom. U krošnjama je šaputao vjetar. Tiho je zazvonilo zvono, sa-

mo jednom, ali ga njih dvoje nisu čuli.

XVIII

Dusty, Galeras, Shell i Eusebio krčili su još od zore put kroz guštaru. Victora su poslali u lov.

Galeras nategne konopac za mjerenje i pogleda Shella.

— Sada smo pet stotina »vara« južno od crkvenih vrata — reče. — Ostale su nam još dvije stotine.

Dusty se nasloni na stablo. Bio je gol do pojasa i mišićavo mu se tijelo sjalo od znoja. Pogleda u nebo.

— K vragu, uskoro će podne! — progunda.

— Imamo vremena — reče Shell. Iznenada Eusebio uzbuđeno uzvikne držeći nešto u ispruženoj ruci.

— To je »zurron«! — govorio je. — Kožnata vreća u kojoj se nosila ruda iz rudnika!

To otkriće kao da im je dalo novu snagu. Odmah su nastavili sjeći grmlje i drveće. Uskoro su našli još jedan »zurron«, a Dusty je nagazio na zardali rudarski pijuk. Nakon toga lakše su se probijali kroz guštaru. Shell shvati da sada sijeku raslinje koje je za proteklih stotinu godina izraslo na putu koji je nekoć vodio do rudnikâ. Napokon se probiše na čistinu u obliku velikog polumjeseca. Nigdje se nije vidio nikakav ulaz u rudnik.

— Bogamu — bijesno poviče Dusty — tu su tone i tone kamenja!

— Trebat će nam nekoliko mjeseci da bismo prokopali prolaz — složi se Hernan Galeras.

Eusebio kimne i reče:

— Idem po Franka!

Dusty ga je gledao kako žurno korača po upravo prokrčenoj stazi. Zapali cigaretu.

— Čini mi se da oca Eusebija i te kako zanimaju svjetovna dobra — reče. — Zaboravio je skromnost, krepot i poslušnost!

— Svi su oni jednaki — podrugljivo doda Galeras i nasmije se.

Eusebio se ubrzo vrati vodeći

Franka za ruku. Užurbano mu opiše okolicu.

— Pažljivo gledajte stijenje i drveće — reče slijepac. Lice mu je bilo vrlo napeto. — Tražite neobične oznake. Tražite bilo što!

Za dvadesetak minuta uskliknuo je pobjednosno Galeras:

— Evo, na ovoj se stijeni jasno vidi križ! Što to znači?

— Križ može značiti štošta — odgovori Frank te drhtavom rukom izvadi cigaretu iz usta. — Možda znači da je crkva zakopala u blizini dragocjenosti. Ili, jednostavno, da je tuda prošao neki kršćanin.

— U vodoravnom je položaju — objasnio Galeras.

Frank naglo podigne glavu.

— Onda je duži krak uperen prema blagu! — reče odmah.

Svi pogledaju u smjeru koji je pokazivao duži krak križa. Tu su vidjeli veliku hrpu stijanja i kamenja obraslu gustim i trnovitim grmljem.

Za jedan sat Shell je pronašao još jednu oznaku: strelicu uperenu koso uvis. Frank ju je protumačio kao nagovještaj da će u onom smjeru koji ona pokazuje biti još znakova.

Nije bilo vjetra, pa su im svima tekli niz tijelo potoci znoja dok su krčili put kroz kamenje i grmlje. Sredinom popodneva Dusty se spotaknuo o jedan kamen i potrbuške pao na plosnatu kamenu gromadu na kojoj je bio još jedan simbol.

— Slovo A! — uzvikne on.

— To je trokut — reče Frank kad su ga odveli do tog mjesta. — Blago je unutar trokuta koji tvore drveće i stijenje.

— Nema nikava drveća — promrmlja Galeras. — Možda je kamenje zatrpalo sve.

Shell se popne na stijenu i pregleda okolicu. Nije vidio ništa što bi im otkrilo rješenje zagonetke. Baš je htio sići, kad je slučajno opazio još jedan uklesani simbol napola sakriven pod kamenom.

— Ovdje je trokut s krivudavom crtom koja izlazi iz njegova vrha — dovikne on.

— Čekajte malo — reče Frank i

uzbuđeno obriše znoj s lica – –
Čekajte... aha, razumijem! Blago je
iza okuke koju tvori stijenje ili dr-
veće.

– Budući da nema drveća, mora-
mo se prihvatiti kamenja – reče
Shell.

Probijali su se što su brže mogli.
Iznenada je Eusebio pao u jarak
koji nije opazio dok se nije našao
nad njim. Upao je kroz grmlje i po-
digao oblak žute prašine.

– I ovdje je neka oznaka – do-
vikne on odozdo. – Kao da slovo U
leži na boku.

– Ma nije to slovo U! – poviče
uzbuđeno Frank i nasmije se. – To
je mazgina potkova! Znači da smo
na pravom putu do blaga! Samo
produžite! Produžite!

I Shell se već spustio u jarak. Kre-
nuo je kroz zagušljivi prolaz a Eu-
sebio ga je pratio u stopu. Pridruži-
še im se i ostali. Osvrnuvši se, Shell
opazi Rafaelu. Na licu joj nije bilo
nikakva stida zbog onog što se no-
ćas dogodilo između njih dvoje. Vi-
dio se gotovo ponos. Ona nije bila
djevojčura koja odlazi svakom mu-
škarcu u krevet. Stoga se Shell u
početku pitao zašto je došla k nje-
mu, a onda je shvatio kako je, vje-
rojatno, čvrsto uvjerena da neće ži-
vi izići iz sutjeske. Zbog toga je do-
šla k njemu. Grčevito se hvatala za
ono malo života i ljubavi što su joj
još preostali.

Iznenada Hernan Galeras nađe
zardalu potkovu.

– Ako se na varam, govorio si da
su mazge potkivali srebrom? –
obradi se Dusty Franku.

– Očito je da stu to izmislili tije-
kom godina – odvraća starac.

– Nadajmo se da nije i blago sa-
mo izmišljotina! – progunda Dusty
i bijesno baci potkovu u stijenu.

Rafaela se stajala pokraj Shella.
Digne glavu i pogleda mu mršavo,
znojno lice.

– Gledajte! – prozbori najed-
nom i pokaže stijenu iznad hrpe
kamenja. Ondje se, ne baš jasno, vi-
djelo urezano sunce sa zrakama. Po
svoj prilici nije se moglo vidjeti kad

bi ga sunce obasjavalo pod nekim
drugim kutom.

– Što je? – zapita znatiželjno
Frank.

– Na stijeni je urenao sunce –
odgovori Eusebio.

Slijepac je trenutak-dva šutio, a
zatim se osmijehne.

– Rudnici su vrlo blizu, prijatelji
– reče. Simbol sunca odaje blizinu
rudnog blaga.

Svi su pogledima pretražili okoli-
cu, a onda su grozničavo ušli u
grmlje. Dok su još tražili bilo kakav
znak, sunce se pomaklo na nebu i
simbol na stijeni počeo je blijedjeti.
Bilo je uistinu pravo čudo što je Ra-
faela ugledala urezano sunce baš
za onih nekoliko minuta dok se mo-
glo vidjeti.

– Znači tu su oznake koje se mo-
gu vidjeti samo u jedno doba dana,
možda smo u jednom mjesecu u go-
dini – reče Frank. – Gledajte, paž-
ljivo, prijatelji! Možda se znak vidi
samo za tren!

– Našao sam nešto! – vikne uz-
buđeno Eusebio. – Nisam siguran.
Da, da, vidim sada!

– Idi do vraga! – razljuti se Du-
sty. – Prestani brbljati! Što vidiš?

Eusebio pokaže rukom. Pod sun-
čanim se zrakama jasno vidio luk
s točkom ispod sebe. Još dok su ga
promatrali, počeo se gubiti i stapati
sa stijenom. Svi pogledaju Franka,
koji je drhtavim rukama motao ci-
garetu.

– Blago je ravno ispod tog znaka
– reče on i zažmiri. S lica mu je
kapao znoj i iz ruku mu je ispala
tek napola smotana cigareta. Ra-
faela uzme iz Shellova džepa pribor
za pušenje, spretno smota cigaretu
i stavi je starcu u usta.

– Pogledajte! – nezadovoljno
poviče Dusty. – Tu su tone kame-
nja!

Shell krene u krivudav organak
glavnog prolaza, a Rafaela ga je
pratila u stopu. Dugačkim je nožem
sjekao grmlje što mu se ispriječilo
na putu. Probije se na čistinu i po-
gleda strmu liticu pred sobom.

– Ništa – promrmlja.

– Previsoko tražiš svoje blago – reče ona i dodirne mu ruku.

– Hoćeš reći da si ti moje pravo blago?

– To je istina – odgovori ona podigavši se na prste i poljubivši ga – ali nisam mislila na to, Shelle! Pogledaj onu glatku kamenu gromadu iza sebe!

U površinu te gromade bilo je urezano nešto, djelomično skriveno grmlje. Shell odreže nekoliko grana i otkrije još jedan simbol.

– Čini mi se da je to uspravna potkova s trima točkama u sebi – reče. Ostali su već dolazili na čistinu.

– To znači da u rov ili pećinu vode stepenice – objasni tiho Frank Harley.

– Gdje su do vrata te stepenice? – nestrpljivo poviče Dusty.

– Brbljavi magarče – smireno će Frank – vjerojatno stojiš nad njima!

Dusty se zagleda u nabijenu zemlju pod nogama a zatim klekne kao da će je iskopati golim rukama.

– Potreban ti je alat – progovori Shell i pogleda oko sebe. – Osim toga, morat ćemo se poslužiti magarcima kako bismo račistili kamenje. – Dodirne Frankovo rame. – Siguran si da smo na pravome mjestu?

Starac kimen.

– Održao sam obećanje. Doveo sam vas do blaga!

– Nismo još našli nikakvo blago! – hladno će Dusty, ustane i otrese zemlju s ruku.

– Bolje da se vratimo sutra, kad svane – umiješa se Galeras.

– Ne, kopat ćemo još noćas! – izdere se Dusty i okrene prema njemu. – Sjat će mjesec pa će biti dovoljno svjetla! Kopat ćemo još noćas!

– Dobro, kako god želiš – mirno će Galeras i slegne ramenima.

Kad su se vratili kroz prolaz koji su prokrčili, već je zašlo sunce i sutjesku su ispunile sjene. Puhao je hladan vjetar. Povremeno bi tiho zazvonilo crkveno zvono.

Već izdaleka namirisali su pečeno meso. Victor je očito bio sretne ruke u lovu.

– Ovdje ima svega što je potrebno za život – progovori zamišljeno Eusebio. – Ima vode i voća. Ima medvjeda, srna i divljih purana. Tu je dobar zaklon od zimskih vjetrova i hladnoće. Što je još najvažnije, ovdje vlada mir!

Dusty se nasmije! Baci na zemlju cigaretu i zgnječi je petom.

– Tebi je to dovoljno, Eusebio – reče – ali nama nije! Ovdje ima toliko blaga da ćemo, kad se vratimo u vanjski svijet, postati pravi kraljevi, nije li tako?

Nitko mu ne odgovori. Svi su bili obuzeti svojim mislima. Pitali su se tko ima pravo: Eusebio ili Dusty?

XIX

Mjesec se popeo već visoko na nebu kad je Dustyjev pijuk napkon udario o nešto što nije bilo kamen. Dusty baci pijuk i počne golim rukama razgrtati kamenje ne obazirući se na krv što mu je curila iz posjekotina. Vladao se kao da je pomahnitao. Nitko mu se nije htio približiti bojeći se da bi ga mogao pogoditi neki od kamena što ih je bacao. Konačno mjesečina obasja teška drvena vrata, okovana željezom, koja su bila umetnuta u otvor u stijeni. Dusty ih pokušao otvoriti, no isusovci ih nisu zaboravili zaključati. Tada zgrabi sjekiru i počne udarati po njima. Napokon se oštrica probije kroz drvo. Zatim je udarao po njima pokraj gornje šarke i uspio ih malo naheriti. Privezali su vrata konopcima i upregnuli magarce. Nakon nekoliko su se pokušaja vrata još više naherila i konačno srušila. Dusty odmah skoči prema otvoru, no dočeka ga užasan smrad.

– Čekaj! – vikne Galeras. – Možda je zrak otrovan!

– Baš me briga! – odvratí Dusty i odmahne rukom. Nestane u mračnom prolazu. Čulo se toptanje njegovih čizama po kamenom podu.

– Čekajte! – vikne Frank. – Ne ulazite!

– Dusty! Stani, budalo! – poviče u prolaz Shell. Smučilo mu se od smrada.

– Shelle! Shelle! – pozva Dusty. Nakon toga padne nešto u prolazu. Shell odmah utrči unutra, dok mu se želudac dizao od zadaha, i spotakne se o Dustyja. Uхвати ga ispod pazuha i izvuče van. Već se jedva držao na nogama.

Strpljivo su čekali. Za jedan sat zrak se pročistio toliko da su mogli ući. Shell zapali baklju i krene prvi. Šest-sedam metara od ulaza zastane kao ukopan. Na zid se nalanjao kostur a sablasna je lubanja bila okrenuta baš prema njemu.

– To je čuvar o kojem smo pričali – reče Eusebio.

– Zar si se tog kostura uplašio?

– naceri se Shell i pogleda Dustyja.

– Produži! – osorno mu mu odgovoru Dusty.

– Čekajte! – poviče opet Frank. Rafaela ga odvede na čelo. Mirisao je zrak. – Čist je – reče. – Čuvatje se klopki! – Ušli smo suviše lako. Vjerojatno nas očekuju neka iznenađenja.

Zapalivši još nekoliko baklji, polako su išli kroz prolaz. Shell je promatrao zidove, pod i strop. Nigdje nije vidio nikakvu klopku.

– Stanite! – iznenada će Eusebio. – Pogledajte dolje, Shelle!

Pod je bio prekriven neakvim drugim suhim mladicama s tamnim bodljivim vrhovima. Shell klekne i pažljivo ih pogleda. Vršci su bili oštri poput igala. Ispruži ruku kako bi dirnuo jedan od njih, ali ga Hernan Galeras odmah uhvati za nadklakticu.

– Nemojte! Ni za živu glavu! – reče mu kapetan. – To je trnje otvorno. Ubodete li se, umrijet ćete za jedan sat.

Počne paliti bakljom otvorno trnje. Stvori se gust i zagušljiv dim tako da su svi počeli kašljati, no pomalo se gubio kroz vrata. Napokon su mogli krenuti dalje, preko spaljenog i sada neopasnog trnja.

Prolaz je krivudao vjerojatno slijedeći bogatu žilu. Nakon nekog vremena stigoše do velike hrpe kamenja, preko koje nisu mogli prijeći. Dusty razjareno opsuje bacajući ono kamenje koje je mogao pomaknuti.

– Što misliš, Frank? – zapita Shell.

– Možda je rudnik prazan, Shelle. Možda su blago sakrili negdje drugdje.

Hernan Galeras obeshrabreno digne ruke.

– Ovo je kraj! – progunda. – Trebalo bi nam nekoliko dana da se probijemo ovuda. A čemu? Možda nema ničega!

– Još se osjeća propuh – tiho će Frank i podigne glavu. Stavi ruku na zid iza sebe i opipa ga. Zatim udari po njemu šakom. Pride mu Shell i počne prelaziti rukama po zidu, gore-dolje. Popne se na jedan poveći kamen i osjeti na rukama hladnu struju zraka. Tada zgrabi pijuk i udri njime o zid. Začuo se šupalj zvuk. Zamahne još nekoliko puta. Odlomi se komad zida. Na unutrašnjoj su se strani vidjeli veliki tragovi žbuke. Zabiye ponovo pijuk u zid. Odlomi se veliki komad a zatim se cijeli zid počne rušiti prem Shellu, pa je u posljednji čas odskočio i pri tome srušio Eusebija naletjevši na nj.

Podigla se gusta prašina koja ih je zaslijepila i počela gušiti.

– Lezite! – vikne Shell. Bacili su se na pod, ispod najgušćeg sloja prašine.

Jedino je Dusty ostao na nogama. Preskoči Galerasa i počne se verati preko srušenog zida držeći u objema rukama luč. Baci jednu baklju pred sebe.

Podigavši glavu, Shell opazi kako se nešto svjetluca. Međutim, opazi još nešto: teška se uspravna greda polako naginjala prema Dustyju.

– Natrag! – poviče promuklo Shell.

Dusty skoči. Greda se stropošta baš ondje gdje je malo prije stajao. Iz nje je virio niz šiljaka, dugačkih

petnaestak centimetara. Da je pala na Dustyja...

Prašina se postepeno razišla. Dusty zapali još nekoliko baklji. Tada udoše u veliku prostoriju.

Zapanjeno su zanijemjeli. Duž cijelog stražnjeg zida bile su teške drvene škrinje okovane željezom. Na lijevoj su se strani vidjele kožnate vreće. Jedna se razderala pa su iz nje ispale srebrne šipke.

– Pogledajte! – uzvikne Eusebio i pokaže na crkveni pribor od srebra i zlata.

Dusty žustro pride škrinjama i počne udarati po jednoj pijukom. Kad ju je otvorio, iskotrljale su se iz nje srebrne šipke. Tada je počeo udarati i po ostalim škrinjama.

– Smiri se, Dusty! – reče mu Shell. – Srebro ti neće pobjeći!

Dusty ga izbezumljeno pogleda. Lice mu se tako promijenilo da se gotovo nije moglo prepoznati.

– Želim se uvjeriti da nas nisu nasamarili! – odvrati.

– Škrinje se mogu lako otvoriti – napomene Eusebio i povuče se iza Shella kad je Dusty krenuo prema njemu prijeteci podigavši pijuk. Dusty je časak-dva namrgođen gledao Shella, kao da je spreman ubiti, a onda ipak polako spusti pijuk. Nasmije se, ali mu u očima nije bilo nikakve veselosti.

Shell prebaci ruku preko Frankovih mršavih ramena.

– Pošteno si održao riječ, Frank! – reče mu.

– Ti si nas doveo ovamo – odgovori starac slegnuvši ramenima.

– A što je sa mnom, Frank? – zapita odmah Dusty i žustro se okrene.

– Pa, mislio sam na sve vas – promrmlja starac i osmijehne se.

– Blaga ima dovoljno za sve – progovori Galeras. – Zaboga, bogat sam! Bogatiji nego što sam ikad mogao sanjati!

– Zapravo, ti i nemaš nikakvo pravo na to blago! – reče Dusty.

Zavladao je muk. Jedna se srebrna šipka iskotrlja s hrpe i padne na pod.

– Ali očito je da ga ima dovoljno za sve! – pobuni se Galeras.

Dusty uperi prst u njega.

– Obačali smo ti samo život! Zar hoćeš i njega izgubiti?

– Kurvin sine! – vikne Galeras.

Spusti ruku na revolver. Dusty zamahne pijukom, ali mu ga Shell desnom rukom gurne uvis a lijevom uhvati Galerasov zglavak. Zatim gurne Dustyja ramenom tako snažno da ga je odbacio do hrpe srebrnih šipki. Dusty se stropošta i udari ustima o jednu škrinju. Tada se izvrne na bok tresući glavom. Shell zavrne Galerasu ruku tako jako da mu je revolver pao na pod a zatim ga ošamari.

– Slušajte me dobro – progovori izvukavši svoj kolt i napevši kokot. – Slušajte me svi! Nismo još ni izvukli odavde to proketo blago, a već se prepirete oko toga tko će dobiti koliko! Svatko će dobiti onoliko koliko mu glasanjem dodijelimo! Nitko neće otići odavde dok ne budemo išli svi! Slažete li se? – Pogleda Galerasa.

– Ja se slažem, amigo – odvrati Hernan Galeras, osmijehne se i polako spusti ruku.

– Dusty?

Dusty podigne glavu i obriše nekoliko kapi krvi s usne. Kimne, ali su mu oči bile hladne kao u zmije.

– Frank? – obrati se dalje Shell.

– Ja sam se od početka slagao s takvim stavom – odvrati starac i slegne ramenima.

– Rafaela?

– Zar nećemo podijeliti tvoj dio, srce? – odgovori ona i pogleda Shella.

– Dobit ćemo jednak dio – odvrati Shell.

– Divno! – progunda Dusty dignuvši se. – Vas ćete dvoje dobiti dva dijela! – Nasmije se. – Zar niste jedno u duši?

– Slažete li se vi s mojim prijedlogom, oče? – zapita Shell.

Eusebio nijemo kimne.

– Što će njemu njegov dio? – umiješa se odmah Galeras. – Zakleo se da će živjeti skromno!

— Dopustite mi da uzmem samo posude za crkvene obrede — reče Eusebio. — Neću ništa drugo.

— Čujete li ga? — Dusty se nasmije. — Zakleo se da će živjeti skromno, kao siromah, ha? A sada zahtijeva srebro i zlato. Uostalom — doda pogledavši Shella — zaboravio si Victora! Zar neće i on dobiti dio kao i svi mi? Ne bi bilo pošteno da ga izostavimo. Tada ćete ti i djevojka imati tri dijela!

Opet je zavládala tišina. Shell polako otpusti kokot i gurne revolver u korice.

— Izazivaš me — reče mirno. Netremitice su se gledali, a mržnja se, niknuvši odavno, opet povećala. — Pazi, nemoj pretjerati, Dusty!

Dusty se samo osmjehne.

Kad su izišli, Hernan Galeras nijemo pokaže prema sjevernom rubu sutjeske. Ondje se pramen dima dizao prema mjesječinom osvijetljenom nebu.

Yaquiji su strpljivo čekali.

XX

Prolazili su tjedni, a svaki je dan bio ispunjen znojem, napornim radom i napetošću. Neumorno su vukli iz rudnika teške škrinje i tovarili ih na strpljive magarce. Jedan je magarac umalo uginuo od iscrpljenosti, pa ga je Shell — premda su se Dusty i Galeras bunili — pustio nadajući se da će se oporaviti. Uvečer su čuli sablasno glasanje gorskog lava, a sutradan je Victor našao raskomadane magarčeve ostatke. Na nebu se pojavio sup, prvi koji su vidjeli otkad su bili u sutjesci, i u podne su od magarca ostale još samo kosti.

Škrinje su spremali u jednu crkvenu prostoriju bez prozora. Nisu imali nikakvih razloga da ih čuvaju. Yaquiji neće sići u sutjesku, a ako bi i sišli, njih ne bi zanimalo ni zlato ni srebro.

Jedino Victor i Frank Harley nisu nosili blago iz rudnika. Kad god nije bio u lovu, Victor je sjedio pokraj Franka i s vremenom su se, premda on nije mogao govoriti, počeli spo-

razumijevati. Frank bi mu satima pričao tihim glasom o svjetskim čudesima, o povijesti, filozofiji i znanosti. Victoru se sve to, po svoj prilici, činilo više kao bajka nego kao istina, ali je uživao. Blago mu nije značilo baš ništa. Od vremena do vremena digao bi pogled prema rubu sutjeske. Znao je što će mu se dogoditi ako ga uhvate Yaquiji.

Kad su prenijeli blago u crkvu, Shell je osedlao konja i pregledao golemu sutjesku. Ustanovio je da vode ima, vrlo vjerojatno, u svako doba. Izvirala je ispod jednog boka sutjeske i nestajala pod drugim. Bilo je divljači, medvjeda i divljih purana, te raznih ptica. Stabla naranči obilno su rodila, a trave je bilo toliko da su konji i osamljeni magarac mogli pasti do mile volje. Zaista je bilo svega što se moglo poželjeti, osim sigurna puta koji bi ih odveo u vanjski svijet. Dokle god su Yaquiji na kraju staze i čekali, ne mogu pobjeći iz La Barrance Escondide.

U sutjesci im nije bilo neudobno. Našli su hrpu pripremljenog drva za ogrjev, čak i posteljinu.

— Čini se kao da su se namjeravali vratiti, Shelle — reče Rafaela jedne večeri dok je radila u kuhinji.

— Vjerojatno su namjeravali — odgovori Shell i zapali cigaretu. — nesumnjivo je da nisu kanili ostaviti blago ljudima poput nas. Zbog nekog su razloga vjerovali da će se smjeti vratiti. Frank veli da Tarahumari, Opate i Yaquiji još čvrsto vjeruju da će se oni vratiti. Zbog toga i stražare!

Rafaela kimne.

— Znali su da nitko neće moći odavde odnijeti srebro i zlato bez velikih nevolja. — Nasmije se. — Meni bi, iskreno rečeno, bila sasvim dovoljna ona kamena kutijica s draguljima.

Shell polako izvadi cigaretu iz usta. Koliko se sjećao, nije vidio tu kutijicu u spremištu u crkvi.

— Zar si ti vidjela takvu kutijicu? — zapita je.

– Jesam. – Ona ga pogleda. – Bila je iza srebrnog svijećnjaka. Jasnno sam je vidjela. Zašto pitaš?

Shell protrlja bradu i pogleda prema otvorenim vratima.

– Ne sjećam se da sam je vidio u rudniku – promrmlja. – A nema je ni ovdje, Rafaela!

– Zaista sam je vidjela, Shelle!

– Vjerujem ti – reče joj tiho i stavi prst na usta. – No onaj tko ju je uzeo iz rudnika nije ju stavio među blago u spremištu. Ni u crkvu! Srebrni je svijećnjak vraćen u crkvu, gdje mu je i mjesto, ali kutijica...

– Misliš na oca Eusebija? – zapita ona i pogleda prema vratima. Shell kimne.

– On očito misli da dragulji pripadaju crkvi – odgovori. – Dusty bi ga ubio kad bi to doznao!

– Upozori oca Eusebija!

Shell kimne. Poljubi je i ode iz kuhinje. Mjesec još nije izašao. Zaputi se tiho prema crkvi. Eusebio je u njoj provodio najveći dio vremena otkako su vratili u nju sve ukrase i predmete potrebne za obred. Vrata su bila zatvorena. Tiho ih otvori i pogleda preko ramena. Nije bilo nikoga na vidiku. Dutsy i Galeras su u posljednje vrijeme bili stalno zajedno. Galeras je nedavno pronašao u jednoj građevini nekoliko boca stare rakije pa su zajedno gasili žed. Tiho zatvorivši vrata iza sebe, Shell krene prema oltaru. Na njemu je gorjelo nekoliko svijeća trepereći na propuhu. Međutim, nigdje nije vidio Eusebija.

Prode kroz sakristiju. Iza nje bilo je nekoliko prostorija koje su nekoć služile kao spremišta i radionice. Čulo se udaranje metala po drvu.

Shell pokuša otvoriti vrata, ali bila su zakračunata iznutra. Tada izađe, zaputi se prema stražnjem dijelu zgrade i pokuša otvoriti kapke na jednom prozoru. Otvorio ih je vrlo lako. Prebaci nogu preko donjeg ruba prozora, ude i zatvori iza sebe kapke. Krene u glavnu prostoriju.

Eusebio se nagnuo nad nešto i uporno udarao. Svukao se do pojasa. Na mišićavim, širokim ledima vidjele su se masnice. Shell stisne oči. Te masnice potječu od bičevanja svom snagom, pomisli. Nije to moglo biti bičevanje samog sebe radi ispaštanja.

Počne se približavati i slučajno prevrne nogom limeni lončić što je bio na podu.

Eusebio se munjevito okrene, a oči mu se stisnuše kad ga je spazio. Zgrabi dugačak nož i malo se poguri krenuvši prema njemu. Lice mu se potpuno promijenilo.

Uto Shell opazi još nešto na njemu: slovo U na lijevom ramenu, utisnuto žigom, tako da se ne može nikada izbrisati. Dobro je znao što to znači. Vidio je već takve žigove na meksičkim zatvorenicima. »U« znači ubojica!

Na priprostem se ležaju svjetlucala hrpica dragulja, a pokraj nje bili su kamena kutijica i veliki drveni križ što ga je franjevac uvijek nosio o pojasu. Na dužem je kraju križa bila probušena rupa.

Shell spusti ruku prema koltu i tek tada shvati da je ostavio opasač u kuhinji.

– Zabio bih ti nož u grlo ili trbuh prije nego što bi mogao uperiti u mene revolver – progovori Eusebio tihim, prijetecim glasom.

– Dobro, kakva je to igra, oče? – mirno će Shell.

– Oče? – Eusebio se nasmije. – Dobro sam odigrao ulogu, zar ne?

– Ti si pobjegli zločinac? Ubojica?

Eusebio kimne.

– Bio bih se probio do Mazatlana da se nisu pojavili Yaquiji – odgovori. – Kad sam naletio na vas, bio sam već u velikom škripcu. Budući da ste me prihvatili kao franjevca, morao sam nastaviti igrati tu ulogu.

– Da, vrlo si je dobro odigrao – promrmlja kiselo Shell.

Eusebio se osmijehne i pokaže lijepe bijele zube.

– Kao dječak pomagao sam pri

crkvenim obredima – reče. – Otac mi je bio zvonar. Htio sam postati glumac i pobjegao sam od kuće. – Slegne ramenima. – Kao što vidiš, život je krenuo drugim tokom. Kad je izbila revolucija, iskoristio sam gužvu i uspio pobjeći. Lako sam se dokopao franjevačke halje. Tko bi posumnjao da je skromni franjevac ubojica!

– Da, tko bi posumnjao? – promrmlja Shell. – A što sada?

– Dragulji su mi sasvim dovoljni. Namjeravao sam ih sakriti u križ. Međutim, otkrio si moju tajnu. – Eusebio zašuti i osmijehne se kao da se ispričava. – Zavolio sam te, amigo.

– A sada me moraš ubiti.

– Tako je!

– Što će biti kad ostali ustanove da sam nestao?

– Zar misliš da je onog pijanog oficira briga za tebe? – Eusebio se nasmije. – A Victoru ne znači ništa, to je jasno!

– Zaboravio si mog prijatelja – reče Shell.

– Njega? – Eusebio se opet nasmije. – Baš sada kuju on i Galeras zavjeru kako bi se mogli dočepati cijelog blaga. Slučajno sam čuo njihov razgovor. Namjeravaju ostaviti ovdje Victora i slijepca, a tebe i mene ubiti. Što bi bilo s djevojkom? – Slegne ramenima. – Dijelili bi je dok ne bi mogli napokon izići iz ovih prokletih planina!

– Možda bi se prije pobili – reče Shell.

Eusebio opipa palcem oštricu noža.

– Tako je – složi se. – Ja nisam grubijan. Sve će se brzo završiti, amigo!

– Ne možeš se izvući. – Shell odmahne glavom. – Razmisli malo! Što će biti s tobom? Budući da te smatraju franjevcem, vjeruju da bi ih mogao odati vlastima. Neće ti dopustiti da izideš živ iz ovih planina, Eusebio!

– Tako?

– Zadrži dragulje u križu, a ja ću

šutjeti. Ostali neće doznati da nisi pravi redovnik.

– Želiš da se udružimo, ha?

– Barem privremeno – odgovori Shell pogledavši sjajni nož. – Nisam baš uvjeren da si pouzdan!

– Nepovjerenje je uzajamno, prijatelju! – Eusebio se osmijehne. – Ali ne možemo birati, nije li tako?

– Obuci halju! Ne bih doznao istinu o tebi da se nisi svukao do pojasa.

Vani se začuju glasovi. Eusebio žurno obuče halju, pokupi dragulje i strpa ih u kamenu kutijicu.

– Otkračunaj vrata – reče preko ramena. Kad je Shell povukao kračun i okrenuo se, kamene kutijice nije bilo više nigdje na vidiku. Teški je drveni križ već visio o pojasu.

– Shelle, gdje si, do vraga? – poviče Dusty.

– Ovdje sam – javi se Shell i otvori vrata – ispovijedam se!

Hernan Galeras se nasmije i prijede pogledom po sobi.

– Dobro, što se tu događa? – progunda Dusty i pogleda oko sebe.

– Razgovarali smo o odlasku odavde – odgovori Shell naslonivši se na zid i motajući cigaretu.

– E, baš zbog toga te i tražimo! Treba da se dogovorimo. Što prije odemo iz sutjeske, to bolje!

– Nema nikakvih nada – promrmlja Shell. – Ne možemo se popeti po onoj stazi.

– Victor je otkrio drugi put – odvrati Dusty i naceri se.

– To je već nešto drugo! – Shell slagne ramenima. – Hajdemo!

Okupiše se u velikoj sobi gradevine u kojoj su spavali. U ognjištu je pucketala vatra i tjerala večernju hladnoću. Frank Harley je sjedio pokraj vatre, Rafaela je stajala blizu njega a Victor mu je čučao pred nogama.

Dusty se smjestio na podu. Prije je, svidalo mu se to ili ne, prepuštao Shellu vodstvo. Ali sada, kad se dočepao blaga i jedva čekao da ga počne trošiti, preuzeo je glavnu riječ.

– Vodit će nas Victor – reče on.
– Uzet ćemo toliko srebra i zlata da ćemo moći dugo živjeti raskošno. Čim budu povoljne prilike, vratit ćemo se po ostatak blaga.

– Koliko blaga namjeravaš uzeti? – zapita ga Shell.

– Pa, na svakog rezervnog konja i na magarca mogli bismo natovariti stotinjak kilograma, a nešto možemo nositi i mi.

– To je previše! – prigovori Shell. – Uspijemo li se izvući iz sutjeske i počnu nas tada progoniti Yaquiji, nećemo moći pobjeći ako budemo tako natovareni.

– Moramo prihvatiti tu opasnost – reče Galeras.

– Što će biti s Frankom i Rafaelom ako nam prigusti? – zapita Shell.

– Ne brinite se za mene – reče starac i podigne glavu. – Ja ću ostati ovdje!

– Možda se više nikada nećemo vratiti u sutjesku – obrati mu se Shell. – Znaš kakve su nade, Frank! – Prihvaćam to – odvrati starac.

– Zar si poludio? – obrecne se na nj Dusty. – Ne shvaćaš da si sada bogataš?

– Bogatstvo mi ne znači više ništa – tiho će Frank i okrene se k vatri. – Ovdje se može vrlo lijepo živjeti. Uostalom, samo bih vaš usporavao. Ne, ne idem s vama!

– Ne možeš ovdje ostati sâm – reče opet Shell.

– Neću ostati sâm – odgovori Frank.

Shell odmah pogleda Rafaelu, ali ona odmahne glavom.

– Ostat će s njime Victor – objasni ona. – Izvest će nas iz sutjeske i vratiti se. Takva mu je želja, Shelle.

– A, što onda ako se ne vrati? – upita Shell.

– Vratit će se, ako bude mogao – odgovori starac. – Ako se ne vrati, imat ću još dugo hrane. Uostalom, vjerojatno ću ovdje dolje živjeti duže nego vi gore.

Nakon njegovih je riječi zavladao muk. U ognjištu zapucketa drvo.

Dusty zapali cigaretu i zagleda se u Shella.

– Zašto ne ostaneš sa mnom, Shelle? – progovori Frank Harley.

– Dok je najveći dio blaga još ovdje? – Dusty se nasmije. – Ni govora, Frank! Shell ide s nama. Potreban nam je svaki revolver!

– A ako odlučim ostati? – reče mu Shell.

Ne dobije odgovor, ali je na Dustyjevu i Galerasovu licu jasno zapazio napetost.

– Kada ćemo krenuti? – zapita on tada.

– Večeras – odgovori Dusty. – Mjesec će nam osvijetliti put. Imat ćemo dovoljno vremena da se do zore izvučemo iz sutjeske.

Shell potraži duhan i počne motati cigaretu. Pogleda Rafaelu.

– A ti? – zapita je.

– Idem s tobom, Shelle!

– Vrlo dirljivo – podrugljivo će Dusty i naceri se. – Ako Shell zaglavi, gospo, morat ćete prihvatiti mene!

– Radije bih se ubila – odvrati ona ozbiljno ošinuvši ga pogledom.

– Trajimo vrijeme – progunda Shell. – Hernane i Dusty, pripremite blago! – Zatim se okrene i napusti sobu.

Za njim požuri Eusebio i zaustavi ga blizu obora.

– Što misliš? – zapita tiho.

– Ako namjeravamo otići odatle, onda treba da odemo prije zime – odgovori Shell slegnuvši ramenima.

– A Yaquiji?

– Oni će čekati. Uvijek će čekati!

Eusebio izvuče iz Shellova džepa pribor za pušenje, spretno smota sebi cigaretu i duboko povuče dim.

– Eh, ovaj mi je dim baš bio potreban! – uzdahne.

– Ne raduješ se odlasku? – upita ga Shell.

Eusebio odmahne glavom i pogleda teški križ.

– U tom križu imam veliko bogatstvo. Dovoljno da odem kamo god zaželim. Ali to me bogatstvo ne može osloboditi savjesti, amigo!

– Savjest je veliko opterećenje za lopove i ubojice.

– Da, tako je – promrmlja Eusebio i pogleda oko sebe. – Svida mi se ovdje. – Digne pogled prema rubu sutjeske. – Poći ću s vama, možda vam pomognem da pobjegnute.

– A zatim?

– Ako Victor strada, slijepom će Franku biti potrebna pomoć. Sada mi je jasno da u vanjskom svijetu nema mjesta za mene. Ovdje ću naći svoj mir. Nisu mi potrebne žene, ne znaće mi ništa. Ne bih mogao živjeti izvan Meksika, to bih teško podnio! Ovdje, duboko u toj zaboravljenoj sutjesci, živjet ću, barem u svojoj domovini.

– Ne moraš poći s nama, Eusebio!

– Dužnost mi je da vam pomognem. Ne govorimo više o tome!

– A dragulji?

– Oni mi ovdje neće ništa značiti. Ako mi se nešto dogodi, uzmi križ.

Shell ne odgovori. Ude u obor i počne sedlati konje. Budući da Eusebio ne namjerava pobjeći s njima, mogli bi natovariti blago na još jednog konja, ali nije to htio otkriti. Kad prigusti, možda će im biti i te kako potreban konj bez tovara! Gledao je istini u oči: zlato i srebro iz La Barrance Escondide ne mogu im prokrčiti put kroz područje Yaquiija, željnih osvete, ali brzi konj mogao bi nekome spasiti život.

Galeras i Dusty počnu dovlačiti blago i tovariti ga na rezervne konje i strpljivog magarca. Kad su završili taj posao, pojavio se mjesec. Pregledali su svu opremu, puške i revolvere. Sve ono što bi stvaralo buku bacili su ili ometali krpama.

Shell i Rafaela oprostite se s Frankom i ostave ga samog u velikoj sobi. Odlazeći, Shell pogleda još jednom smireno i strpljivo lice čovjeka koji je dvadeset godina maštao o La Barranci Escondidi, lutao kroz Meksiko i prikupljao podatke. Obilazio je stare crkve i čitao prašnjave isusovačke zapise, te je napokon, znao najviše na svijetu o skrivenoj

sutjesci. Međutim, kad je ostvario svoj san, on mu više nije bio važan. Što će basnoslovno bogatstvo slijepcu koji je osudio samog sebe na doživotni zatvor u velikoj sutjesci? Dok je išao s Rafaelom prema ostalima, Shellu su prolazile kroz glavu čudne misli. La Barranca Escondida kao da je očarala Franka Harleyja, Victora i Eusebija. Nitko od njih ne želi otići iz nje!

XXI

Victor ih je tiho odveo kroz sutjesku do golemih kamenih gromada koje su se doimale tako kao da će se svaki čas otkinuti od boka La Barrance Escondide i survati u dubinu. Pokaže zatim prema litici obasjanoj mjesecinom.

– Lud je – promrmlja Dusty – tu nema nikakve staze!

Victor krene i nestane u stijeni. Shell pođe za njim i tek tada opazi da tu postoji mračan prolaz, širok upravo toliko da su mogli proći konji. Victor mu mahne da produži.

Shell ga posluša, privezavši najprije tovarnog konja za svoje sedlo. U stopu ga je pratila Rafaela vodeći svoga konja. Iza nje išao je Eusebio s konjem i magarcem, a iza su bili Galeras i Dusty. Ako ih čuju Yaquiiji, lako bi ih mogli odozgo zatrpiti kamenjem.

Povremeno bi u prolaz prodrle mjesecove zrake, ali ponajviše su morali pipanjem tražiti put u mraku. Od vremena do vremena otkotrljao bi se poneki kamenčić u dubini, pa bi se tada zaustavili i načulili uši osluškujući hoće li se čuti bilo što odozgo. Shellu se već činilo da neće nikada stići do vrha. Konji su umorno puhali. Ako se jedan od njih posklizne i slomi nogu, ostali neće moći proći pored njega.

Victor skrene iza jedne izbočene litice i zaustavi se. Pokrije rukom usta i pokaže uvis. Znači bili su blizu vrha uspona.

Shell izvuče pušku iz navlake na sedlu i, noseći je u lijevoj ruci, povede za sobom konja koji je iskolačio oči od straha i neprestano puhao.

Shell je vjerovao da se to puhanje može čuti stotine metara daleko.

Victor se opet zaustavi. Bio je na kraju staze. Tu je raslo bodljikavo grmlje. Mahne Shellu da pođe s njim. Zajedno su se uzverali na stijenu i ispružili potrbuške u grmlju. Victor nestane u šikari tako spretno da se nisu ni grane zanjihale. Provlačio se poput zmije.

Shell je nepomično ležao stežući pušku. Svako malo obilazivao je suhe usnice želeći da mu srce prestane uzbuđeno udarati kako bi mogao bolje čuti.

Uto se vrati Victor, onako tiho kako je i nestao. Kimne. Shell doveđe svoga i tovarnoga konja. Šikara je bila tako gusta da su se mogli sakriti u njoj. I ostali se postepeno popnu na zaravanak i zaustave kako bi predahnuli. Shell se odšulja za Victorom. Izišavši iz grmlja, ugleda neravan stjenoviti greben što se protezao od istoka prema zapadu, usporedo s rubom sutjeske. Victor pokaže na zapad. Ondje se na grebenu vidio usjek.

Shell se vrati k ostalima. Osjećao se kao da ih vodi u smrtonosnu klopku, ali nisu se više mogli vratiti. Ako su ih Yaquiji opazili, neće im dopustiti da se vrate u sutjesku onom stazom po kojoj su se popeli. Victor ih doveđe do podnožja usjeka. Pogleda Shella a zatim Rafaelu, kao da se oprašta i prođe mimo njih. Tada Dusty nehajno podigne revolver i prisloni mu cijev na široka prsa.

— Ne ideš nikamo! — zapovjedi mu. — Ne pravi se lud! Dobro me razumiješ!

— Ali mora se vratiti — pobuni se Rafaela. — Frank je potpuno nemoćan bez njega!

— Briga me za Franka! — ljutito će Dusty i pogleda je. — Potreban nam je svaki čovjek, a ovaj bi nam blesan mogao pomoći. Poznaje ovaj kraj, zna gdje su izvori. Neka se Frank sâm brine o sebi!

— Izrekli ste mu smrtnu kaznu, sinko! — reče Eusebio.

— Čujete li ga što govori? —

posrprčno će Dusty i nasmije se.

— Ja ću se vratiti — nastavi Eusebio.

— Rekao sam da nam je potreban svaki čovjek, Eusebio, a time mislim i na tebe! — zapovjednički će Dusty i uperi revolver u njega. Tek ovlaš pogleda Shella. — Okani se svoje plemenitosti, ratni družel! — dobaci mu.

Victor ih povede uzbrdo kroz usjek. Kad su se popeli na greben, Shell se osvrne. Daleko, na drugoj strani sutjeske vidio je treperenje vatre. Činilo mu se da vidi vatru i na lijevoj strani, oko jedan kilometar od usjeka. Možda je Victor uistinu otkrio spasonosan put.

Počeli su se spuštati s grebena. Ali kad je zašao mjesec, nisu mogli produžiti kroz gustu, baršunastu tamu što ih je okružila. Zaustavili su se među visokim liticama. Prvi je stražario Shell. Slušajući šuškanje noćnog vjetrića, prisjetio se Frankovih riječi: »Vratit će se, ako bude mogao. Ako se ne vrati, imat ću još dugo hrane. Uostalom, vjerojatno ću ovdje, dolje, živjeti duže nego vi gore!«

Te je noći Shell spavao vrlo malo. Iako se Rafaela priljubila uz njega kako bi se ugrijala, nije mu to godilo kao inače. Tištala ga je pomisao što će se dogoditi s njom ako ih otkriju Yaquiji. Napokon je zaspao misleći na onu večer kada je prvi put došla k njemu.

Uhvati ga neka čvrsta ruka za rame, a druga mu pokrije usta. Naglo se probudio i ugledao iznad sebe Dustyjevo bradato lice.

— Onaj kujin sin, Galeras, pobjegao je dok je bio na straži — reče ljutito Dusty. — Odveo je dva tovarna konja. Hajdemo za njim! Ne može još biti daleko!

— Puti ga, neka uzme to prokleta blago! — odvrati Shell. — Ima ga za nas više nego dovoljno!

— Podi sa mnom, davo te odnio! — Dustyjeve glas zvučao oštro i zapovjednički.

Shell ustane i uzme pušku. Pro-

budila se već i Rafaela i digla se. Privine se uza nj.

— Ne idi s njim! — reče mu. — Bojim se!

— Nije još daleko — javi se iz mraka Eusebio.

— Je li ovdje Victor? — upita Dusty.

— Da, ovdje je — odgovori Eusebio. — Neće napustiti Rafaelu.

Približavala se zora. Kao da je nebo na istoku već malo posvijelo. Shell je bio sretan što su uspjeli pobjeći iz sutjeske prije svitanja. Yaquiji će još čekati i gledati dolje, gdje je slijepi starac sad sâm i strpljivo očekuje povratak nijemog Tarahumara.

— Ubit ću tog kujinog sina! — kleo je i prijetio Dusty trčeći i noseći u ruci pušku.

— Eno ga! — upozori ga Shell. Galeras je jahao i vodio za sobom dva tovarna konja. Dusty potrči još brže. Kapetan ih opazi tek kad je Dusty bio udaljen od posljednjeg konja još samo petnaestak metara. Naglo izvuče pušku iz navlake. Dusty skoči u stranu i podigne svoju pušku »spencer«, spreman za pucanje. U tom se trenutku spotakne o kamen, padne na ruke i koljena te ispusti pušku. Ona padne na kamenito tlo, udari o nj kundakom i pokaže svoju veliku manu: eksplodira jedan metak, zatim i ostalih pet, te se rascijepi kundak. Jedan oštar iver udara Dustyja u lijevi obraz i krv ga načas zaslijepi. Galeras se naceri i uperi pušku u njega.

Shell odmah opali kroz dim što je nastao prilikom eksplozije Dustyjeve puške. Galeras podbone konja koji se propne, počne ritati i napokon potrči. Čvrsto je držao uže kojim su bili privezani tovarni konji. Obuzda konja i opet uperi pušku u Dustyja, ali Shell opali prvi. Galeras se malo strese, povuče uže, a prvi tovarni konj poskoči u stranu jer mu je konopac raskrvario gubicu. Povuče Galerasa sa sedla. Oficir padne na zemlju i još jednom pokušava dići pušku, ali ga Shell opet pre-

tekne hicem. Tada mu klone glava, i više se nije micao.

Pucnjevi su se bez sumnje čuli vrlo daleko.

— Kujin sin! — kleo je Dusty dižući se i brišući krv s lica. Naceri se podmuklo: — Mogao je kidnuti da je pustio uže!

Shell kimne. Uzme Galerasovu pušku i pruži mu je.

— Uhvati konje! — zapovjedi mu Dusty.

— K vragu i konji! — odvrati Shell. — Yaquiji su sigurno čuli pucnjavu. Vraćam se k Rafaeli!

Dusty pljune i pogleda natovarene konje.

— Dobili bismo svaki po jedan tovar — progunda gnjevno — a ti se hoćeš vratiti djevojci koju se može kupiti za pregršt novčića!

— Zbog ovog bih te mogao ubiti — oštro ga prekine Shell.

— Dobro, idi k njoj! — odgovori Dusty i opet pljune. — Previše sam očekivao od tebe!

Shell ubaci nove metke u pušku i počne se vraćati k ostalima.

— Shelle! — pozove ga Dusty.

— Što je? — Shell se okrene i pogleda ga.

— Hvala ti što si mi spasio život, amigo! — naceri se Dusty.

— Nema na čemu — odgovori Shell i nastavi žurno koraćati.

— Čuli smo pucnjavu — dovikne mu Eusebio mašući. — Gdje su ostali?

— Galeras je mrtav, a Dusty je ostao kod konja. Jeste li negdje vidjeli Yaquije?

— Do sada nismo. Možda smo se već dovoljno udaljili od sutjeske.

— Nadaймо se — promrmlja Shell.

Uzjahali su i povelj tovarne konje i magarce tamo gdje ih je čekao Dusty. Kad su mu se približili on odmah podbone Galerasova konja i povuče za sobom tovarne konje.

Ujahali su među stijenje obraslo grmljem. Iako nisu nigdje vidjeli Yaquije, pomisao na njih tjerala ih je da jašu što brže. Victor je kaskao pokraj Rafaelina konja.

– Je li to pravi put? – zapita Shell, a Victor kimne.

Nebo je već bilo mnogo svjetlije. Svaki bi se čas netko od njih osvrnuo, gotovo očekujući da će iza sebe ugledati progonitelje. Na konjima i magarcu poskakivali su tovari. Jedan se zavežljaj razveže i na zemlju padne nekoliko srebrnih šipki.

– Ne zaustavljajte se! – zapovjedi Shell. – Te šipke nisu vrijedne našeg života!

– Bogamu – uzvikne iznenada Dusty i naglo zaustavi konja – to ne može biti pravi put! Vidim sutjesku!

Shellu se sledi krv. Podbode konja i približi mu se. Da, pred njima je bio zapadni dio sutjeske.

– Svemu je kriv onaj prokleti Victor! – vikne Dusty i razjareno pogleda Rafaelu. – Ti si ga nagovorila na to! – Sjaše i potrči prema rubu sutjeske. Tada se osvrne prema Shellu. – Ti i ja bismo se još mogli izvući odavde, ratni družo! Što veliš?

Shell odmahne glavom i sklizne s konja. Ne mogu se vratiti onuda kuda su došli. Ostaje im samo jedan smjer – na zapad, no već su izgubili previše vremena.

– Kriva je ta prokleta ženska! – bijesno poviče Dusty.

Shell se munjevito okrene.

– Prekini, do vraga! – oštro će on i spusti ruku na kolt. Uvijek je bio brz, možda i brži od Dustyja, barem je tako mislio, no u Dustyjevoj se ruci nade revolver kao sam od sebe. Baš kad je prasnuo, poleti kroz zrak Victorov nož i zabije se duboko u Dustyjev mišićavi vrat. Revolverski metak prozubi blizu Shellova lica. Dusty se zatetura i ispusti kolt koji se još dimio.

– Pomozi mi! – prostenje Dusty zapanjeno gledajući Shella. Zakorači prema rubu provalije.

– Dusty! – poviče Shell.

Ali Dusty se ne zaustavi. Zakorači u prazno i nestane. Nisu čuli pad njegova tijela duboko dolje.

– Moramo bježati! – poviče Eu-

sebio. – Nemamo vremena za spašavanje blaga! Pogledajte!

Na vidiku su se pojavili progonitelji i hitro im se približavali.

– Prekasno je – odvratila Shell i podigne pušku.

– Ne možete ih zaustaviti – reče mu Eusebio. – Prepustite to meni! Možda ih ja uspijem zaustaviti.

– Ne smijete to učiniti! Srijate u smrt!

– Nekoć su slušali svećenike – tiho će Eusebio.

– Možda to još nisu zaboravili!

– Dobro pamte koliko su im zla nanijeli svećenici – upozori ga Shell.

– Ne idite nikamo! – poviče Rafaela.

Eusebio kao da je nije čuo. Krene u susret Yaquijima.

– Djeco moja – vikne im na španjolskom jeziku – stanite! Slušajte me!

Bilo je vrlo tiho. Iznad visokih planina na istoku izvirilo je sunce i obasjalo zapadne obronke.

– Ubit će ga! – prestrašeno će Rafaela.

– Možda neće – odgovori Shell.

– Možda ih uspije pokolebati.

Victor je užurbano pokazivao prema rubu sutjeske.

– Što hoće? – zapita Shell.

– Hoće da iskoristimo ono malo vremena što nam je još ostalo – objasni Rafaela.

Shell pogleda za Eusebijem.

– Ne mogu ga napustiti – promrmlja.

– Shvati da im se ne možemo ovdje oduprijeti! – grozničavo će Rafaela. – Moramo iskoristiti svaku sekundu, Shelle!

– Ne mogu ga ostaviti na cjedilu – odvratila Shell.

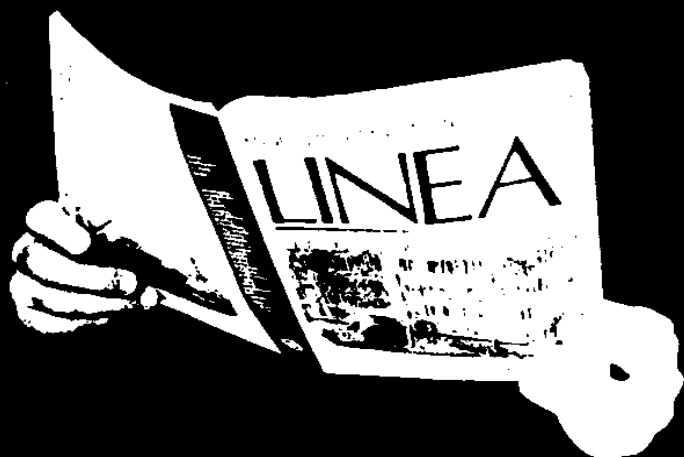
Yaquiji su se zaustavili. Stajali su nepomično i promatrali Eusebija dok im se približavao i mahao križem. Bilo je tiho kao u grobu.

Victor uhvati Rafaelu za ruku i povede je prema rubu sutjeske.

– Shelle! – poviče ona.

– Idi – odgovori on i polako digne pušku.

**ovakav
časopis
još
niste
imali
u
ruci**

LINEA

magazin karikatura

PANORAMA NAJBOLJIH SVJETSKIH I DOMACIH KARIKATURA

izlazi jedanput
mjesечно

prvi broj već u prodaji

— Shelle! — poviče ona histerično. — Ne gubi vrijeme!

— Idi, do vraga! — izdere se Shell.

Victor je povuče prema rubu ponora i spusti je na jednu izbočinu. Shell je vidio još njene krupne, prestrašene oči, a onda su i one nestale.

Eusebio se zaustavio pet-šest metara od šutljivih Yaquiija. Govorio je nešto, ali se nisu mogle razabrati riječi. Tada mu pride jedan ratnik širokih prsa. Načas su stajali jedan nasuprot drugome, kao kipovi. Yaqui iznenada zgrabi nož i presiječe drveni križ iz kojeg ispadnu dragulji nalik sjajnim kapljicama neke obojene tekućine. Eusebio se i ne pomakne. Uto mu se oštrica zabije u grudi. Prideše i ostali progonitelji.

Shell više nije gubio vrijeme. Shvatio je da mu ne može pomoći. Potrči prema rubu provalije. Načas ga uhvati mučnina kad je pogledao dolje. Spazi ispod sebe Victorovo lice. Sjedne i prebaci noge preko ruba. Uhvate ga za bedra čvrste ruke i potom ga Victor odvede na usku izbočenu stijenu.

Krenuše nizbrdo. Victor je išao na čelu. Povremeno se morao sasvim priljubiti uz liticu, grčevito se držeći ispruženim rukama za gotovo nevidljive pukotine dok su mu stopala u mokasinima tražila bilo kakvo uporište. Shell ga je slijedio. Kad bi se morala birati smrt, radije bi pao u provaliju nego se našao u rukama Yaquiija.

Rafaela je čekala pod jednom izbočenom stijenom, otprilike na četvrtini puta nizbrdo. Shell je čvrsto zagrlj. U tom času padne odozgo kamen, samo tridesetak centimetara od njih. Pljuštala je prava kiša kamenja. Neki su se odbijali od litice i padali daleko dolje. Tutnjava je odjekivala cijelom su-

tjeskom. Nakon nekog vremena prestane padati kamenje. Tada padne nešto drugo. Eusebijevo tijelo!

— Spasio nam je život — reče Rafaela. — Bio je uistinu dobar i pošten čovjek!

Shell kimne. Nije imalo smisla da joj ispriča istinu o njemu. Kakav god bio njegov prijašnji život, na kraju se iskupio.

Victor ih povede dalje nizbrdo. Napokon su stigli do onog prolaza kroz koji su se noćas penjali iz sutjeske. Imali su sreću: baš kad su zakoračili na dno La Barrance Escondide, pao je u prolaz prvi kamen, zatim se sručila prava lavina kamenja, pa je prolaz postao potpuno neprohodan.

Krenuše kroz šumu prošaranu sunčanim zrakama. U blizini se ljeskao potok. Cvrkutale su ptice. Preko čistine pretrči srna. Vidjeli su medvjeda kako se sporo gega, zbunjnjen njihovim dolaskom.

Victor se odvoji od njih i potrči. Žurio se k Franku Harleyju.

— Sada se ne može izići odatle — progovori Shell i pogleda prema rubu sutjeske. — Možda se više nikada neće moći, Rafaela!

• Ona mu nasloni glavu na rame i pogleda ga u oči.

— Došli smo ovamo tražeći blago — reče mu ona. — Zar ga nismo našli jedno u drugome?

— Jesmo! — on će tiho, sagne se i poljubi je.

Možda će jednoga dana moći otići iz La Barrance Escondide, ali — hoće li htjeti? Slutili su već da ih je ta sutjeska, daleko od zala vanjskog svijeta, zarobila više svojim čarima nego visokim, neprelaznim stijenama. Slutili su da ih u njoj očekuje budućnost kakvu su željeli.

KRAJ

U PRIPREMI:
Max Brand:
ALCATRAZ

Junak iz stripova i filmova
OSAMLJENI JAHAI i njegov
indijanski prijatelj **TONTO** go-
stuju u specijalnom izdanju
LASA.

U svakom primjerku ZNAČKA!